

ŽELEZAR

JESENICE, DNE 2. SEPTEMBRA 1982

ŠTEVILKA: 34 • LETO: XXXI

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarnja začel izhajati 26. januarja 1937. Železarnja izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajst-dnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik: Jozica Vart. Naslov: Uredništvo Železarnja, SZ - Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščan prometnega davka po pristojnem mnenju rev. 42/1-72.

PREDKONGRESNA AKTIVNOST NI SAMO OBRAVNAVA KONGRESNIH DOKUMENTOV

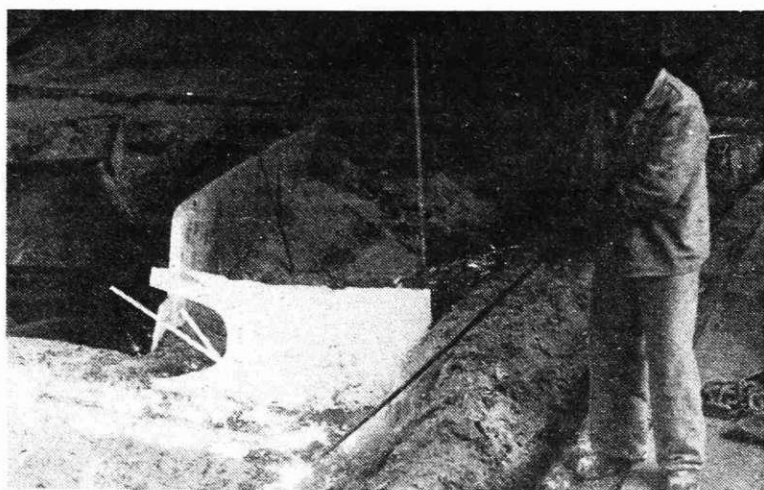
V petek, 27. avgusta, je bila seja predsednikov izvršnih odborov osnovnih organizacij sindikata TOZD in delovnih skupnosti, članov izvršnega odbora konference osnovnih organizacij sindikata Železarnja in članov občinskega odbora sindikata delavcev proizvodnje in predelave kovin Jesenice. Na seji so obravnavali potek razprave o kongresnih dokumentih, predlog nadomestila za prevoze delavcev na delo in z dela in tekočo problematiko.

Pri obravnavi poteka razprav o kongresnih dokumentih so ugotovili, da v nekaterih temeljnih organi-

zacijah in delovnih skupnostih po sindikalnih skupinah razprave še ni bilo. Zato so sklenili, da se rok za

zaključek javne razprave podaljša do šestega septembra, do petnajste-ga septembra pa bo komisija za gospodarjenje in samoupravljanje uskladila pripombe in stališča in jih posredovala pristojnim občinskim organom. Pripombe z razprav bodo vodje temeljnih organizacij in delov-nih skupnosti v enem izvodu poslali tudi konferenci osnovnih organizacij sindikata Železarnja. Ob informaciji, da razprava o kongresnih doku-mentih ne poteka, kot bi morala, je tovariš Šterbič povedal, da aktiv-nosti ob desetem kongresu Zveze sindikatov Slovenije niso samo razprave o kongresnih dokumentih, ampak tudi konkretne akcije za

(Nadaljevanje na 2. strani)

Grodelj teče (Foto B. Čušin, ml.)

ŠE MNOGO BOMO MORALI GOVORITI, PREPRIČEVATI, DOKAZOVATI...

Ko smo se v preteklem mesecu v samoupravnih organih temeljnih organizacij združenega dela in Železarnje opredeljevali za de-vetodstotno povečanje osnov osebnih dohodkov, smo se zelo kon-kretno tudi dogovorili o nalogah, ki jih moramo dosledno opraviti do konca leta, da si bomo ustvarili ustrezen čisti dohodek za oblikovanje sredstev za osebne dohodke, skupno porabo in za izboljšanje in raz-širitev materialne osnove dela ter za ustvarjanje in obnavljanje rezerv. Ob bolj ali manj pričakovanih težavah — izpadi električne energije, pomanjkanje surovin in repromateriala in podobno — pa nekateri še vedno mislijo, da se postavljene naloge in cilji lahko dosežajo brez povečanih naporov in odgovornosti, oziroma, kakor da ustvarjeni do-hodek in čisti dohodek ne bi bila odvisna od našega dela, to je količi-ne in kvalitete opravljenega dela.

Ravno zato smo med nalogami na prvo mesto postavili dosledno uresničevanje mesečnih planov po količini in kvaliteti, če že ne bi mogli zmanjšati zaostankov iz preteklih mesecev. Te obveze pa niti v juliju, niti v avgustu nismo uresnili. Nekaj vzrokov je v objektivnih te-žavah, precej pa tudi v nas samih, saj bi marsikje z boljše in stanju prilagodljivo organizacijo dela, z večjo delovno in tehnološko discipli-no, varčevanjem oziroma zmanjševanjem proizvodnih stroškov lahko ublažili, oziroma zmanjšali posledice objektivnih vzrokov in izboljšali delovne in v končni fazi poslovne rezultate.

Povečanje osnov osebnih dohodkov smo izglasovali, izglasovali tudi naloge in obveze, ki pogojujejo povečanje, mnogokje pa se obna-samo še po starem. Še vedno je precej predčasnih izhodov na nedo-voljenih mestih, kar predvsem bremeni delovodje oziroma vodje in organizatorje dela, še vedno imamo nekaj neizkoriščenih kapacitet, kvalitetnih reklamacij, prevelike porabe, tudi v službah, dolgovoznih sestankov in debat v pisarnah, skratka še izredno veliko notranjih rez-erv, s katerimi bi lahko pomembno ublažili negativne posledice ob-jeektivnih težav.

Naloge, ki smo jih opredelili do konca leta, kar bi nam v bistvu moralo priti v kri in meso, vsakodnevno prakso in življenje, zahtevajo, da sleherni optimalno opravi svoje delo ali opravilo, kar smo se obve-zali tudi s sklenitvijo delovnega razmerja, ko smo se s podpisom ob-vezali, da bomo odgovorno in vestno izpolnjevali delovne obveznosti. To se pravi, da bi morali večkrat potrkati tudi na moralo tistih delav-cev, ki ne delajo tako. V zakonu o združenem delu je namreč natančno opredeljeno, da »delavec odgovarja za nespoštovanje odločitev, sprejetih v organizaciji, v kateri dela, za kršitev delovnih obveznosti in za druge kršitve delovne discipline«. Za kršitve, pravi zakon, delavec v temeljni organizaciji odgovarja disciplinsko in materialno. Ob tolikih samoupravnih opredelitvah za izboljšanje vsega tega in številnih poli-tičnih pozivih bi morali za tiste, ki imajo še vedno gluha ušesa, izvajati tudi disciplinske sankcije.

O vsem tem bi morali stalno govoriti, prepričevati in dokazovati negativne posledice slabe discipline, neodgovornosti, nespoštovanja odločitev... na sestankih samoupravnih delovnih skupin in družbeno-političnih organizacij. Dejstvo je namreč, da bi vsak delavec moral vedeti, da lahko še tako povečujemo osnove osebnih dohodkov, če ne bomo tudi dobro in kvalitetno delali in skrajno varčevali, nam to prav nič ne pomaga. To so nekateri že občutili ob juliskem povečanju osnov, ki se ni bistveno poznalo v osebnih dohodkih, ker so bili delovni rezultati slabši, oziroma niso dosegli planiranih kazalcev.

S konkretnimi kazalci bi morali redno obveščati delavce na se-stankih samoupravnih skupin, kje so odstopanja od dogovorjenih na-log in kakšne so zato negativne posledice. Mnogi se še ne zavedajo, da odstopanja od dogovorjenih nalog in ciljev pomenijo tudi nižji pri-hodek, oziroma dohodek in s tem čisti dohodek, iz katerega oblikuje-mo sredstva za osebne dohodke in sklade. Zaradi slabšega dela ne bomo imeli samo nižjih osebnih dohodkov, ampak se nam bo to po-znalo tudi v skladu skupne porabe. Kaj bomo rekli na to, če bomo pri-hodnje leto ostali brez regresov za dopuste, brez jubilejnih nagrad, brez rezervnih sredstev in podobno.

Ob vsem tem bi morali tudi mnogo bolj odgovorno in intenzivno delati pri dograjevanju dohodkovnih odnosov, predvsem sistema delitve osebnega dohodka po delu in rezultatih dela, kajti posamezni neodgovorni in nevestni delavci v sedanjem sistemu niso posebno prizadeti, kar seveda destimulativno vpliva na odgovorne in vestne delavce. Vse to pa zahteva mnogo bolj prodorno in ustvarjalno samo-upravno in družbenopolitično aktivnost v temeljnih organizacijah zdu-ženega dela in delovnih skupnostih, oziroma v Železarni kot celoti. Do konca leta so ostali le še štirje meseci!

RAZVOJNE TENDENCE NA SVETOVNEM TRGU S KMETIJSKIMI PRIDELKI

Novjša ekonomska literatura pravi, da so se v sedemdesetih letih v svetu izoblikovali trije monopoli: energetskega monopola, tehnološki monopola in monopola na področju hrane. Vse tiste dežele, ki so šibke na kateremkoli od teh področij, imajo resno omejene razvojne možnosti.

(Nadaljevanje na 7. strani)

PRIPOMBE SDS NA SAMOUPRAVNE SPORAZUME IN PRAVILNIK

V programu samoupravnih aktivnosti za julij in avgust so bili poleg poslovnega poročila za prvih šest mesecev tudi samoupravni sporazumi o spremembah temeljev plana posebne raziskovalne skup-nosti za energetiko, mineralne surovine in metalurgijo, sporazum o združevanju sredstev za pospeševanje izvoza v letu 1982, sporazum o organizirani prehrani med delom in osnutek pravilnika o ugotavljanju z delom pridobljenih delovnih možnosti.

V današnjem pregledu navajamo pripombe samoupravnih delovnih skupin na te sporazume in pravilnik, razen na poslovno poročilo in spo-razum o organizirani prehrani, ki so ga obravnavali le delavski sveti TOZD in delovnih skupnosti. Pri-pombe samoupravnih delovnih sku-pin so naslednje:

POSEBNA RAZISKOVALNA SKUPNOST

TOZD JEKLARNA: Delavci SDS elektro peč II se s sporazumom ne strinjajo, vendar ne navajajo, zakaj.

TOZD LIVARNA: Zbor delavcev meni, da je treba do naslednjega zbora proučiti direktno koristnost tega predloga s poudarkom na jeklo-livarnstvu.

TOZD VALJARNA BLUMING-ŠTEKEL: Delavci SDS adjustaža bluming III pravijo, da smo do sedaj podpisali že veliko podobnih spo-razumov, ki so Železarni obetali ko-rist, sedaj pa imamo le finančne ob-veznosti in nobene koristi. To se kaže v našem poslovnem poročilu (izguba) in v naših plačilnih ku-vertah.

POLLETNI REZULTATI GOSPODARJENJA NISO OBETAVNI

Ocena razprav o polletnih rezultatih gospodarjenja je bila glavna točka posveta s predsedniki medobčinskih in mestnih svetov zveze sindikatov Slovenije. Informacije, ki so jih dali predsedniki in raz-prava na posvetu so bile v bistvu priprava na sejo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije (predvidoma 15. septembra), ko bodo te-meljito ocenili družbenoekonomski položaj delavcev ob polletnih re-zultatih gospodarjenja.

Po 20. avgustu bodo znani uradni rezultati polletnega gospodarjenja v Sloveniji, vendar lahko že zdaj re-čemo, da izgube niso majhne, da je izgubašev nekaj manj kot v enakem obdobju lani in da velik del izgub odpade na nekaj že večletnih izgu-bašev. Fizični obseg proizvodnje počasi narašča, stagnira, ponekod celo pada. Največ težav, motenj in zastojev v proizvodnji v prvem polletju je bilo zaradi pomanjkanja reprodukcijskega materiala in ene-rgije (mazuta). Nujnosti izvoza so se organizacije združenega dela v glavnem zavedale, čeprav so izvozne cene v primerjavi z domačimi včasih tudi za 50 % manjše. Precej OZD napoveduje, da bodo imele v tretjem in četrtem tromesečju še več težav,

motenj in zastojev predvsem zaradi pomanjkanja reprodukcijskega ma-teriala.

Kar zadeva razprave o polletnih rezultatih gospodarjenja, so bile te ponekod zaradi dopustov nekoliko okrnjene. Sindikat se je v glavnem povsod temeljito pripravil na to, da bi vse zaposlene s preprosto, jasno in odkrito besedo seznanili z dejanskim stanjem in da bi na podlagi razprave o slabostih, napakah in odgovornosti ocenili tudi možnosti gospodarjenja do konca leta. Razprave pa povsod niso potekale, kot so si zamislili. Nekatere poslovnih poročil sploh dobili niso, drugod so bila slabo pripravlje-na — zgolj številna gradiva, ni bilo primerjave z lastnimi plani in z

(Nadaljevanje na 2. strani)

SAMOUPRAVNI DELAVSKI KONTROLI VEČJO VELJAVO

Na posvetu z nekaterimi predsedniki organov samoupravne delavske kontrole, ki ga je pripravil republiški svet Zveze sindikatov Slovenije 27. julija, so razpravljali o vlogi in nalogah samoupravnega nadzora, posebej organov samoupravne delavske kontrole ter o na-logah sindikalnih organizacij. Posveta, ki ga je vodil predsednik re-publiškega sveta ZSS Marjan Orožen, sta se udeležila tudi Tomaž Ertl, republiški sekretar za notranje zadeve in Ludvik Golob, republiški pravobranilec samoupravljanja.

Samoupravni družbeni nadzor, katerega del so tudi organi samo-upravne delavske kontrole, je po-memben instrument za zagotavlja-nje in spoštovanje zakonitosti, družbene lastnine, odgovornosti ter pravic in dolžnosti vseh delavcev. Kljub zakonu in sindikalnim sta-liščem pa samoupravni nadzor in po-sebej organi samoupravne delavske kontrole povsod niso zaživel, ozi-roma niso bili dovolj učinkoviti. V

gospodarskih okoliščinah, ki včasih objektivno spodbujajo družbeno škodljivo vedenje, v zadnjih dveh le-tih naraščajo neupravičeno prilasča-nje družbene lastnine, »koristne« malverzacije, kraje, pridobivanje dohodka brez dela, požari in še bi lahko naštevali. Vzroki so pomanj-kanje nadzora, slaba notranja kon-trola in včasih tudi omalovaževanje ali otežkočanje dela organov samo-

(Nadaljevanje na 3. strani)

V AVGUSTU PRECEJ POD PLANOM

Podatki, zbrani 30. av-gusta, to je en dan pred zaključkom meseca, nam kažejo nič kaj obetavne rezultate. Do navedenega dne so proizvodne temeljne organizacije dosegle 109.974,7 tone skupne pro-izvodnje, kar je le 85,7 % družbenega načrta, oziro-ma 90,7 % zmanjšana operativnega programa. Za prodajo je bilo izdelano 28.583,4 tone, kar je v odnosu na družbeni načrt le 81,3 %, v odnosu na zmanjšan operativni pro-gram pa 87,5 %.

Delavci v TOZD Plavž so se tudi v tem mesecu od-rezali najbolje, saj so do navedenega dne izdelali že 14.678 ton grodja, kar je 107,9 % družbenega načrta, oziroma 97,9 % za 1.400 ton povečanega operativnega programa.

Delavci v TOZD Jeklar-na, predvsem v elektro-jeklarni, so tudi v avgustu pestile težave, predvsem pa jih je prizadela večkratna omejitev porabe elektrike. Tako so v tem času izdelali 35.593 ton surovega jekla, kar je 89,2 odstotka druž-benega načrta, ki je enak operativnemu programu.

PREDKONGRESNA AKTIVNOST NI SAMO OBRAVNAVA KONGRESNIH DOKUMENTOV

(Nadaljevanje s 1. strani)

boljše delo, večjo proizvodnjo in boljše razporeditev kadra. V sklop aktivnosti ob kongresu spadajo tudi razgovori s predstavniki Zveze sindikatov Slovenije in Jugoslavije, ki so bili na Jesenicah, v septembru pa bo tudi javna razprava v Železarni na temo samoupravnega sporazumevanja in pridobivanja dohodka na osnovi samoupravnih sporazumov.

V nadaljevanju se je Stane Repovž na kratko razložil kongresne dokumente in naloge, ki nas še čakajo. Tako je poudaril, da naj v razpravah o kongresnih dokumentih delavci usmeritve v uvodnem delu resolucije poizkušajo prenesti v svoje okolje in posvetijo več pozornosti konkretnim nalogam – glede planiranja, znanstvenoraziskovalnih dejavnosti, odločanja z osebnim izvajanjem, delegatskega sistema, informiranja in pravnih zadev. Pri teh nalogah bo treba naše samoupravne akte prilagoditi stališčem resolucije.

V Železarni namreč še vedno nimamo vseh stvari sistemsko rešenih. Tako seje samoupravnih organov niso sklepne ali pa so na meji sklepčnosti. Vode delovnih skupin pogosto ne vedo, kakšen je postopek sprejemanja določene zadeve in se tako postavlja vprašanje pristojnosti glede odločanja. Tudi delegatski sistem ne živi, zato bi morali poslovodni delavci in strokovne službe na tem področju narediti kaj več. Pravih rezultatov pri ureničenju podprojektnih nalog delegatski sistem v Železarni še vedno ni, tudi pravne zadeve niso vse urejene. V Železarni nimamo poravnanih svetov, ki bi morali delovati v temeljnih organizacijah in obravnavati zasebne tožbe. Tudi arbitraže, ki bi reševale spore glede ugotavljanja skupnega prihodka in svobodne menjave dela, nimamo, čeprav smo se že leta 1977 obvezali, da jo bomo organizirali.

V statutu Zveze sindikatov Slovenije so podrobneje opredeljene naloge osnovnih organizacij in izvršnih odborov. Tako je izvršni odbor odgovoren za delovanje delegatskega sistema in delegacij. V samoupravnih splošnih aktih mora sindikat opredeliti odgovornost tistih, ki so bili izvoljeni in odpoklicati delegate, ki svojih dolžnosti ne opravljajo.

V razpravi so udeleženci povedali, da imajo težave, ker ne morejo obravnavati kongresnih dokumentov zaradi neusposobljenosti. Pravijo, da ne morejo najti razlagalcev za gradivo, saj imajo zelo malo ljudi, ki bi bili za to sposobni. Poleg tega je v dokumentih premalo konkretnih nalog.

V odgovoru je tovariš Repovž poudaril, da so člani izvršnega odbora dovolj sposobni (vsaj morali bi biti), da lahko razlagajo gradivo. Poleg tega so se že na seji, ki je bila 24. junija, dogovorili, da pomoč pri obravnavi kongresnih dokumentov vedno lahko dobijo, če se obrnejo na konferenco osnovnih organizacij sindikata ali na strokovne službe. Vendar ni prišla na konferenco ali strokovne službe nobena pobuda v tej smeri.

Predlog nadomestila za prevoze delavcev na delo in z dela je razložil Božo Pančur. Povedal je, da je razlika v stroških prevoza med mestnim prometom, vlakom in medmestnim prometom velika in da so bili včasih stroški prevoza v mestnem prometu nižji kot v medmestnem. Tako je bilo tudi leta 1979, ko je bil zadnji popravek

stroškov prevoza. Predlog predvideva nadomestilo za prevoze v smeri proti Plavžu, Javorniku, Tomšičevi, Kočni in Blejski Dobravi. Obstaja možnost, da bi nabavili mesečne oziroma letne vozovnice, ki bi jih lahko uporabljali za več prevozov in ne samo za prevoz na delo in z dela. Enkrat letno pa bi morali stroške prevoza uskladiti z življenjskimi stroški. Dokončno naj se o predlogu nadomestila odločijo na delavskih svetih v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih.

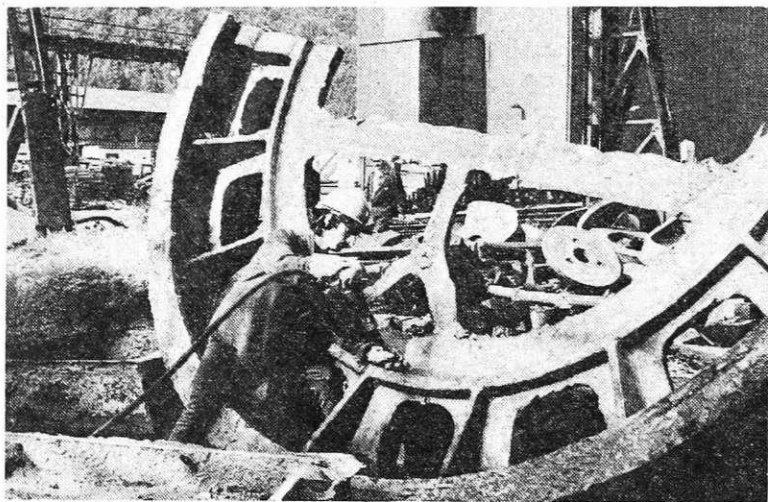
Obravnavali so tudi spremembo zavarovanja in neaktivnost delegatov delavskih svetov in drugih samoupravnih organov. Pri spremembi zavarovanja so obravnavali predlog, da se ukine dosedanje kolektivno nezgodno zavarovanje in dopolnilno življenjsko zavarovanje in se sklene ponovno zavarovanje z višjo mesečno premijo. Ta naj bi bila 37 dinarjev na zaposlenega na mesec. Novost predlaganega zavarovanja je v tem, da pripada odškodnina za nezgodo tudi delavcu, ki se je ponesrečil doma. Odškodnina

za nezgodo je večja, saj pripada delavcu, ki zaradi poškodbe boluje več kot tri dni, 51 dinarjev odškodnine na dan. Vendar to velja le za nezgode na delu, na poti na delo ali z dela in za nezgode doma, ne pa za vsako bolovanje. Prednost novega zavarovanja je tudi v tem, da za nove premije ni treba zbirati dodatnih sredstev v skladu skupne porabe, ker gre za isti strošek, le način zavarovanja je drugačen.

Obravnavali so tudi predlog nove poprečne cene za kvadratni meter stanovanjske površine in soglasno potrdili predlog, da je nova cena kvadratnega metra 27.400 dinarjev. Pri lastni udeležbi za družbeno stanovanje se upošteva nova cena.

Pri obravnavi aktivnosti delegatov so ugotovili, da se delegati ne udeležujejo sej delavskega sveta in drugih samoupravnih organov in se tako pojavlja problem pri sprejemanju sklepov, ker ni potrebne večine glasov. Sindikalni delavci naj zato preverijo, kdo so tisti delegati, ki se seji ne udeležujejo in ustrezno ukrepajo.

Lilijana Kos

Čiščenje odlitka pred sivo livarno (Foto S. Kotalj)

POLLETNI REZULTATI GOSPODARJENJA NISO OBETAVNI

(Nadaljevanje s 1. strani)

lanskim letom ter razčlenbe vzrokov. Vendarle je bilo tudi precej kakovostnih razprav, takih, kjer so delavci dobili celovito informacijo tudi o stanju v delovni organizaciji ali TOZD. Tokrat so bolj kot kdaj prej v razpravah omenjali delovno disciplino, varčevanje in odgovornost. Kot posebej učinkovite so se pokazale razprave v sindikalnih skupinah, manj pa na zborih delavcev. Razpravljali so poudarili, da so bile v tistih OZD, kjer mesečno ali celo tedensko spremljajo vse pomembne podatke o proizvodnji ter z njimi seznanjajo vse zaposlene, tudi obravnave polletnih rezultatov dobro pripravljene.

Kar zadeva politiko delitve sredstev za osebne dohodke in spoštovanje družbenega dogovora o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, je očitno, da bo prekoračitev dogovora več kot lani. Podatki bodo znani po 15. avgustu in udeleženci posveta so se zavzeli, da je treba skladno s sindikalnimi stališči prekoračitve obravnavati dosledno, kršitelji pa bodo morali preveč izplačane osebne dohodke poračunati. Res je, da so v občinah doslej krši-

telje ocenjevali z različnimi merili. Udeleženci posveta so ugotovili, da je bil pritisk na povečevanje osebnih dohodkov v prvem polletju velik, predvsem zaradi naraščajočih življenjskih stroškov, pa tudi zaradi govorice o možni zamrznitvi osebnih dohodkov. Očitno je, da o osebnih dohodkov dolgoročno ni mogoče povečevati brez ustreznega povečanja dohodka. To pa seveda pomeni več narediti in bolje, več izvoziti in podobno. Za sindikalno akcijo je pomembno, kot je dejal eden od razpravljalcev, da osnovne organizacije sindikata v TOZD kljub jasnim stališčem republiškega sveta ZSS nimajo trdnih stališč o delitvi osebnih dohodkov v svoji organizaciji, pa tudi premalo podpore imajo od drugih družbenopolitičnih organizacij. Posebej je zanimivo, da je precej prekoračitev dogovora o delitvi dohodka tudi med izgubami.

Ko so predsedniki medobčinskih svetov razpravljali o usklajevanju vseh vrst porabe, skladno s stališči republiškega sveta ZSS, so povedali, da v nekaterih občinah samoupravnih interesnih skupnostih ni bilo viškov oziroma presežkov dohodka, v drugih občinah pa so naveli viške, ki so manjši od pričakovanih. Akcija za sprejem sporazuma o združevanju sredstev iz viškov SIS za pospeševanje izvoza dobro poteka, rok za sprejem sporazuma je 15. avgust. Ob sprejemanju tega sporazuma so delavci ponekod sprasovali o usodi že združenih sredstev, češ da ta niso bila povsem namensko porabljena. Samoupravne sporazume pa morajo sprejeti tudi OZD v tistih občinah, kjer viškov ni bilo (ker so revalorizirali programe ipd.), saj sporazum velja tudi za republiške samoupravne interesne skupnosti.

Ob razpravi o sindikalni aktivnosti pri spreminjanju planskih dokumentov za to srednjeročno obdobje so udeleženci opozorili, da je dokument v javni razpravi in ga bo konec septembra obravnavala slovenska skupščina. Vendar pri temeljnih nosilcih planiranja kakšne posebne aktivnosti ni videti. Republiški svet ZSS bo na seji 16. septembra o tem dokumentu zavzel svoje stališče.

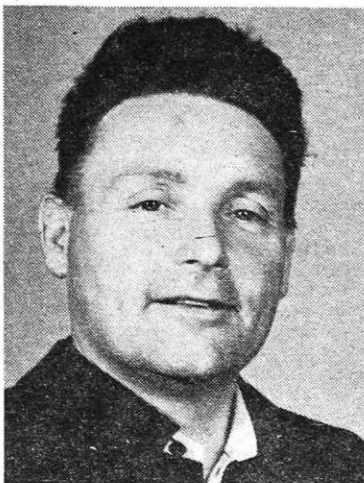
Kar zadeva kongresne priprave, so se predsedniki dogovorili, da bodo občinske svete in osnovne organizacije opozorili, naj vse pripombe in predloge na kongresne dokumente takoj pošljejo kongresni pisarni na republiškem svetu ZSS, da bi lahko do seje republiškega sveta ZSS 15. septembra pripravili ustrezna gradiva.

MK

(Informacije RS ZSS, 20. avgusta)

INOVATORJI O NOVATORSTVU

»Pri inovatorskem delu gledam na vsak problem s praktične strani, kar je sad mojih večletnih delovnih izkušenj,« je povedal inženir AVRELIJ RAVNIK, strokovni sodelavec v oddelku za energetsko gospodarstvo delovne skupnosti E-TKR-NG. »Vedeti moraš, ali se izboljšava tehnično lahko izvede s sredstvi, ki jih imamo na razpolago in z našimi ljudmi. Brez pomena je načrtovati nekaj, kar ni izvedljivo. Pomembno je tudi, da je vsaka inovacija ali izboljšava enotavna in funkcionalna. Najbolj sem zadovoljen, če so tudi delavci, ki delajo na napravah, kjer je izvedena izboljšava, z njo zadovoljni. Če jo oni pohvalijo, je zares dobra.«

Avrelj je avtor prek dvajset tehničnih izboljšav in idejnih predlogov. Skupaj s sodelavci-soavtorji je v zadnjih letih prihranil naši železarni več starih milijard. Samo z uvedbo mazuta z višjim procentom žvepla za kurjenje v parnih kotlih je bilo od maja 1980 do maja 1981 blizu stare milijarde prihrankov. Z inovacijami se ukvarja že skoraj dvajset let in v tem času je skupaj s sodelavci uspešno rešil vrsto različnih problemov v Železarni.

»Iz izkušenj vem, da brez idej in drobnih izboljšav tudi velikih inovacijskih predlogov ni. Vsak tehnični problem je treba začeti reševati z enako zavzetostjo in nikoli podcenjevalno, ker se avtorju lahko zgodi, da bo spregledal najboljšo rešitev. Velike inovacije so največkrat sad skupnega dela. Pri takem delu mora vsak opraviti svoje delo naloge, tiste, ki mu najbolj ustreza. Nekdo opravi začetno, idejno in načrtovalno delo, drugi to realizirajo, obenem pa si prizadevajo za čim uspešnejšo rešitev problema. Le tako delo prinaša koristi.«

Že grški filozof Platon je dejal, da je potreba imeti izumov – izboljšav. Do danes ta izrek ni izgubil veljave, tudi za Železarno je vedno bolj aktualen,« je povedal. Meni tudi, da se tega vedno bolj zavedamo in stanje na področju spodbujanja in uveljavljanja inovacijske dejavnosti je prav zaradi tega danes veliko bolj urejeno, kot je bilo pred leti, ko je on začel prijavljati svoje izboljšave. Kljub temu je še dosti težav pri uveljavljanju avtorstva in dokazovanju koristnosti posameznih izboljšav.

Mnogim to jemlje voljo do dela, tako da se s tem nehalo ukvarjati, drugi pa svojih izboljšav ne prijavljajo, saj lahko pričakujejo razne težave in zaplete, ki poleg dela na samih izboljšavah terjajo še veliko dodatnega časa. Našel je tudi nekaj pomankljivosti inovacijske politike v Železarni:

– Ocenjevanje inovacijskih predlogov je prepočasno, izveti pa je treba prizadevne posameznike. V samoupravnem sporazumu SOZD SZ o izumih in tehničnih izboljšavah ni člena, ki bi določal rok za izdelavo strokovne ocene, zato bi ga kazalo dopolniti.

– Na nivoju Železarne ni strokovne komisije, ki bi reševala pritožbe o avtorstvu in ocenjevala izboljšave s tehnične strani. To bi bila nekakšna vmesna stopnja, ki bi skušala reševati nesporazume, preden se pojavijo pred sodiščem združenega dela. Za ustanovitev take komisije si prizadeva DIATI. Komisija naj bi imela vlogo arbitra, podrejena pa bi bila samoupravnim organom oziroma delavskemu svetu Železarne.

– Realizacija predloga tehničnih izboljšav je predolga. Od nastanka ideje do njene realizacije, oziroma do takrat, ko začne dajati finančne rezultate, včasih preteče tudi po več let. Vsako zavlačevanje pri izvedbi pa zmanjšuje dohodek celotne delovne organizacije.

– Meni tudi, da bi del inovacijskega dohodka morali nameniti za strokovno izpopolnjevanje avtorjev. »Za hitrejšo uveljavljanje domačega znanja bo potrebno nameniti več sredstev in urediti nekatere odnose v družbi in v delovnih organizacijah. Perspektivnim avtorjem izboljšav bi morali omogočiti več strokovnega usposabljanja, ekskurzij in praktičnega osvajanja novega znanja. Obiski v raznih podjetjih dajejo avtorjem nove ideje za tehnične rešitve posameznih problemov. Tako bi hitreje prenašali tuje znanje in izkušnje na domača tla. Še kako hitro se tako vloženi dinar podvoji. To je preizkušen način, ki ga v svetu uporabljajo že od začetkov razvoja

industrije. Zavidljiv uspeh na tem področju so dosegli Japonci. Posnemajmo jih!

Ideje za inovacije in tehnične izboljšave se ne porajajo na ukaz, ampak so del daljšega miselnega procesa. Včasih pride navdih po naključju in na različnih mestih. Kdor misli, da bo inovacije snoval samo v rednem delovnem času, je v veliki zmoti. Zanje je potrebno veliko časa in prizadevnosti.«

Prvo tehnično izboljšavo, preprečitev spuščanja generatorskega plina v atmosfero – nov način prehoda na slepo ogrevanje peči, sta se s sodelavcem prijavila v začetku 1965. leta. Ta jima je prinesla vrsto težav in očitkov, da je izvajanje inovacij njuna delovna dolžnost. Namesto da bi pospešeno nadaljevala s preizkusi, sta izgubljala čas z dokazovanjem. Predlog je bil v končni obliki le zadovoljivo rešen, kolektiv pa sta prihranila veliko ton premoga.

Avrelj dela v delovni skupnosti E-TKR-NG, svoje tehnične izboljšave pa je izvedel v mnogih temeljnih organizacijah v Železarni, na primer v: Žičarni, Hladni valjarni Jesenice, Vratnih podbojih, Žični valjarni, Valjarni debele pločevine, Jeklarni, Remontnih delavnicah, Energetiki, šamotarni... Skoraj ni avtorja v Železarni, ki bi s svojimi predlogi sodeloval pri izboljšavah v toliko temeljnih organizacijah. Pravi, da je imel dosti težav prav zaradi tega, ker ni bil delavec temeljne organizacije, kjer je izvedel izboljšavo. »Povsod sem le tujec, morda le znanec iz ene od delovnih skupnosti, zato tudi težje prodrom s predlogom kot kdo, ki je iz same temeljne organizacije. Pohvaliti pa moram nekatere komisije za inovacije. Za vzor so lahko komisije v TOZD Žičarna, Žična valjarna ali pa Valjarna debele pločevine.«

Čeprav je pri svojem delovanju kot inovator doslej imel že vrsto težav, je v zadnjem času dobil tudi nekaj priznanj. Veliko mu pomeni priznanje novator leta in bronasta plaketa na razstavi YU RAST 1981 na Reki za plinski gorilnik, ki sta jo prejela s sodelavcem.

»S skupinskim delom s sodelavci iz TOZD Žičarna smo pred leti naredili tehnični izboljšavi: povečanje kapacitete patentirnice za okoli 4500 ton letno in uvedbo nove tehnologije za predelavo patentirnice žice. Inovacijska predloga sta bila več let združena, saj po svoji naravi tvorita celoto. Za nagrado novator leta 1976 je razpisna komisija zahtevala razdužitve predloga in nagrado podelila le za uvedbo nove tehnologije. Kako nelogično! Samostojno sem povečal kapaciteto patentirnice, povečana proizvodnja je bila osnova za drugi del izboljšave in za finančni prihranek. Kolegialnosti in poštenosti ostalih avtorjev se imam zahvaliti, da sem prejel materialno priznanje, moralnega, ki bi mi pomenilo veliko več, pa ne. Za storjeno krivico se lahko zahvalim razpisni komisiji za izbor inovatorja leta in njenemu predsedniku. Za pravično rešitev so se zamen prizadevali Stane Torkar, Peter Kunc in Leon Mesarič.«

Omeniti moram tudi, da sem imel predstojnike, ki so bili dobro strokovno usposobljeni, da so lahko vplivali na moje delo in me spodbujali. V veliko spodbudo mi je tudi izmenjava mnenj s strokovnimi sodelavci iz našega oddelka. Prav zaradi tega smo s timskim delom dosegli nekaj skupnih uspehov. Tudi prispevek energetskega gospodarstva pri plinifikaciji železarne Jesenice z zemeljskim plinom je velik. Uspešno smo predelali številne agregate, projektilni gorilnike za zemeljski plin na SM pečeh in za parne kotle v oddelku toplotne energije. Z domačo opremo in znanjem smo pripravili kompletna projekta za predelavo sušilne peči v livarni in rotacijske peči v TOZD Elektrofede. Peči bosta obratovali z doma konstruiranimi in izdelanimi gorilniki. Finančna sredstva za predelavo so majhna in se že v enem letu dvakratno povrnejo. V TOZD Livarna smo z preprostimi gorilniki izboljšali in skrajšali sušenje velikih kalupov in tako vplivali na povečanje proizvodnje. Iznajdljivi livarji so na podoben način rešili ogrevanje tako, da so nadomestili koks z zemeljskim plinom. To dokazuje, da je vsak član kolektiva potencialni inovator.

Mnogim sodelavcem iz različnih TOZD sem že sestavil inovacijske predloge, da so lahko svojo zamisel realizirali. Mislim, da sem s tem storil svoj dolžnost, pomagati in pospeševati inovacijsko dejavnost v naši železarni.«

REMONT LIVARNE V ŽELEZARNI SISAK V ENAJSTIH DNEH

Letošnji remont vseh proizvodnih agregatov v TOZD Livarna v železarni Sisak je bil uspešno opravljen v rekordnem času, to je v enajstih dneh. Okrog 200 delavcev Livarne, Vatrostalne, Obrtno-storitvenega centra in vzdrževalci različnih poklicev so svoje delo odlično opravili.

Posebno so se izkazali delavci strojnega vzdrževanja. Razstavili so vse stroje do poslednjega vijaka, pregledali in očistili vse dele ter poškodovane in izrabljene zamenjali z novimi. Posebno težko in zapleteno je bilo popravilo stroja VK 5 za peskanje, ki so ga popolnoma obnovili. Zamenjali so plašč stroja in vse poškodovane dele, tako da po opravljenem remontu stroj dela brezhibno, kot da je nov.

Uspešno so pregledali in popravili tudi vse žerjave in žerjavne proge, električno napeljavo, avtomatizacijo in vse ostale proizvodne agregate.

Prizadevni so bili tudi delavci Vatrostalne, ki so obnovili vse peči: kupolske, elektro, elektrožarilno in plinske.

Slabše pa so opravili remont plinske postaje delavci Obrtno-storitvenega centra in bodo zato napake odpravljali še med samo proizvodnjo.

Tako dobro in hitro je bil remont

izvršen samo zaradi dobrih priprav in dobro izdelanega programa remonta ter zaradi uskladitve posameznih popravil. Pravočasno so dobili tudi ves potreben material in številne rezervne dele za stroje.

Vendar bi vse to ostalo brez koristi, če se delavci ne bi zavedali pomembnosti hitrega remonta. Tako so radi ostajali tudi po izteku osemurnega delavnika ob razstavljenih strojih in nadaljevali s popravili. Samo zaradi njihovega prizadevnega dela je bil remont zaključen že po enajstih dneh.

Livarna dnevno odliče okrog 25 ton različnih odlitkov, od tega 13 ton jeklenih. Zato je vsak dan krajšega remonta tako pomemben za poslovni uspeh te temeljne organizacije v borbi za stabilizacijo, večjo produktivnost in večjo proizvodnjo.

(Po članku V. Flojharja iz 16. številke Vjesnika železarne Sisak)

ODGOVORNOST IN NJENA (ZLASTI) EKONOMSKA DIMENZIJA – RAZMIŠLJANJE

Odgovornost je pravna ali moralna dolžnost ravnanja v skladu z obstoječimi normami. To je ena splošnejših socioloških definicij odgovornosti. Osnovna predpostavka organiziranega družbenega življenja, na čemer je v celoti, na primer, zgrajeno pravo, je človek kot odgovorno bitje.

Nasprotno, družba, ki v svojih normah vključuje odgovornost kot neko naravno normalno lastnost človeka, v krizi v bistvu podira svojo temeljno pravno predpostavko organizacije, ko uvede dodatne vrednostne sisteme, ene za odgovorne in druge za neodgovorne. Novi vrednostni sistemi, ki so referenčni okviri odgovornosti, povzročajo hiperprodukcijo odgovornosti; vsak hoče biti kar najbolj odgovoren izven vsega drugega, kar v bistvu je in kar dela: odgovornost se oddaljuje od dejanja (DELA) samega kot posebna kvaliteta oziroma celo blago, ki se prodaja. Zgodi se, da en človek proda svoje delo, drug pa odgovornost, čeprav ni jasno, kako je onemu sploh uspelo opraviti delo brez odgovornosti v odnosu do katerega koli referenčnega okvira, pa tudi ne, kako je drugemu uspelo izločiti odgovornost.

Družboslovci, ki se s pojavom odgovornosti ukvarjajo, tega fenomena družbene zavesti niso uspeli prijeti, izmeriti, uničiti ali na novo vzpostaviti. Odgovornosti v smislu kvantitete in kvalitete ni mogoče vrednotiti niti znotraj enega samega vrednostnega sistema. Človek sam tudi nikoli ni v zgolj enem referenčnem okviru vrednot. Bolj ko živi organizirano, več norm usklajuje in se nahaja v odnosu s številnimi vrednostnimi sistemi. Ni izključeno, čeprav tudi ne pravilo, da se njegove številne odgovornosti izključujejo ali ovirajo druga drugo.

Odgovornost je človeku neločljiva, moralna lastnost in je tisto, o čemer se pravzaprav govori šele tedaj, ko konkretno ravnanje stopi izven konkretne družbene norme oziroma (navidez) proti tej normi.

V položaju človek-pravo s svojimi institucijami, je odgovorno ravnanje normalno, nevidno, v skladu z dogovorjenimi načeli, neodgovorno ravnanje pa je negativno sankcionirano.

Pri organiziranem delu smo z osebnimi dohodki normalno ravnanje pozitivno ovrednotili v deležu osebnega dohodka. Ta isti sistem seveda ne vključuje tudi obratnih negativnih sankcij in smo storiili prvo in drugo logično teoretično napako:

1. odgovorno ravnanje ni normalno človeško,
2. fikcijo smo zmerili in izrazili v tržni vrednosti.

Odgovornost je dobila svojo tretjo razsežnost – ekonomsko tržno vrednost, postala je blago.

Pričujoč tekst ni pamflet. Čeprav se nanaša na poskus skrajnih pragmatistov: vse kar je, naj bo koristno, in pozitivistov: vse je mogoče izmeriti in izraziti v številkah ter na nematerialistično religiozno pojmovanje človekove odgovornosti (komu?).

Vsi pridevniki, ki jih ob ostalem odgovornost ima, so ob spoznanju, da je odgovornost nedeljiva sestavina ravnanja (dela) in da sama na sebi niti ne obstaja drugače kot fikcija, so odveč.

Drugo pomembno nasprotje, ki ga je vulgarna politična terminologija udomačila, je podeljevanje individualne odgovornosti v obliki naslovov, materiala, osebnih dohodkov, ki temeljijo samo na njej, ter drugih statusnih simbolov ter hkrati s tem sklicevanje na skupinsko odgovornost, ko pride do kršenja katerekoli norme. Radikalni poskus, ugotavljanje individualno odgovornost, navadno ne uspe, oziroma prizadane človeka, ki je narobe delo kakorkoli že opravil, kar je dokaz absurda o odgovornosti sami kot posebni substanci. Če omenjeni radikalni poskus morda kdaj uspe, se neodgovornost ne sankcionira po isti poti negativno, kot se je prej sankcionirala pozitivno, ampak popolnoma drugače. Z opomini, grajami, izključitvami, torej na način, ki prizadane moralno, ne ogrozi pa materialne eksistence, ki jo je s pozitivnim sankcioniranjem prej zgradila.

Eno izmed tisočeri nasprotij, v katerih je izrazoslovje in naša praksa ob odgovornosti, je tudi analitično ocenjevanje odgovornosti, ki ga izvajamo v železarni. Popolna mistifikacija odgovornosti je privedla od tega, da smo odgovornost pripisali delom in nalogam samim, celo izven njihovih nosilcev.

Analitično ocenjevanje del in nalog ima teoretično možno zalogo točk, ki predstavlja eno petino vseh točk, ki jih lahko določimo kot odgovornost delovne naloge, praktično pa delež najbolj »odgovornih« del in nalog doseže in preseže polovico vseh točk. Če to nekoliko posplošeno prevedemo na strukturo osebnega dohodka, potem lahko ugotovimo, da je tržna vrednost čiste odgovornosti zelo visoka. Ali to ne pomeni priznanje ekonomske dimenzije odgovornosti kot edine njene razsežnosti, ki jo poznamo?

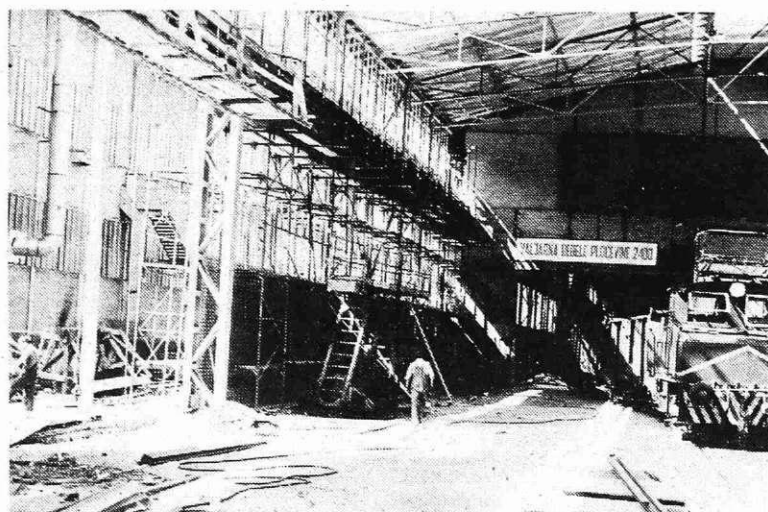
Zelo nemerljiva, zlasti pa nedeljiva kvaliteta odgovornosti (nedeljiva od dela) je po različnih popačenjih postala celo sama meter za ugotavljanje vrednosti človekovih produktov.

Ugotavljanje odgovornega in neodgovornega dela ima za seboj isto ideološko ozadje kot delitev dela na fizično in umsko, ki je izredno učinkovito in prefinjeno razredno orožje. Čim bolj je delo tehnično razdobljeno, tem bolj je po eni strani fizično in osiromašeno svoje umske komponente in po drugi strani torej umsko, s parolo: težko je misliti, planirati, organizirati... Ena bistvenih težav tehnokratizma in birokratizma je, delo razkosati tako, da se posamezni delni proizvajalec s svojim izdelkom ne more več identificirati, ko dobi menjalno vrednost, obenem pa vse odvzete umske komponente dela hierarhično porazdeliti po peščici ljudi, ki to

produktivno zgradbo vodijo. Medtem ko je eden boljših političnih ekonomistov starejšega datuma izjavil, da je nevednost mati industrije, bi to sedaj lahko pripisali tudi neodgovornosti. To podobnost in prispodobo si lahko popolnoma mirno privoščimo, ker se na področju tehnične delitve dela (posebej hierarhičnosti) v naši družbi ni nič spremenilo.

Pomembne odločitve se sprejemajo v ozkih krogih, političnih aktivih, v poslovnih ali družbenopolitičnih organih, formalno pa se na širšem nivoju samo potrjujejo. Zakoniti nosilci odločanja, ki so dejansko le izvajalci bolj ali manj vsiljene zamisli, s formalno potrjeno odločitvijo avtomatično prevzamejo celotno odgovornost. Seveda pravno odgovornost. Medtem je problem prave odgovornosti v skupini ljudi, ki neko situacijo vodi in v tem utemeljuje svojo družbeno ekonomsko eksistenco. Naloga je, da ustvarjamo tako družbeno klimo, ki bo kritično in takoj presoja neodgovorna ravnanja »odgovornih«.

M. V.

Dela na prizidku valjarne debele pločevine (Foto S. Kokalj)

SAMOUPRAVNI DELAVSKI KONTROLI VEČJO VELJAVO

(Nadaljevanje s 1. strani)

upravne delavske kontrole.

Kadar družbeno škodljivo ravnanje narašča in ob tem ni pravega samoupravnega nadzora, se seveda krepi dejavnost upravno-administrativnih organov in zadeve se kopičijo na že tako prepolnih sodiščih. Množična družbena samozasčita, ko se bo večina ljudi v delovnem in življenjskem okolju ravnala preventivno – torej kot dejavnik samoupravnega nadzora, ni samo cilj, ampak potrebna množična praksa.

Samoupravni nadzor ima delavsko-razredni značaj in pomeni tudi nadaljnje podružbljanje kontrolne funkcije. Zato ima sindikat kot politična organizacija na tem področju obveznosti po zakonu. Sindikalna organizacija je nosilka kandidacijskega postopka za člane samoupravnih delavskih kontrole in ima pravico predlagati odpoklic organa ali posameznih članov, poleg tega pa mora zagotavljati tudi politično vzdušje za delo teh organov, zaščititi člane samoupravnih delavskih kontrole, če jih šikanirajo in politično ocenjevati delo organov samoupravnih delavskih kontrole. Ob ponovni uveljavitvi vloge samoupravnih delavskih kontrole naj bo sindikat pobudnik razprave o slabostih, kršenju samoupravljanja in odgovornosti!

Izkušnje iz dela organov kažejo, da pri majhnih krajah storilce hitro odkrijejo, pri velikih pa je krivice praviloma težje odkriti. Dosti kaznivih dejanj se zgodi, ker ni redne kontrole, finančnih pregledov. Malverzacije so bile lani prav v notranji in zunanji trgovini, bankah in podobnih organizacijah. Delavska kontrola mora imeti vpogled v delo zunanjetrgovinskih predstavništav. S povečanim nadzorom bo mogoče zmanjšati ali pa vsaj preprečiti širjenje kreditnih malverzacij, zaposlovanje mimo razpisov, prikrivanje primanjkljajev, odpise osnovnih sredstev brez vrednosti inventurnih komisij, nesreče pri delu in požare.

Pa ne samo nadzor, tudi neobveščenost ali nezadostna obveščenost sta lahko razlog za prepozno ukrepanje. Gre seveda za zavajanje samoupravnih organov, zadrževanje in prikrivanje pravih informacij, pa tudi za preobširne in težko razumljive informacije, ki ne povedo dovolj.

Organ delavske kontrole seveda ni nikakršna »notranja policija« niti sam ne odloča. Opozarja in daje

predloge samoupravnim organom, če pa ti ničesar ne ukredujejo, lahko organ delavske kontrole sodeluje z zunanjimi organi, kot npr. s pravobranilci, skupščinami občin in družbenopolitičnimi organizacijami. Delavska kontrola tudi ni strokovni organ kot, na primer, služba družbenega knjigovodstva. Za uspešno delo organov je nujno načrtovanje dela. Pri tem se je treba osredotočiti na prednostne naloge, kot, na primer, na uresničevanje planov ter periodične in zaključne račune. Organ delavske kontrole in sindikat sta dolžna o ugotovitvah delavske kontrole obveščati vse zaposlene.

Predsedniki organov samoupravnih delavske kontrole so na posvetu v glavnem navajali slabe izkušnje iz dela teh organov. Ponekod organi delavske kontrole ne dobivajo vabil in gradiv za pomembnejše seje v OZD, drugod pa poslovalni organi niso zagotovili pogojev, sindikalna organizacija pa jih ni politično podprla. Zgodilo se je celo, da delavski svet ni obravnaval pobude delavske kontrole. Seveda se tudi pri nekaterih članih delavske kontrole pojavlja bojazen, da se ne bi komu zamerili oziroma strah, da jih ne bi šikanirali. Tudi pri usposabljanju članov organov delavske kontrole smo v preteklih letih premalo storili.

Na posvetu so se dogovorili, da bodo v občinskih svetih pripravili podobne posvete s predsedniki organov samoupravnih delavske kontrole, v predsedstvih občinskih svetov pa zadolžili enega od članov za to področje (v predsedstvu republiškega sveta ZSS za to področje odgovorja Miro Gošnik). Izvršni odbori sindikalnih organizacij v TOZD naj preverijo, ali so bili v organe delavske kontrole izvoljeni res pravi ljudje. Kar zadeva sodelovanje s pravobranilci samoupravljanja v občinah, bodo ti v konkretnih zadevah v zvezi z OZD vedno obveščali tudi organe delavske kontrole v teh OZD. Organi delavske kontrole pa naj, kadar ni odziva na njihove pobude, obvestijo pravobranilca.

MK

(Informator RS ZSS, 20. avgusta)

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 6. DO 12. SEPTEMBRA

6. septembra, VLADIMIR OBLAK, vodja TOZD Strojne delavnice, Jesenice, Titova 1 a, štev. tel. 81-727;
7. septembra, ZDRAVKO ČRV, strokovni sodelavec, Jesenice Cesta 1. maja 32, štev. tel. doma 2660;
8. septembra, MARTIN ŠKETA, vodja SEO, Bled, Alpska 1, štev. tel. 77-130;
9. septembra, JANEZ POLJŠAK, vodja spl. sektorja, Hrušica št. 12;
10. septembra, JANEZ BIČEK, vodja TOZD Jeklarna, Jesenice, Udarina št. 9, štev. tel. 83-193;
11. septembra, MIRO NOČ, vodja TOZD Remontne delavnice, Lesce, Na trati 30, tel. 75-991;
12. septembra, SAŠO MANDELJC, vodja TOZD Valjarna bluming-štel, Jesenice, Tomšičeva 88, štev. 82-054.

Dežurstvo je vsak delovni dan od 14. ure do 7. ure zjutraj naslednjega dne, in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv doma. Ob sobotah, nedeljah, praznikih traja dežurstvo od 7. ure do 7. ure naslednjega dne. V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po železarni, svoja zapazanja vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva članu poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK – 6. 9.	BERTI KRAPEŽ	FRANC NEČIMER
TOREK – 7. 9.	MARJAN ENDLIHER	IVAN MEŽIK
SREDA – 8. 9.	BRANKO CEPIČ	STANE ERZEN
ČETRTEK – 9. 9.	PRIMOŽ ŽVAB	BOGOMIR SVETINA
PETEK – 10. 9.	DUŠAN BAK	SAŠO DOLINAR
SOBOTA – 11. 9.	DUŠAN SMID	FRANC ARNEŽ
NEDELJA – 12. 9.	JANEZ ARH	ALOJZ SLIVNIK
Telefon dežurnega za vzdrževanje v Železarni je:		3549
vezni telefon je:		2317
Na redne delovne dni dela dnevni dežurni		od 14.00 do 18.00 ure
nočni pa		od 18.00 do 6.00 ure
Na proste sobote, nedelje in praznike dela:		
dnevni dežurni		od 6.00 do 18.00 ure
nočni pa		od 18.00 do 6.00 ure
Predaja poslov se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni stavbi TOZD Vzdrževanje.		

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 6. do 11. septembra bodo delale naslednje obratne ambulante: DOPOLDNE: I. obratna ambulanta – dr. Nada Jensterle in IV. obratna ambulanta – dr. Marija Može-Kovačič.

DISPANZER ZA BORCE: dr. Marija Može-Kovačič. POPOLDNE: II. obratna ambulanta – dr. Janez Resman in III. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec.

V soboto, 11. septembra, samo dopoldne: II. obratna ambulanta – dr. Janez Resman in III. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec.

ZOBNE AMBULANTE

DOPOLDNE: I. zobna ambulanta – v. dent. Viktor Stražisar in III. zobna ambulanta – dr. Bela Gazafi.

POPOLDNE: II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej.

ZA BORCE: vsak dan od 13.30 do 14.30.

V soboto, 11. septembra, samo dopoldne: II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej.

ŽERJAVOVODSKI TEČAJ

Razpisujemo vpis v žerjavovodski tečaj za delavce TOZD in delovnih skupnosti železarne Jesenice. Kandidati morajo izpolnjevati naslednje pogoje:

- da so vsaj eno leto zaposleni v železarni Jesenice,
- da imajo najmanj šest razredov osnovne šole,
- da imajo odslužen vojaški rok,
- da bodo izpolnjevali psihofizične zahteve.

Kandidati dobijo obrazce (prijava) pri personalnih delavkah TOZD, katerim pravilno in čitljivo izpolnjene obrazce vrnejo do 15. septembra 1982.

Interesenti naj se prijavijo do roka, ker poznejših prijav ne bomo sprejemali.

Prednost pri izbiri bodo imeli kandidati iz TOZD, v katerih se žerjavi uporabljajo. KADROVSKI SEKTOR

OBVESTILO – DOPOLNILO

V razpisu oziroma dopolnjenem razpisu za prosta dela in naloge VODJA CENTRA ZA PROUČEVANJE SAMOUPRAVLJANJA IN II FORMIRANJE je pomotoma izpadlo, DA TRAJA MANDATNA DOB ŠTIRI LETA.

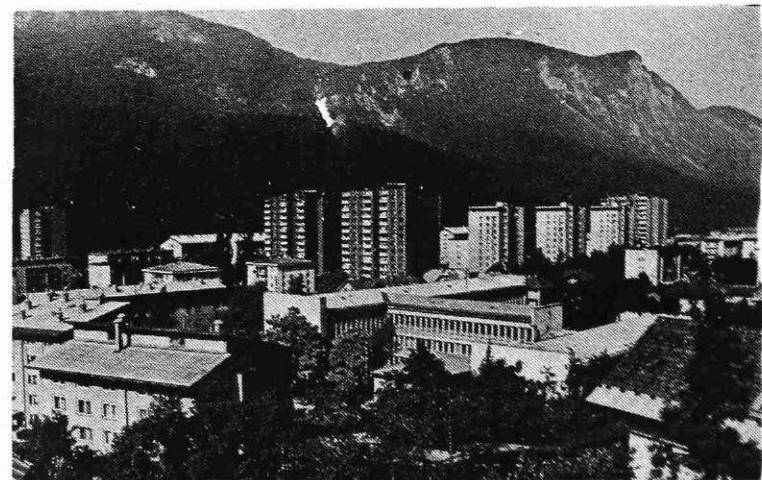
Na osnovi sklepa delavskega sveta TOZD Jeklovlek, z dne 11. 8. 198 in na podlagi Statuta TO, razpisna komisija temeljne organizacije

RAZPISUJE

prosta dela in naloge »vodja TOZD Jeklovlek« za mandatno dobo štirih let. Poleg splošnih pogojev, predpisanih z zakonom, mora kandidat za navdena dela izpolnjevati naslednje pogoje:

- da ima visoko, višjo ali srednješolsko izobrazbo in 5 let uspešnega dela v industriji
- da ima moralno politične in etične kvalitete ter aktiven odnos k razvijanju samoupravnih odnosov.

Kandidati naj pošljejo svoje prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev zaprti ovojnic, z oznako »za razpisno komisijo TOZD Jeklovlek« v 15 dneh i objavi na naslov: SZ – ŽELEZARNA Jesenice, o. sol. o. – kadrovski sektor Jesenice, C. železarjev 8.

Na Plavžu (Foto I. Kučina)

13. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

V TOZD Jeklovlek je bila 6. avgusta 13. seja odbora za gospodarstvo, ki jo je vodila podpredsednica Dragica Kavčič. Pri pregledu sklepov so ugotovili, da so izvršeni.

Odbor je v nadaljevanju obravnaval polletno poslovno poročilo in sprejel nekatere akcijske ukrepe, da bi odpravili poslovno izgubo, ki v prvem polletju znaša 5,1 milij. dinarjev, in sicer:

- mesečno je treba izpolnjevati plan skupne proizvodnje, zlasti kvaliteto strukture, ki je pomembna za rast dohodka,

- prednostno je treba izpolnjevati plan izvoza s poudarkom na boljši kvaliteti naročil, da bi dosegli ustrezno višje izvozne cene;

- znižanje proizvodnih stroškov mora biti temeljni cilj prizadevanj. Varčevanje in smotrna poraba repromateriala ter energije mora postati prednostna skrb in odgovornost vseh vodilnih delavcev;

- na področju vzdrževanja je treba sprejeti ustrezne ukrepe, zlasti glede zastojev in porabe materiala na delovne naloge, ki so visoko nad planiranimi in zaostri dohodkovne odnose med TOZD proizvodnje in TOZD storitvene dejavnosti,

- s pomočjo boljše delovne in tehnološke discipline se mora izboljšati kakovost proizvodnje, zmanjšati število reklamacij, in stroškov na osnovi internih reklamacij v breme TOZD povzročitelja, potrebna so večja in odgovornejša prizadevanja za smotno izkoriščenost sredstev za AZ in IV ter manjših naložb, ki so pomembne za razvoj;

- števila 150 zaposlenih delavcev ne bi povečali, vendar pa je treba fluktuacijo in bolezensko odsotnost ustrezno znižati. Na področju kadrovske politike podpirajo prizadevanja za izboljšanje strukture zaposlenih delavcev in izobraževanje ob delu;

- vodilni delavci TOZD so dolžni vsak na svojem področju dela izdelati v pisni obliki program sanacijskih ukrepov, tehničnih in organizacijskih izboljšav, pomembnih za rast kakovosti proizvodnje in varčevanje,

- v zaostrenih gospodarskih razmerah bi zaradi poslovne izgube morali izdelati akcijske programe vsi odgovorni dejavniki, zlasti delovne skupnosti skupnih služb in TOZD storitvenih dejavnosti.

14. SEJA DELAVSKEGA SVETA

V sredo, 11. avgusta, je bila v TOZD Jeklovlek 14. redna seja delavskega sveta, ki jo je vodil predsednik Janez Židan. Pri pregledu izvrševanja sklepov 12. redne in 13. izredne seje so ugotovili, da so izvršeni.

V nadaljevanju so obravnavali polletno poslovno poročilo in ugotovili, da je TOZD v prvem polletju zaključila poslovanje z izgubo v višini 5.142.086,83 din. V roku 45 dni mora biti sprejet program, v katerem bodo ugotovljeni vzroki, zaradi katerih so nastale motnje v poslovanju in določeni ukrepi za njihovo odstranitev.

Obravnavali in sprejeli so sklepe odbora za gospodarstvo, v katerih so poudarjeni nekateri akcijski ukrepi, da bi spodbudili stabilizacijska prizadevanja.

Ob tem so ugotovili, da nosijo proizvodne TOZD visoke obremenitve glede povečanja stroškov izdelavih ur vzdrževanja in velike porabe materiala na delovne naloge — konto 4007, ki je na plan dosežen 250 %.

Delavski svet se je odločno zavzel za krepitev stabilizacijskih prizadevanj in dohodkovnih odnosov, ki pomenijo aktiviranje notranjih rezerv in odpravljanje notranjih slabosti, ki se odražajo v povečanih stroških in nizkih rezultatih dela.

Poslovni poročili TOZD Jeklovlek in Železarno so sprejeli s pripombami in dopolnitvami odbora za gospodarstvo.

Osnutek pravilnika o ugotavljanju z delom pridobljenih zmognosti so potrdili s tem, da ga je treba uskladiti s katalogom razvida del in nalog.

Odbor je obravnaval in sprejel zaradi remonta nižji plan proizvodnje za mesec avgust, ki znaša 1.630 ton, od tega je vlečenega jekla 1.340 ton, brušenega 120 ton, valjane 160 ton in za dom 10 ton. Za izvoz je namenjenih 155 ton.

Pri pregledu ur za manjkajoče in nadur za mesec julij so ugotovili, da so zaradi večje odsotnosti porasle, vendar v planiranih mejah.

Člani so bili seznanjeni tudi z zapisnikom kvalitete konference. E. T.

12. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

Odbor za delovna razmerja pri DS TOZD ELEKTRODE je imel 20. avgusta 12. redno sejo, ki jo je vodila predsednica Ana Mulej. Pri pregledu izvrševanja sklepov zadnje seje so potrdili dokončni razporeditvi Bojana Birkarja in Milana Polaka. Nadalje so ugotovili, da so ostali sklepi izvršeni ali pa so namenjeni za daljše obdobje.

Obravnavali so poročilo o zaposlenosti delavcev v TOZD za mesec junij in julij. V mesecu juniju je bilo v TOZD zaposlenih 249, v juliju pa 245 delavcev. Skupna odsotnost je znašala v juniju 24,69 %, v juliju pa 33,33 %.

Sprejeli so poročilo, da je v času od 15. junija do 20. avgusta prenehalo delovno razmerje devetimi delavcem, in sicer: trije delavci so bili upokojeni, dva delavca sta odšla na osnovi redne odpovedi delovnega razmerja, en delavec je odšel v JLA, trem delavcem pa je prenehalo delovno razmerje z disciplinskimi ukrepi. V tem času pa sta bila v TOZD sprejeta le dva delavca. V mesecih junij in avgust je bilo v TOZD zaposlenih tudi 22 delavcev na počitniškem delu za en mesec.

Potrdili so sprejem in razporeditev Andreje Hribar in Bahrije Beharović iz TOZD Vratni podboji. Za dve delavki iz TOZD Vratni podboji pa so odklonili sprejem, ker že dalj časa bolujeta. Menili so, naj njihovo odsotnost vodi matična TOZD, razporeditev pa naj se rešuje, ko se bosta vrnila na delo.

Odklonili so sprejem Abdulaha Mistricha in Anice Beke, ker v TOZD ni prostih ustreznih del. Odklonili so tudi ponovni sprejem Draga Jovičiča v Železarno.

Soglašali so s premostitvijo Boge Beton v TOZD Energetika in potrdili prekinitev delovnega razmerja Marjanu Mraku z 31. avgustom.

Na seji so razpravljali tudi o neplaniranem koriščenju rednih dopustov v mesecih junij in avgust, odobravanje nadoknadenja razne neopravičene odsotnosti in koriščenje neplačane odsotnosti med delom. Menili so, da bi delovodje morali spoštovati določila pravilnika o delovnih razmerjih in sklepov 11. in 12. seje delavskega sveta Železarno iz leta 1981. Iz problematike je bilo razvidno, da nekateri ne spoštujejo sprejetih sklepov in določil in da je treba proti njim tudi disciplinsko ukrepati. Red in disciplina sta tudi eden od temeljev za boljše proizvodne rezultate v TOZD.

Ugotovili so, da zdravniki omogočajo nekaterim delavcem koriščenje rednih dopustov med daljšo bolezensko odsotnostjo, potem pa nadaljuje z bolezenskim ali porodniškim dopustom, kar pa ni v skladu z zakonom o delovnih razmerjih in je na to treba opozoriti obratno ambulantno.

Ob zaključku seje so za namestnico predsednika odbora za delovna razmerja izvolili Miro Graja.

S. M.

TOZD Valjarna bluming štekel

16. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

V petek, 27. avgusta, je bila 16. redna seja odbora za delovna razmerja pri DS TOZD Valjarna bluming-štekel, ki jo je sklicala in vodila predsednica odbora Olga Pervanja.

Po pregledu sklepov predhodne seje, ki jih je članom odbora posredoval vodja TOZD, so ugotovili, da so sklepi realizirani, razen sklep pod točko 3. 2. ki se dopolni, sklep pod točko 2. 8. pa ostane še nadalje v veljavi.

Kadrovnik valjarn Janez Kramar je poročal o gibanju zaposlenih v juliju. Iz poročila je razvidno, da v TOZD do plana (408) zaposlenih manjka 35 delavcev. Poudaril je, da tako nizkega števila zaposlenih v TOZD še ni bilo in da pomanjkanje delavcev predstavlja resno oviro pri izpolnjevanju planskih nalog. Pri pregledu odsotnosti so ugotovili, da se je povečala bolezenska odsotnost in redni dopusti. Skupna odsotnost je bila 28,28 % in je za 0,92 % višja od poprečne odsotnosti v Železarni. V juliju sta bila dva delavca na novo sprejeta in 11 obračunanih. Člani odbora so obravnavali razporeditev novosprejetih delavcev in interne spremembe ter jih soglasno potrdili. Prošnji za ponovni sprejem so soglasno zavrnili, prošnjo za sporačno prenehanje delovnega razmerja so odobrili, prošnjo za preklic odpovedi delovnega razmerja pa zavrnili.

Vodja TOZD je poudaril, da je potrebno obravnavati prioriteto zaposlovanje novih delavcev v TOZD Jeklovlek in TOZD Valjarna bluming-štekel, kajti le tako bo možno zagotoviti nemoteno proizvodnjo in izpolnjevanje planskih nalog.

Ob izrednem pomanjkanju delavcev še vedno prihaja do neodgovornega ravnanja z napravami oziroma neodgovornega odnosa do dela.

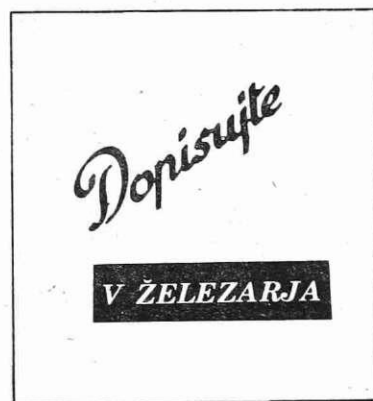
Člani odbora so obravnavali vlogo tabornikov z Blejske Dobrave za izredno plačano odsotnost mentorja tabornikov Miloša Žvaba in jo ugodno rešili.

Obravnavali so tudi predlog delovne skupine za racionalizacijo proizvodnje, iz katerega je razvidno, da je potrebno delo na istih delovnih mestih po predhodnem dogovoru in zmognostih združevati oz. zmanjševati obseg delavcev predvsem v administraciji.

Člani odbora so bili seznanjeni z informacijo vodja proizvodnje, s katero seznajajo odbor o problematiki nadomeščanja planerja adjušta šteklarja na Javorniku v primeru njegove odsotnosti. Vodja TOZD je pojasnil, da obstajajo popisi delovnih nalog in opravil, v katerih so opisane delovne naloge posameznih delavcev. Način dela je potrebno prilagoditi proizvodnim potrebam in prav zato ne sme prihajati do osebnih nasprotij, oziroma nesporazumov na račun dela v proizvodnji. Vse nastale probleme oziroma osebna nasprotja je treba reševati v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih in ne na škodo proizvodnega dela.

V razpravi so sodelovali vsi prisotni člani.

S. K.

13. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

Odbor za delovna razmerja pri DS TOZD Jeklovlek je imel 5. avgusta 13. redno sejo, ki jo je vodil predsednik Anton Noč. Pri obravnavi sklepov zadnje redne seje so ugotovili, da so izvršeni, razen ugotovitve strokovne usposobljenosti sodelavca, ki je v postopku.

Odbor je obravnaval kadrovske problematiko v prvem polletju in ugotovil, da je plan zaposlenosti enak lanskoletnemu, poprečni stalež nižji za štiri delavce, po stanju 30. junija pa za pet delavcev. Med vzroki za prekinitev delovnega razmerja je bilo največ redne in disciplinske odpovedi ter odhodov delavcev v JLA. Skupna odsotnost z dela je nižja za 2,26 %. Obdobje se je znižala bolezenska odsotnost (3,36 %), porodniški in skrajšani delovni čas (0,20 %) ter neopravičeni izostanki (0,31 %).

Za letošnje prvo polletje je značilno, da je bila dosežena planirana proizvodnja in rast produktivnosti z manjšim številom zaposlenih delavcev, vendar z večjo prisotnostjo na delu.

V tem obdobju je bil organiziran tečaj za delavce novince kot pogoj za napredovanje pri delu.

Odbor je ugotovil, da je odsotnost za mesec junij pod poprečjem Železarno.

Obravnavali in potrdili so predlog razporeditve štirih delavcev na počitniško delo in eno prekinitev delovnega razmerja.

Sklenili so, da se zaradi tekoče fluktuacije zaposlita dva nova delavca, in sicer je lahko eden moški mladoletnik in ena ženska.

Na znanje so vzeli obvestilo SEO o izdelavi razvida del in nalog administratorja.

Sklenili so, da se izredno plačana odsotnost sodelavcu, ki se je udeležil zdravniškega pregleda za MDA, ne odobri.

T. E.

TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON

ZBIRANJE IN UPORABA ODPADNIH MATERIALOV V ZDA

Ameriško združenje industrije odpadnih materialov (NARI) je pred kratkim izdalo knjižico, iz katere je razviden obseg in dejavnost te industrijske veje v ZDA. NARI obstaja že 70 let in je največja organizacija na svetu s tega področja. V celotnem obdobju svojega obstoja je bila izredno dejavna na področju zbiranja in priprave odpadnih materialov. Ker je zbiranje in ponovna predelava odpadnih materialov tudi za naše gospodarstvo izredno pomembna dejavnost, objavljamo zanimiv odlomek iz te brošure.

ZAKAJ ZBIRANJE IN UPORABA ODPADNIH MATERIALOV?

— Vsako leto zberejo v ZDA okoli 135 milijonov ton odpadkov v trdnem stanju in pri tem imajo več kot šest milijard dolarjev stroškov. Priprava in ponovna uporaba odpadkov lahko znatno zmanjša količino, ki bremeni odlagališča za odpadke in s tem znižuje tudi za odlaganje potrebne stroške.

— Vsako leto prihaja bližje obdobje, ko bodo izčrpane zaloge nekaterih surovin, kar bo povzročilo večjo na vezanost na uvoz. Ponovna uporaba odpadkov ohranja naravne rezerve in omogoča preskrbo gospodarstva s potrebnimi surovinami. Ta dejavnost z odpadki pomaga tudi v borbi proti znižanju inflacije, saj omogoča povečanje surovinske baze.

— Vsako leto narašča tudi energetska kriza. Zbiranje in ponovna uporaba odpadkov podpira varčevanje z energijo, saj omogoča večjo uporabo materiala ob manjši uporabi energije.

1. Ta dejavnost predstavlja najbolj primeren odgovor na problematiko, povezano z varstvom okolja in najbolj konstruktiven ekonomski odgovor na kritičen problem odstranjevanja in odlaganja odpadkov v trdnem stanju.

Vrtoglavo naraščanje količin odpadnih materialov je posledica družbenega izobilja, ko človek že po kratkotrajni uporabi odvrže vse mogoče izdelke: milijone konzervnih skatel, avtomobile, belo tehniko in druge izdelke. Industrijski in drugi odpadki vsebujejo velike količine raznih vrst kovin. Nekateri ponovno uporabijo, mnoge pa izgrinejo na smetiščih, jih požgejo ali pa se znajdejo na dnu morij, jezer in rek.

2. S povečanim in učinkovitim izkoriščanjem odpadkov v trdnem stanju je mogoče dalj časa ohraniti ostale rezerve surovin. ZDA so v nevarnosti, da bodo ostale brez nekaterih važnih naravnih surovin, s katerimi bi lahko krile po primernih cenah svoje potrebe v proizvodnji. Za nekatere kovine je znano, da v ZDA ni zalog ustreznih rud in jih je zato treba uvažati ali pa tudi samo kovino. Vendar tudi za tiste rezerve rud, ki jih je zaenkrat dovolj na razpolago, prinaša čas svoje probleme.

Ameriški urad za rude, znan pod angleškim nazivom Bureau of Mines, predvideva, da se bodo ob koncu tega stoletja potrebe ZDA po primarnih kovinah povečale za štirikrat in da bo potreben za kritje vseh potreb sedemkrat večji uvoz kot danes. Ena izmed možnosti za ohranitev lastnih rezerv je zbiranje in ponovna uporaba odpadkov v trdnem stanju. Kot je pokazala naftna kriza in navezanost na prekomorske vire, pomeni zmanjšanje dobav istčasno tudi zvišanje cen za porabnike.

3. Zbiranje odpadkov ohranja energetske vire in ob današnjih in bodočih cenah energije je to še pomembnejše. Pri izdelavi

vi kovin in pridobivanju iz rud se porabi znatno več energije kot če bi uporabljali za vložek odpadne kovine. Studije o izdelavi bakra, aluminija, jekla in drugih kovin so pokazale možnosti zmanjšanja porabe energije. Pri aluminiju je 96 %, pri bakru preko 80 %, pri grodlju, jeklu, svincu in cinku preko 60 %. Ugotovili so, da je v ZDA mogoče zmanjšati za 1,6 % celotno porabo energije, če bi ponovno predelali celotne razpoložljive odpadke jekla in aluminija.

4. Ta dejavnost pomeni porabo in ponovno uporabo ali neporabo ter zavrnjenje.

Jasno je, da pomeni ponovna uporaba znatnih količin trdnih odpadkov tudi močno podporo borbi proti onesaženju zraka in vode. Vrednost tega materiala, ki ga ponovno vrnemo v proizvodni proces, pomeni, da smo stroške, povezane s čiščenjem okolja, dejansko spremenili v narodni dohodek.

5. NARI-jev princip delovanja »najprej tržišče in nato zbiranje« je bistvo celotne zasnovne zbiranja in priprave odpadkov.

Predelava velikih količin odpadkov v trdnem stanju lahko prihrani milijarde dolarjev za stroške njihovega odstranjevanja oz. odlaganja in omogoča velik dohodek glede na ekonomsko vrednost ponovno uporabljenega materiala. Letno vrednost prodaje celotne ameriške industrije za zbiranje in predelavo odpadkov cenijo na več kot 15 milijard dolarjev. Pri tem so udeležene železne in barvne kovine z okoli 13 milijard in papir, tekstil, steklo, guma, plastični materiali in ostalo z okoli dve milijardi.

Če dodamo milijone ton zbranega materiala k ostalim zalogam surovin, vidimo, da ta industrijska veja znatno pomaga ameriški zunanjetrgovinski bilanci, saj zmanjšuje potrebo po nakupu določenih surovin oz. materialov v drugih deželah. Poleg tega omogoča, da viške tega materiala tudi izvažajo.

KOVINA	MILIJONI TON	DELEŽ V %
Baker	1,4	42
Aluminij	1,5	25
Svinec	0,8	49
Cink	0,14	14
Grodelj in jeklo	37,5	23
Nikelj/nerjavno jeklo	0,38	

PRIPOMBE SDS NA SAMOUPRAVNE SPORAZUME IN PRAVILNIK

(Nadaljevanje s 1. strani)

zaradi slabega poslovnega rezultata temeljne organizacije in železarne.

TOZD STROJNE DELAVNICE: Delavci SDS vodstvo TOZD in kovačnica-kalilnica so proti temu sporazumu, ker iz predloga ni razvidno, da gre za stabilizacijski ukrep, poleg tega pa raziskovalna skupnost že obstoja, ni pa še nobene pravega učinka. Delavci SDS konstrukcijske delavnice I in II menijo, da je predlog sporazuma nepopolno oblikovan in so glasovali proti s pripombo, da lahko raziskovalna skupnost s svojimi storitvami krije stroške poslovanja.

TOZD REMONTNE DELAVNICE: Delavci SDS inštalacija II se strinjajo s sporazumom, vendar se ne sme povečati prispevna stopnja in stavež. Delavci SDS RTA I, II in V se s sporazumom strinjajo le, če gospodarstvo ne bo dodatno obremenjeno. Če se bo prispevna stopnja povečala za 0,14%, se s sporazumom ne strinjajo. Tesarji pa menijo, da bi o tem morale odločati strokovne službe.

TOZD VZDRŽEVANJE: Delavci SDS vodstvo TOZD so se glasovanja vzdržali, ker je sporazum preveč splošen in ni dodano mnenje občinske raziskovalne skupnosti, niti ni prikazan način medrepubliškega sodelovanja oziroma usklajevanja, niso omenjeni nosilci nalog in podani rezultati raziskav. Tudi delavci SDS Bela V menijo, da je sporazum preveč načelen, brez konkretnih nalog in takega ne morejo sprejeti. Delavci SDS vzdrževanje Javornik II in Bela III sprašujejo, zakaj je potrebna ustanovitev še ene raziskovalne skupnosti.

TOZD ENERGETIKA: Delavci SDS delavnica elektro energije so glasovali proti sporazumu, ker iz gradiva ni razvidno, koliko je Železarna do sedaj uporabljala izsledke obstoječe raziskovalne skupnosti Slovenije in koliko jo je financirala in ker menijo, da omenjeni predlog še bolj drobi raziskovalno dejavnost, s tem pa zahteva dodatna sredstva. Delavci SDS PIV energije IV poudarjajo, da Železarna že sedaj financira lastni raziskovalni oddelki in metalurški inštitut in zato ne vedo, zakaj je potem potrebna še posebna raziskovalna skupnost.

DELOVNA SKUPNOST ZA KOMERCIJALNE IN FINANČNE ZADEVE: Delavci SDS računovodstvo prihodka in odhodka so se glasovanja vzdržali, ker informaciji CPSI ni bil priložen niti samoupravni sporazum niti mnenje strokovnih služb. Na podlagi tako skopih podatkov ne morejo in ne smejo odločiti o odzivu sredstev. Delavci SDS računovodstvo osnovnih sredstev so sporazum potrdili, vendar so opozorili, da predloženo gradivo ni bilo napisano tako, da bi bilo iz njega razvidno, da ne gre za novo dodatno združevanje sredstev iz dohodka.

DELOVNA SKUPNOST ZA EKONOMIKO, TEHNIČNO KONTROLO IN RAZISKAVE TER NOVOGRADNJE: Delavci SDS kontrola kvalitete menijo, da bi morala raziskovalna skupnost za ta denar realizirati več nalog in dati bolj uporabne rešitve. Delavci SDS sektor novogradnje se s sporazumom sicer strinjajo, vendar odklanjajo tak

način zagotavljanja denarnih sredstev. Ni namreč razloženo, kako je bila določena stopnja 0,14%, najmanj pa je sprejemljivo, da se s pooblastilom skupščine določa stopnja za vsako naslednje leto. Delavci raziskovalnega oddelka se pritožujejo, da so v zadnjem času informacije za delovne skupine pogosto slabo pripravljene in vsebina nerazumljivo podana.

POSPEŠEVANJE IZVOZA

TOZD VALJARNA BLUMING-ŠTEKEL: Delavci SDS adjustaža bluming III imajo tudi na ta sporazum enako pripombo kot na sporazum o posebni raziskovalni skupnosti.

TOZD HLADNA VALJARNA BELA: Delavci SDS Valjarna II in III menijo, da se morajo presežki sredstev vrniti gospodarstvu po prispevni stopnji, sredstva za stimulacijo izvoza pa naj iščejo druge, oziroma naj se stimulacija rešuje na drugačen način.

TOZD STROJNE DELAVNICE: Delavci SDS strugarna II pripominjajo, da morajo odgovorni delavci v določenem času poročati, za katere namene je bil ta denar uporabljen.

TOZD REMONTNE DELAVNICE: Delavci SDS inštalacija I in II in RTA I so glasovali proti sporazumu in zahtevajo, da se sredstva vrnejo gospodarstvu. Delavci SDS montaža I menijo, da bi moralo biti točneje opredeljeno, kam in kakaj bi ta sredstva namenili. Načelno mislijo, da je ta sporazum umesten.

TOZD VZDRŽEVANJE: Delavci SDS vodstvo TOZD so sporazum zavrnili in sprašujejo, zakaj strokovne službe, ki imajo pregled nad celotno gospodarsko situacijo, na podlagi analiz ne odločijo, ali je to potrebno ali ne. Zanima jih tudi, od kod višek sredstev v interesnih skupnostih. Tudi delavci SDS vzdrževanje jeklarne I in II sprašujejo, koliko je presežka, zakaj je nastal ta višek in zakaj imajo zaposleni v interesnih skupnostih lahko višje osebne dohodke, kot delavci v gospodarstvu. Prosijo za odgovor! Delavci SDS plavž II in Bela III zahtevajo, da se denar vrne združenemu delu in so glasovali proti sporazumu.

TOZD ENERGETIKA: Delavci SDS vodstvo TOZD so sporazum sprejeli s pripombo, da bi morali za vsako interesno skupnost prikazati višek sredstev v dinarjih in ne v procentih.

DELOVNA SKUPNOST ZA KOMERCIJALNE IN FINANČNE ZADEVE: Delavci SDS računovodstvo osebnega dohodka se s sporazumom strinjajo, pripominjajo le, da naj delavci samoupravnih interesnih skupnosti uskladijo svoje osebne dohodke z osebnimi dohodki delavcev v gospodarstvu. Razlika je namreč prevelika, saj je bila že lansko leto več kot dva tisoč dinarjev.

DELOVNA SKUPNOST ZA KADROVSKE, SPOŠNE ZADEVE IN INFORMIRANJE: Delavci SDS CPSI so sporazum potrdili s pripombo, da moramo v prihodnje take probleme reševati z dohodkovnim povezovanjem s poslovnimi partnerji.

DELOVNA SKUPNOST ZA EKONOMIKO, TEHNIČNO KONTROLO IN RAZISKAVE TER NOVOGRADNJE: Delavci SDS kontrola kvalitete menijo, da bi morali presežke interesnih skupnosti vrniti vsakemu delavcu posebej in ne gospodarstvu, saj jih financiramo iz bruto osebnega dohodka. Denar torej prispevamo delavci.

UGOTAVLJANJE Z DELOM PRIDOBLENIH DELOVNIH ZMOŽNOSTI

TOZD PLAVŽ: Delavci SDS aglomeracija I menijo, da je pravilnik sestavljen dvorezno. Določeni skupini bo ustrezal, drugim pa ne dopušča možnosti napredovanja, kar

velja predvsem za starejše delavce. Sicer pa je pravilnik zelo nerazumljiv.

TOZD VALJARNA ŽICE IN PROFILOV: Delavci SDS valjarna žice III menijo, da bi morali v pravilnik vnesti določilo, da je pisno potrjeno enakovredno šolski izobrazbi za določena delovna opravila.

TOZD JEKLOVLEK: Delavci SDS vodstvo TOZD pravilnik sprejemajo s pripombo, da ga je treba uskladiti s katalogom razvida del in nalog.

TOZD STROJNE DELAVNICE: Delavci SDS težka obdelava Javornik so pravilnik zavrnili, ker ugotavljajo, da imamo že tako preveč razno raznih komisij na vseh področjih, v tem primeru bi bila samo še ena več. Delavci SDS orodjarna I so pravilnik sprejeli s pripombo, da se ustanovi obratna komisija za ugotavljanje teh možnosti za tiste, ki nimajo določene strokovnosti. Delavci SDS obrat konstrukcij I in II menijo, da se pravilnik ne sme prilagajati konkretnim primerom.

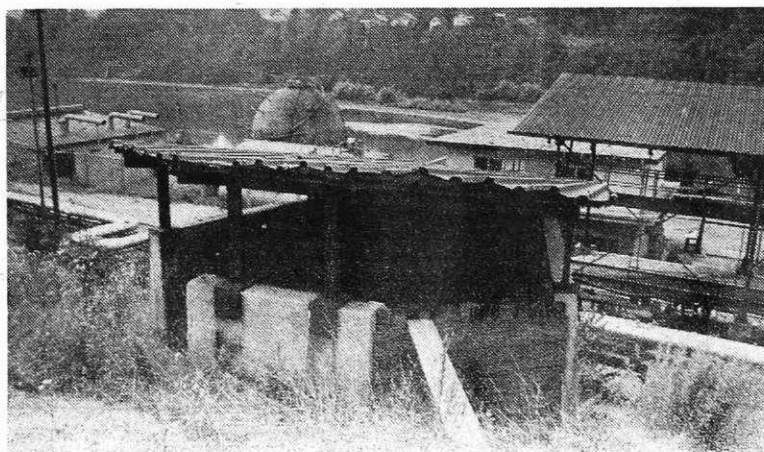
TOZD VZDRŽEVANJE: Delavci SDS vodstvo TOZD zahtevajo nekoga, ki jim bo razlagal pravilnik in odgovarjal na zastavljena vprašanja. Rok za obravnavo je prekratek in jih zanima, kakšen je zakonski rok.

TOZD ENERGETIKA: Delavci SDS PIV energija I menijo, da delavec za delovno mesto, ki ga upravlja, naredi izpit. So pa proti vsakemu preverjanju in ugotavljanju sposobnosti. Delavci SDS PIV energija III predlagajo, da bi bil rok za imenovanje komisije trideset dni, saj se odbor za delovna razmerja sestaja enkrat mesečno. Poleg tega so pripomnili, da preverjanje ne bi smelo biti prepogosto, saj so opravili izpit, pa tudi druge ne preverjajo znanja.

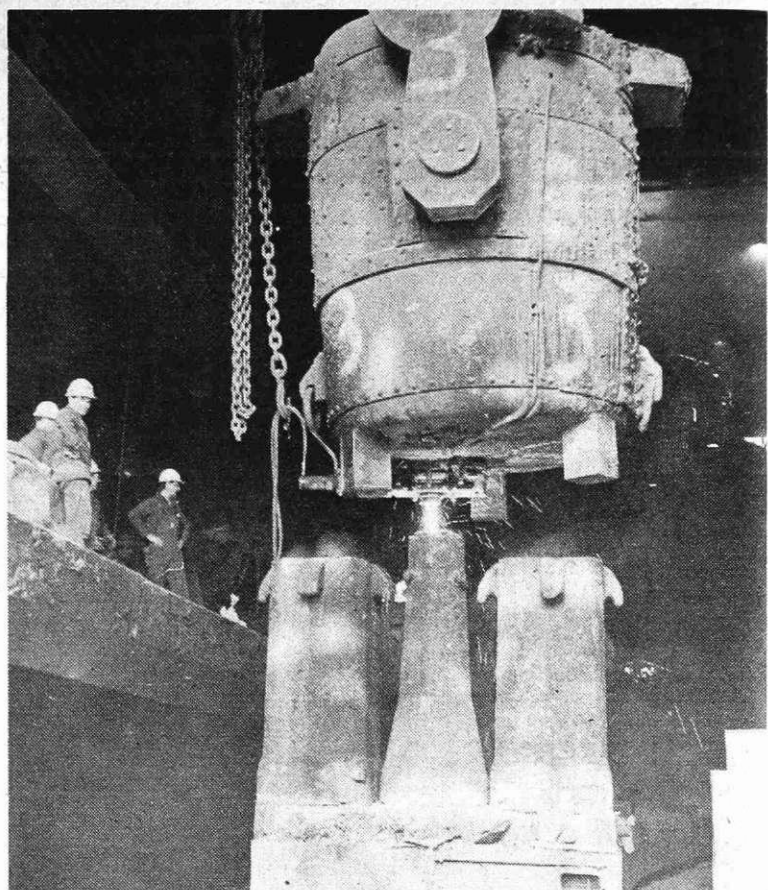
DELOVNA SKUPNOST ZA KADROVSKE, SPOŠNE ZADEVE IN INFORMIRANJE: Delavci SDS CPSI menijo, da bi bil pravilnik v predloženi obliki smiseln takt, ko bi bil to način nagrajevanja izredno vestnih in marljivih delavcev. Postavlja se tudi vprašanje, kaj storiti v primeru, če komisija ugotovi, da kandidat ne izpolnjuje niti zahtevanega znanja za delovne naloge, ki jih že opravlja.

DELOVNA SKUPNOST ZA EKONOMIKO, TEHNIČNO KONTROLO IN RAZISKAVE TER NOVOGRADNJE: Delavci SDS oddelek za organizacijo dela in časa menijo, da bi morali v posebni prilogi ali v pravilniku samem ugotoviti tista dela in naloge, za katere se lahko ugotavlja z delom pridobljena delovna zmogljivost. Gradivo, ki ga mora prijavitelj obvladati, naj bi bilo v posebnem programu, ki naj bi bil priloga pravilnika. Delavci SDS oddelek za študij dela in nagrajevanje, sprašujejo, ali je potrditev delovne usposobljenosti delavca edini namen pravilnika. Če ni, je potrebno uvodni del primerno razširiti in v razširitev pojasniti namene in cilje pravilnika, zlasti glede reševanja razkoraka med dejansko izobrazbo delavcev in v opisih delovnih nalog opredeljeno izobrazbo. V razpravi je bil močno izražen dvom o smiselnosti pravilnika, ker vsak novosprejeti delavec posluša ob sklenitvi delovnega razmerja poglavja iz samoupravnih organiziranosti Železarne, osnove dohodkovnih odnosov, varstva pri delu in tako dalje. Izpiti iz varstva pri delu se za delavce, ki izvajajo dela v ogroženih razmerah, periodično obnavljajo. Vsak vodja TOZD ali delovne skupnosti ima nadalje možnost, da predloži zahtevek za preverjanje znanja delavca, če ta ne izvaja nalog na zahtevani strokovni ravni. Zato je bilo postavljeno vprašanje, kaj pravilnik sploh rešuje.

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje - Lilijana Kos

Hrup, ki se je slišal iz železne pečnice za kompresorje na Belu, je s montažo in šilast zmanjšal na dopustno mero, tako da ne moti več prebivalcev Lipe. (Foto: S. Kokalj)

Vlivanje jekla (Foto I. Kučina)

SKUPŠČINA SKUPNOSTI SOCIALNEGA SKRBTVA JESENICE

Tretja seja obeh zborov skupščine skupnosti socialnega skrbstva Jesenice bo v torek, 14. septembra, ob 16. uri v dvorani skupščine občine Jesenice. Na seji bodo obravnavali osnutek sprememb in dopolnitev družbenega plana razvoja občine Jesenice za obdobje 1981-1985, valorizacijo sredstev za izvedbo programa skupnosti socialnega skrbstva Jesenice za leto 1982, družbene denarne pomoči in ukinitve strokovne službe skupnosti socialnega skrbstva Jesenice.

V družbenem planu razvoja občine Jesenice za obdobje 1981-1985 je bila predvidena realna rast prihodkov za družbene dejavnosti po poprečni stopnji rasta 2,8 odstotkov. Osnutek sprememb in dopolnitev družbenega plana pa prinaša nov izračun, po katerem ni v celotnem srednjeročnem obdobju nikakršne realne rasti za družbene dejavnosti v celoti. Realno povečanje sredstev se predvideva le za zdravstvo in otroško varstvo, za socialno skrbstvo pa je predviden realni upad za 1,8 odstotka.

Skupnost socialnega skrbstva je v letu 1980 zagotovila 1.288.000 dinarjev za nakup prostorov in pripravo za ustanovitev delavnice za delo pod posebnimi pogoji, 240.000 dinarjev za sofinanciranje prizidka doma upokojencev v Idriji ter prenesla v leto 1981 1.465.073 dinarjev neporabljenih sredstev. Navedeni zneski so predstavljali 17 odstotkov vseh sredstev, katere je bilo možno porabiti za plansko dogovorjene naloge v letu 1981. V tem letu je skupnost z rebalansom finančnega načrta zagotovila 506.000 dinarjev za pospeševanje izvoza ter 483.000 dinarjev za dejavnost otroškega varstva, prenesla pa 457.187 dinarjev neporabljenih sredstev. Ta sredstva so v letu 1982 namenjena za izvedbo planskih socialno skrbstvenih nalog.

V osnutku sprememb in dopolnitev družbenega plana bi predstavljali predviden upad realne rasti sredstev za socialno skrbstvo bistveno okrnitev sprejetega srednjeročnega plana skupnosti socialnega skrbstva Jesenice za obdobje 1981-1985. Potrebno bi bilo krčiti socialno varstvene pravice, vprašljivi je obstoj, še bolj pa nadaljnji razvoj delavnice pod posebnimi pogoji, možnost sofinanciranja skupnih služb ter oblikovanje in razvoj centra za socialno delo kot izvajalske organizacije na področju socialnega skrbstva.

Po najnovjšem izračunu je za izvedbo programa nalog v tem srednjeročnem obdobju potrebno združiti sredstva z 0,9 odstotno stopnjo realne rasti.

Koordinacijski odbor predlaga, da delegacije socialnega skrbstva razpravljajo o osnutku sprememb in dopolnitev družbenega plana razvoja občine Jesenice in na podlagi predložene razlage pripravijo svoje predloge v zvezi z nadaljnjim razvojem socialno skrbstvene dejavnosti.

Izvršni svet skupščine občine Jesenice je na podlagi ocene rasti jeseniškega gospodarstva do konca leta 1982 (predvidena rast je 30 odstotkov) pripravil izračun valorizacije sredstev za samoupravne interesne skupnosti družbenih dejavnosti. Za skupnost socialnega skrbstva znaša valorizacija (razlika med prvotno dogovorjenimi sredstvi in valoriziranimi) 814.000 dinarjev. Ta

ko bodo osebni dohodki izvajalcev socialnega skrbstvenih storitev nominalno lahko narasli za 27,7 odstotka (po prvotnem planu 18 odstotkov), materialni stroški pa za 28 odstotkov (prvotno 20). V cenah storitev predstavlja to povišanje šest odstotkov. Uskladiti je treba tudi družbene denarne pomoči, da se s tem ohrani njihova realna vrednost.

Za izvedbo predlagane valorizacije je potrebno zagotoviti 823.800 din. kar je v okviru predvidenih sredstev v ta namen.

Družbene denarne pomoči, ki predstavljajo upravičencem edini in dopolnilni vir preživetja, so bile na začetku leta 1982 že povišane in to za 14,7 odstotka (edini vir od 3.400 na 3.900 dinarjev in »dopolnilni vir« od 1.700 na 1.950 dinarjev). Za ohranitev realne vrednosti višine denarnih pomoči je glede na inflacijo in rast življenjskih stroškov potrebno ponovno zvišanje.

V skladu z materialnimi možnostmi skupnosti socialnega skrbstva koordinacijski odbor predlaga, da se s prvim oktobrom 1982 denerne pomoči zvišajo, in sicer »edini vir« na 4.300 dinarjev, »dopolnilni« vir pa v enakem odstotku (10,25).

Po določbah zakona o socialnem skrbstvu so centri za socialno delo organizacije združenega dela, ki opravljajo strokovno delo na področju socialnega skrbstva. O možnostih za ustanovitev centra za socialno delo je izvršni odbor skupnosti socialnega skrbstva Jesenice razpravljala 8. decembra 1975. Takrat so ugotovili, da za ustanovitev centra kot samostojne delovne organizacije še niso podani ustrezni pogoji in je zato treba začasno ustanoviti strokovno službo skupnosti socialnega skrbstva, in to kot delovno skupnost pri občinski skupnosti socialnega skrbstva. 28. decembra 1981 je skupščina skupnosti socialnega skrbstva ustanovila center za socialno delo kot enovito organizacijo združenega dela. Dejavnost centra obsega izvajanje strokovnega dela na področju socialnega skrbstva.

Delavci strokovne službe so z ustanovitvijo centra pridobili status delavcev centra. Strokovna služba dejansko ne obstaja več, zato jo je treba tudi formalno ukiniti. Koordinacijski odbor predlaga obema zboroma, da sprejmeta sklep o ukinitvi strokovne službe skupnosti socialnega skrbstva Jesenice s tridesetim septembrom 1982.

Konferenca delegacij TOZD in delovnih skupnosti Železarne za tretjo sejo skupščine skupnosti socialnega skrbstva Jesenice bo v petek, 10. septembra, ob 13. uri v prvem nadstropju restavracije Kazina.

Lilijana Kos

NOV ZBIRALNIK ZA ODPADNE VODE V ŽELEZARNI SISAK

V železarni Sisak zaključujejo z izgradnjo novih pogonskih naprav za hladno predelavo in bodočo valjarno brezšivnih cevi. Hkrati gradijo tudi velik zbiralni kanal za odpadne in meteorne vode, ki je dolg kar 1760 m. Za zbiralnik morajo izkopati prek 700.000 kub. metrov zemlje, za betoniranje odvodnega kanala, ki ima premer dva metra, pa bodo porabili skoraj 4.500 kub. metrov jeklenih konstrukcij in betona. Zbiralnik je položen šest do osem metrov globoko in na svoji poti do glavnega odvodnega sistema preseka 31 železniških tirov in štiri ceste. Zato je delo zelo oteženo in še bolj zahtevno.

Zbiralnik gradi gradbeno podjetje Tehnika iz Zagreba. Zaključena je že dobra polovica del. Zbiralnik mora biti zgrajen do konca oktobra, zato so na gradbišču zelo marljivi. S težko mehanizacijo pospešeno kopljejo velik jarek, hkrati pa betonirajo ogromne cevi zbiralnika.

(Iz Vjesnika železarne Sisak, števil. 16/XXXI)

RAZVOJNE TENDENCE NA SVETOVNEM TRGU S KMETIJSKIMI PRIDELKI

(Nadaljevanje s 1. strani)

Po ocenah institucij, ki se ukvarjajo z razvojem, bi se z izrazito vse zemljišč in z optimalnimi, danes že znanimi tehnologijami, dalo pridelati na svetu hrane za 35 milijard ljudi. Ob pogojih zadovoljive življenjskega minimuma pa za 150 milijard ljudi. Neizrabljenih možnosti je torej še veliko. Po ocenah svetovne banke je bilo sredi sedemdesetih let na svetu podhranjenih od 400 do 600 milijonov ljudi, leta 2000 pa bo to število naraslo na 1,3 milijarde ljudi. Do tega bo prišlo kljub temu, da svetovna proizvodnja živeža raste za približno 2,2% letno in bo leta 2000 za 90% večja, kot je bila v letu 1970. Po teh prognozah se bo površina obdelovalne zemlje povečala le za 4%. V sedemdesetih letih je hektar obdelovalne zemlje prehranil 2,6 osebe, leta 2000 pa naj bi štiri. Zelo verjetno je, da se z naraščajočim pritiskom na obdelovalno zemljo pridelovanje hrane ne bo dovolj naglo povečalo, predvsem zato ne, ker postaja vedno bolj odvisno od nafte. Ta odvisnost se odraža tudi v cenah kmetijskih pridelkov.

Svetovna trgovina s kmetijskimi pridelki sicer še naprej v absolutnem smislu raste, njen delež v skupni vrednosti svetovne menjave pa se zmanjšuje. V letu 1929 je znašal 50%, leta 1980 pa le 17%. Ob tem se je bistveno spremenila struktura kmetijskega izvoza. Izredno se je zmanjšal delež »klasičnih« pridelkov, kot so bombaž, tobak in riž. Na drugi strani pa med rastlinskimi proizvodi raste delež koruze, ječmena in pšenice (torej žita), olja, sadja, kave in vina. Leta 1978 je bila po vrednosti izvoza na lestvici pridelkov prva pšenica (11,2 mio dolarjev), ki so ji sledili: kava (10,9 mio dol.), koruza (8,0 mio dol.), sladkor (7,5 mio dol.) in bombaž (5,9 mio dol.). Med skupinami proizvodov so na prvem mestu žita (26,5 mio dolarjev). Med žiti kaže v obdobju 1970–1978 največje povečanje koruze. Prodaja koruze se je v obdobju 1970–1978 vrednostno zvečala za 4,5 krat in vse kaže, da bo že v bližnji prihodnosti postala po vrednosti najvažnejši predmet mednarodne menjave s kmetijskimi pridelki. Vrednost menjave živalskih proizvodov zelo zaostaja za vrednostjo žita.

Okroglo 60% svetovne trgovine s kmetijskimi pridelki pride na deset gospodarsko razvitih dežel. Te države stalno povečujejo svoj delež v svetovni trgovini. Med desetimi največjimi izvozniki kmetijskih pridelkov je bilo leta 1978 pet zahodnoevropskih dežel, obe severnoameriški, Avstralija, Brazilija in Argentina (leta 1978: 53% vrednosti vsega svetovnega kmetijskega izvoza). Šest od njih je hkrati med desetimi največjimi uvozniki kmetijskih pridelkov, drugi štiri pa so: Japonska, Italija, Sovjetska zveza in Kitajska. Specifičen je primer Nizozemske, ki je v obeh primerih med prvimi desetimi. Uvažajo veliko količino kmetijskih pridelkov, ki jih predela in izboljšane izvozi. Splošni zaključek je, da bodo krma žita, oljarice in beljakovinska krma zavzemali vse večji delež v mednarodni menjavi s kmetijskimi pridelki.

Jugoslavija je imela v letu 1978 po vrednosti svetovnega izvoza 0,46% delež (leta 1970: 0,55%), v vrednosti uvoza pa 0,57% delež. Zunanjetrgovinska bilanca Jugoslavije s kmetijskimi proizvodi se je spremenila iz pozitivne v negativno (v USA dolarjih):

1967–1970	1971–1975	1976–1980
+ 98 mio	– 116 mio	– 181 mio

Pomen žita za prehrano človeštva in za mednarodno menjavo s kmetijskimi pridelki ponazarja naslednji podatek: direktna poraba žita za človeško prehrano znaša, preračunano na joule, okroglo polovico vse porabljene hrane. V svetovnem poprečju se 40% vsega pridelka žita porabi za živalsko krmo, kar pomeni, da se tudi to žito indirektno porabi za človeško prehrano.

Po cenitvah kmetijskega ministrstva ZDA lahko pričakujemo v svetovnem merilu 1,8% poprečno letno stopnjo rasti dohodka na prebivalca (v obdobju 1960–1970 je bila 2,7%), stopnja porabe žita pa bo znašala do leta 1985 2,2%. To je sicer mnogo manj kot v obdobju 1960–1970, ko je znašala 3,3%. Vendar je potrebno upoštevati regionalne razlike. Če upoštevamo te, bo ta stopnja največja v deželah, ki uvažajo žito.

KAKŠNI SO IZGLEDI NA PODROČJU PRIDELOVANJA ŽIVEŽA?

V industrijskih deželah bosta visoka prehrabena raven in pičlo zvečevanje povpraševanja ob enakih

agrarno političnih konceptih in vse večjem vključevanju tehničnih dosežkov v predelovanje še bolj zaostala vprašanje tržnih presežkov. Volumen in struktura proizvodnje bosta odvisna predvsem od cenovnih razmerij. Ob zagotovljeni rentabilnosti proizvodnje je možno tudi širjenje obdelovalne površine, saj imajo te države dovolj kapitala.

Dežele s centralističnim vodenjem gospodarstva (Sovjetska zveza, vzhodnoevropske in druge dežele) so največja uganaka za bodoči razvoj svetovnega kmetijskega trga. Neizrabljenih možnosti v tehnologiji in v površini je tu še veliko. Primanjkuje jim pa kapitala. Gnojenje (49 kg na hektar) dosega komaj 25% evropske ravni (190 kg dušika, fosforja in kalija). Izraba vseh možnosti je v tem desetletju vprašljiva predvsem zaradi rastočih cen energije in organizacijsko tehničnih težav. Tako bodo imele te dežele v smislu povpraševanja v prihodnjem desetletju še velik vpliv na svetovnem trgu s hrano, ki pa bo zelo nihal.

V zadnjih letih Sovjetska zveza pospešeno išče nove agrarno-politične prijeme, da bi spodbudila razvoj kmetijstva. Kolektivizacija kmetijstva pred petdesetimi leti še sedaj ni dala pravih proizvodnih rezultatov. Tako na ohišnicah v Sovjetski zvezi pridelajo (podatki za leto 1980) kar 64% vsega krompirja, 58% vsega jagodičja, 35% vse zelenjave, 31% vsega mesa, 30% vsega mleka itd. Pri tem velja poudariti, da obsegajo ohišnice samo 0,8% vse obdelovalne zemlje, ki sicer pripada kolhozom in sovhozom. Uvoz živeža je v Sovjetski zvezi začel naraščati ob koncu šestdesetih let. Takrat so uvozili za 0,7 mio rubljev živeža oziroma 15 mio ton žita. Leta 1980 je kmetijski uvoz že dosegel vrednost 7,2 mio rublja oziroma 80 mio ton žita.

Za dežele v razvoju velja, da še dolgo ne bodo uspeli izrabiti svojih potencialov do tiste mere, da bi zadostile svojim lastnim potrebam po hrani. Poraba živeža tu še vedno strmo narašča, uvozne možnosti so zaradi majhne kupne moči omejene, cene gnojil, pesticidov, namakalne naprave, stroji, pa zaradi dražnje energije vse višje. Dejstvo, ki vzbuja upanje, je, da se dežele v razvoju vse bolj zavedajo, da je dolgoročna re-

šitev njihovega prehrabnega vprašanja v prvi vrsti odvisna od lastnih prizadevanj za zvečevanje proizvodnje. Pomoč v hrani s strani razvitih dežel ima trenutne učinke in je kratkotrajnega značaja. Lastna prizadevanja za zvečanje proizvodnje živeža bodo toliko bolj uspešna, če bodo podprta z ukrepi in pomočjo razvitih dežel (kapital, tehnologija).

Problematična je cena uvoza »revnih«, to je nepreskrbljenih dežel v razvoju. Ameriško ministrstvo za kmetijstvo predvideva podvojitev uvoza pšenice v dežele v razvoju: od 19 mio ton v letu 1970 na 41 mio ton v letu 1985. FAO ocenjuje ta uvoz na 49 mio ton (leto 1985).

Dejanske potrebe teh dežel bodo mnogo večje, a jih zaradi pomanjkanja deviz ne bodo mogle pokriti. Devizni položaj teh dežel se bo še poslabšal. To ne le zaradi dražje energije, temveč tudi zaradi sestava izvoza teh dežel. Če bi se na tako zmanjšano kupno moč razvite dežele dolgoročno prilagodile z zmanjšanim obsegom pridelovanja, bi to imelo lahko velike posledice tudi za srednje razvite dežele z občasnim primanjkljajem kmetijskih pridelkov, ki sicer imajo določeno kupno moč (Jugoslavija!).

Negotovost odločitev bo zaradi številnih vzrokov (večanje površin in s tem večanje nihanj v pridelovanju, manjše kratkoročno uporabljive rezerve, naraščajoča soodvisnost med pridelovanjem žita in živinorejo, slabšanje strukture trga, naraščanje deleža državne trgovine, naraščajoči obseg protekcionizma) tako pri politiki kot pri gospodarstvenikih s področja kmetijstva še večja kot doslej. Pri tem svetu ne bo v ničemer pomagal niti izboljšani informacijski sistem niti relativno prožni mednarodni dogovor o žitih. Elementi nestabilnosti bodo še bolj izraženi kot doslej na vseh področjih mednarodne menjave s kmetijskimi pridelki.

Čeprav je svetovno prehrabno vprašanje dolgoročno in v globalu teoretično rešljivo, ostajajo vprašanja kratkoročnejšega in regionalnega razvoja odprta, s tem pa tudi pojavi lakote, podhranjenosti in gospodarskih neravnovesij v posameznih regionalnih območjih.

R. Košir

PRED LETOŠNJO KRVODAJALSKO AKCIJO

TRANSFUZIJA KRV IN NJENIH PRIPRAVKOV – DANES

Transfuzijo krvi v medicini uporabljajo, da nadoknadijo izgubljen kri (krvavitve) ali njene sestavne dele (hemofilija), če organizem ne proizvaja dovolj krvi, oziroma ko je potrebno, da se izgubljena kri ali njeni sestavni deli čimprej nadoknadijo.

Prenos krvi s pomočjo transfuzije je dejansko prva uspešna presaditev tkiva. Na osnovi dolgoletnih raziskovanj in pomembnih odkritij na področju transfuziologije ter prostovoljnega krvodajalstva smo dosegli, da kri dočaka bolnika, kateremu je potrebna in ne obratno. Šele takšen način namreč omogoča hitro in uspešno intervencijo.

Sodobna medicina je na tem področju naredila še korak dalje: danes usmerjeno uporabljamo kri in njene pripravke, kar nam omogoča vzročno zdravljenje mnogih bolezni. Izkušnje so pokazale, da ni vedno dovolj samo nadomestiti volumen z dajanjem velikih količin krvi ali plazme. V nekaterih primerih je to lahko celo škodljivo in preobremenjujoče za bolnika. Tako se danes vedno bolj uveljavljajo razni krvni pripravki in mnoge od njih bolniki lahko dobijo v obliki intramuskularne injekcije. Takih pripravkov ne uporabljajo samo za zdravljenje, ampak tudi za preprečevanje različnih bolezni (npr. globulini-odpornost organizma proti infekciji).

Za ilustracijo naj navedem nekaj podatkov, koliko krvi so porabili v

Splošni bolnici Jesenice v zadnjih letih:

Leto	količina porabljene krvi v ccm
1978	549.875 ccm
1979	707.620 ccm
1980	784.170 ccm
1981	520.180 ccm

Poleg »polne krvi« so v letu 1981 porabili tudi naslednje krvne pripravke: 60.480 ccm koncentriranih eritrocitov, 12.500 ccm opranih eritrocitov, 421 plazme in 6.500 ccm humanih albuminov.

Da se bolnica oskrbi s tako količino krvi, je potrebno letno vsaj 2.500 prostovoljnih krvodajalcev.

Mnogim bolnikom je kri, ki so jo darovali prostovoljni krvodajalci, rešila življenje. Zaradi tega se prostovoljno krvodajalstvo v organizaciji občinskih odborov Rdečega križa vedno bolj razvija, saj je iz leta v leto registriranih vedno več novih krvodajalcev.

Tako smo v jeseniški občini v letu 1981 zabeležili 1.550 krvodajalcev, od tega jih je bilo 837 ali 54% iz Železarne. Poleg redne akcije je bila na poziv Zavoda za transfuzijo krvi v Ljubljani organizirana v mesecu februarju 1982 izredna krvodajalska akcija, katere se je udeležilo 110 krvodajalcev iz naše občine. Tudi v tem primeru so delavci Železarne dokazali, da so se vedno pripravljali odzvati humanim akcijam, saj jih je v Ljubljano odpotovalo 75 ali 68%.

Krvodajalstvo je izraz solidarnosti, z visoko socialistično etiko in moralno, da del sebe darujemo za zdravje in življenje sočloveka. Vsak, ki je zdrav in se pomena krvodajalstva zaveda, bo tudi letos krvodajalec.

I. Z.

NOVOSTI IZ TOVARNIŠKIH GLASIL
GLASILO ŽIČNE CELJE

IZDELAVA JEKLENIH TRANSPORTNIH TRAKOV

V sklopu SOZD Slovenske železarne sodi tudi tovarna žičnih izdelkov ŽIČNA iz Celja. O tej delovni organizaciji vemo bolj malo, saj njeno glasilno prejemamo zelo poredko, podatkov od drugod pa tudi ne dobimo.

Žična Celje je predelovalna delovna organizacija, ki iz jekla slovenskih železarn izdeluje, kot že ime pove izdelke iz žice. Ker z izdelovanjem različnih mrež niso ustvarili dovolj dohodka, so poizkusili tudi s proizvodnjo transportnih trakov, ki postaja čedalje pomembnejša.

Transportni trakovi sodijo med pomembno opremo v prehrabni industriji ter v nekaterih drugih dejavnostih. Transportni trak je vgrajen v peči za pečenje peciva, kruha in drugih prehrabnih izdelkov, je pomembna naprava v pavarnah in drugih polnilnicah, v usnjarski industriji; skoraj povsod, kjer se na tekočem traku transportirajo določeni izdelki.

Vsestranska uporabnost in vse večje potrebe so od delovnega kolektiva Žične zahtevale povečanje zmogljivosti proizvodnje teh trakov. Začeli so razmišljati o posodobitvi izdelave ter o opredelitvi tehnološkega in delovnega procesa, da bi dosegli večjo proizvodnjo, večjo učinkovitost in izboljšali delovne pogoje. Zaradi velikega povpraševanja je sedaj njihov dobavni rok za transportne trakove že skoraj leto dni.

Ker so ti izdelki dokaj akumulativni, bodo ob predvideni povečani proizvodnji in izpolnitvi tehnologije morali zlasti:

– odpraviti neusklajenosti delovnih oziroma tehnoloških postopkov. Dosedanji problemi v proizvodnji so bili vedno tehnološke, tehnične, organizacijske in nenazadnje celo medčloveške narave. Povzročali so nenehno sprotne prilaganje določenih postopkov, pogosto pa tudi improvizacijo.

– zagotoviti boljše tehnološko pripravo dela, ustrezen repromaterial ter vzpostaviti takšno koordinacijo v proizvodnji, ki bo zagotavljala nemoten proces dela. Doslej so izkoriščali samo 65% časa za proizvodnjo, 35% pa so ga izgubili zaradi organizacijskih in drugih pomanjkljivosti – torej imajo še veliko rezerv.

– izboljšati pogoje dela, saj imajo izredno slabe poslovne prostore, ki so premajhni, temni, s slabo ventilacijo, neustrezne pa so tudi transportne poti.

Da bi dosegli kar največjo učinkovitost tako pri izdelavi kot uporabi svojih izdelkov, bodo morali pripraviti celotno tehnološko dokumentacijo in spremljati izdelek tudi pri uporabniku. Še zlasti je pomembno, da bodo pripravili tipizacijo in standardizacijo izdelkov. Strojovne službe delovne organizacije bodo morale pridobiti informacijo, kje in kateri trakovi se večinoma uporabljajo v Jugoslaviji, da bodo lahko pravilno planirali proizvodnjo oziroma nabavo materiala. Ker so pri nabavi repromateriala v sedanjih težkih gospodarskih pogojih težave, bodo morali konkretno opredeliti svoje potrebe po ustreznem materialu, saj je kvaliteta trakov odvisna predvsem od materiala, iz katerega so izdelani.

Tehnološka oprema je ali zelo zastarela ali zelo enostavna, zato je še vedno potrebno precej ročnega dela (za tekoči meter traku je potrebno 22 ur živega dela). Za modernizacijo proizvodnje bi potrebovali vsaj pnevmatsko orodje za krivljenje, pnevmatske ekscentrične stiskalnice in krivilni stroj, potrebovali pa bi seveda tudi nove, ustrežnejše prostore.

Z novo tehnično opremljenostjo in boljšimi pogoji dela bodo lahko zaposlili več delavcev in tudi delavce z

manjšo delovno zmoglostjo, to je predvsem delavcev, ki imajo pri sedanjih proizvodnih zaradi fizične izčrpanosti ali drugih vzrokov zmanjšano delovno zmoglost. Delo bi lahko tako organizirali v dveh izmenah, uvedli ožjo delitev dela, kar bi omogočilo večje individualne učinke ter boljše kvaliteto izdelkov.

LEZARNE – TOVARNA ŽIČNIH IZDELKOV ŽIČNA CELJE

Z realizacijo navedenih nalog, od katerih so nekatere že v teku, bodo dosegli večjo ekonomsko učinkovitost, realnejše planiranje, skrajšanje dobavnih rokov, večjo kvaliteto izdelkov in s tem tudi večji dohodek, kar bo nedvomno vplivalo tudi na uspešnost poslovanja celotne delovne organizacije.

(Povzeto po članku H. I. iz avgustovske 3. številke Glasila Žična Celje)

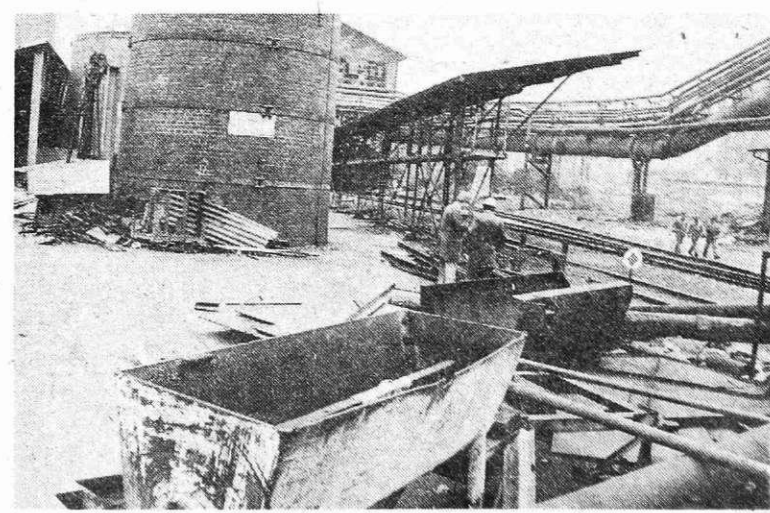

Izkopavanje za črpalke in strojnico za Dorrove čistilce v kisikarni Sava (Foto S. Kokalj)

Železarski globus

LATINSKA AMERIKA

V preteklih desetih letih od leta 1972 do 1982 je narasla proizvodnja surovega jekla v deželah Latinske Amerike s 15,4 na 27,0 milijona ton ali za 75,3%. Najbolj je povečala svojo proizvodnjo Brazilija, in sicer s 6,5 na 13,2 milijona ton ali za 100,3%. Sledi Mehika s 4,4 na 7,0 milijona ton ali za 59,1% in Venezuela z 1,1 na 2,0 milijona ton ali za 81,8%. Argentina, ki je izdelala leta 1972 2,1 milijona ton surovega jekla, je dosegla leta 1981 samo 2,5 milijona ton ali za 19,0% več. Med ostalimi državami, ki imajo manjšo železarsko proizvodnjo, je dosegel največje povečanje Peru, in sicer s 181.400 ton v letu 1972 na 470.900 ton v letu 1981 ali za 159,6%.

Nered pred martinarno – kako se bo »previla« cisterna z mazutom?

TRETJA SEJA DELAVSKEGA SVETA SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE

Predsednik Alojz Janežič sklicuje v petek, 10. septembra, tretjo sejo delavskega sveta SOZD Slovenske železarnice, in sicer v Ravnah. V razpravo in sprejem delegatov predlaga:

- poslovanje SOZD Slovenske železarnice v prvem polletju (analiza poslovanja in izvajanje samoupravnega sporazuma črne in barvaste metalurgije SR Slovenije o skupnih osnovah in merilih razporejanja čistega dohodka in delitvi sredstev za osebno in skupno porabo),
 - poročilo o izvajanju ukrepov za boljše gospodarjenje v delovnih organizacijah SOZD Slovenske železarnice,
 - poročilo o združevanju deviznih sredstev in problematika oskrbe,
 - informacija o izvajanju naložb v delovnih organizacijah SOZD Slovenske železarnice,
 - soglasje k aneksu rekonstrukcije valjarne v železarni Ravne.
- Delegati so k vsem točkam dnevnega reda prejeli pregledno napisano gradivo.

Da bomo lažje presojali svoje poslovanje, bomo tudi to pot najprej navedli nekaj ocen o splošnih gospodarskih gibanjih. Ta se, kot vemo, že precej časa zaostrujejo.

Najbolj prihaja težavnost gospodarskih razmer do izraza v zunanjetrgovinski menjavi oziroma pri reševanju devizne likvidnosti države. Zaradi velikih obveznosti na račun zadolžitve iz preteklih let ter razmeroma skromnega izvoza ostaja letos v Jugoslaviji na razpolago zelo malo deviz za uvoz. Oskrbljenost domače industrije s surovinami se je zato močno poslabšala, začele so se trgati notranje reprodukcijske povezave in vse to vpliva na obseg industrijske proizvodnje. V Sloveniji so v tem trenutku razmere morda še nekoliko boljše kot v državi v poprečju in tako je bila v naši republiki industrijska proizvodnja v prvem polletju še za 2% večja kot lani v enakem času, medtem ko v ostalih republikah ne ugotavljajo praktično več nobene rasti. Seveda pa se tudi v Sloveniji razmere slabšajo, kar, na primer, kaže podatek, da je bila junjska proizvodnja že nižja kot lani v enakem času.

Poseben problem predstavljajo cene. Za letošnje leto se je načrtovalo, da bodo cene v celotnem letu porasle v poprečju le za 15%. Tolikšen porast pa je bil dosežen že v prvem polletju. Tako so bili, na primer, življenjski stroški junija v Sloveniji za 17,4% višji kot decembra lani. Cene na drobno so po statističnih podatkih v tem času porasle za 15,5%, cene industrijskih izdelkov pa nekoliko manj (za 10,2%). Če primerjamo junjske cene letošnjega leta s istim mesecem lani, pa vidimo, da so v tem času porasle za skoraj 30%.

Pojavlja se še vrsta drugih gospodarskih problemov. Precej se, na primer, zaostruje splošna gospodarska likvidnost, vendar zopet v Sloveniji manj kot v drugih republikah. V drugih republikah imajo tudi vedno resnejše probleme z nezaposlenostjo, medtem ko v Sloveniji tovrstnih težav še ni občutiti. Pojavljajo se problemi zaradi zmanjševanja dohodkovne uspešnosti gospodarstva in neustreznih tendenc v strukturi delitve narodnega dohodka. Ob relativno skromnejšem dohodku gospodarstva se namreč povečujejo njegove obveznosti, medtem ko mu za akumulacijo ostaja na razpolago vedno manj sredstev.

Zal še ni nobenih znakov, ki bi dajali upanje, da se bodo neugodne tendence v splošnih gospodarskih gibanjih kmalu začele popravljati. Nasprotno, obstajajo namreč resna opozorila, da bo v naslednjih mesecih prišlo do še večjih zaostritev.

PROIZVODNJA IN PRODAJA

Že nekaj let ugotavljamo v Slovenskih železarnah, da v proizvodnji ne uresničujemo vidnejšega napredka. Ker nas pestijo izjemne težave pri deviznem financiranju uvoza, ne bi pomenilo posebnega presenečenja, če bi bili naši proizvodni dosežki letos še posebno skromni. V resnici pa lahko z zadovoljstvom ugotavljamo, da smo v proizvodnji dosegli, vsaj kar zadeva količine, v primerjavi z lanskim letom, upoštevanja vredni napredek. Ta ocena sicer ne velja za proizvodnjo surovega železa, ki je precej manjša kot lani v enakem času, čeprav za linearnim letnim načrtom le malenkost zaostaja. Zelo lepi rezultati so bili doseženi v količinski proizvodnji surovega jekla. V prvem polletju smo ga naredili nekaj več kot 400.000 ton, kar je 6% več kot lani v enakem času. Uspešni sta bili železarni Jesenice in Ravne, manj pa železarna Ravne.

Blagovna proizvodnja je v prvem polletju za 3% višja kot lani, linearni načrt pa je presežen za 1%. Tudi v tem primeru je opaziti med žele-

zarnami napredek predvsem v Štornjah in Jesenicah, zaostanek pa v Ravnah. Relativno zaostajanje železarnice Ravne ne pomeni presenečenja, saj prihaja do njega tudi zaradi motenj, ki jih povzročajo investicijska aktivnost.

Tudi pri predelovalcih so spremembe v količinski proizvodnji glede na lansko leto dokaj različne. Veriga in Plamen sta izdelala več, Tovil nekaj manj kot lani, Žična pa kar četrtno manj kot lani v enakem času. Pri ocenjevanju obsega proizvodnje predelovalcev je treba še posebej upoštevati, da ima pri njih kvaliteta oziroma struktura proizvodnje še večji vpliv kot pri železarnah; zato samo na osnovi skupnih količin ne gre delati prehitrih zaključkov o proizvodnih uspehih oziroma neuspehih predelovalcev.

Večjih problemov, ki bi resneje motili uresničevanje proizvodnih načrtov, v prvem polletju niti ni bilo. Še predvsem velja omeniti, da je bila naša oskrbljenost s surovinami iz uvoza razmeroma dobra, oziroma celo boljša, kot bi smeli pričakovati zaradi velikih deviznih težav, s katerimi se srečujemo. Zato si lahko le želimo, da se nam v naslednjih mesecih v tem pogledu stvari ne bi zasukale bistveno na slabše.

Pri prodaji doma težav ni bilo, saj se predvsem pri jeklu na domačem trgu srečujemo z velikim povpraševanjem. Nekoliko težje gre pri izvozu, pa vendar smo tudi na tem področju, vsaj v poprečju, napravili v primerjavi z lanskim letom velik napredek.

S prodajo doma in v tujini smo v prvem polletju letos iztržili 14.492.000 dinarjev, to je približno za 25% več kot lani v enakem času. Del tega porasta gre na račun večjih količin (okoli 3%), pretežni del pa na račun višjih prodajnih cen. Po podatkih Zavoda za statistiko SRS so namreč imeli proizvedli črne metalurgije v prvem polletju letošnjega leta v poprečju za 24,9% višje cene kot lani v enakem času. Tudi naši podatki o gibanju cen so podobni. Če upoštevamo vse prodane količine, so naše poprečne prodajne cene vendarle porasle nekoliko počasneje, in sicer predvsem na račun bistveno večjega izvoza.

ZUNANJETRGOVINSKA MENJAVA IN DEVIZNO FINANCIRANJE

Menimo, da bi glede zunanjetrgovinske menjave oziroma deviznega financiranja v SZ v letošnjem letu smeli reči predvsem naslednje:

– V primerjavi z lanskim letom smo bistveno povečali izvoz, tako konvertibilni kot klirinški. Naši rezultati so ugodnejši, kot se jih ugotavlja v gospodarstvu v poprečju. Seveda pa tudi to pot ocena o napredku ne velja v enaki meri za vse delovne organizacije. Daleč najboljše rezultate je namreč dosegla železarna Jesenice, ki se je po obsegu konvertibilnega izvoza povzpela na prvo mesto. Tudi z izvoznimi rezultati ostalih dveh železarn smo lahko zadovoljni. Zal pa to ne moremo reči za predelovalce, še predvsem ko gre za konvertibilni izvoz, kjer nobeden ni dosegel lanske višine.

– Tudi uvoz smo v primerjavi z lanskim letom povečali, vendar mnogo manj kot izvoz. Največji konvertibilni uvoz je imela železarna Ravne, nekoliko manjšega železarna Jesenice in železarna Štore. Med predelovalci je pri uvozu na prvem mestu Veriga Lesce, ki je v prvem polletju celo precej več uvozila kot izvozila. V poprečju smo v Slovenskih železarnah, če upoštevamo celotno zunanjo trgovino, z lastnim izvozom pokrili 88% uvoza. Na konvertibilnem področju je to kritje nekoliko slabše (76%). Če upoštevamo samo konvertibilni uvoz surovin (torej brez opreme), smo z lastnim izvozom pokrili 90% uvoza. To za črno metalurgijo ni slab uspeh.

– Kljub močnemu povečanju izvoza in skromnemu porastu uvoza pa se v SZ vendarle srečujemo z vedno večjimi težavami pri deviznem financiranju. Vzroki za to so predvsem v velikih deviznih odlivih, do katerih prihaja zaradi pokrivanja deviznih obveznosti mimo uvoza. Tako so naši skupni devizni odlivi v prvem polletju letošnjega leta znašali 68,7 milijona dolarjev, od tega pa je le 60% odpadlo na plačilo uvoza, ostalih 40% pa predvsem na poravnavo obveznosti iz naslova združevanja (21%) ter na obveznosti iz naslova deviznih dolgov (17%). Zal se bodo predvsem odlivi na račun združevanja v drugem polletju letošnjega leta še povečali, po drugi strani pa se bodo zmanjšali naši devizni prilivi iz združevanja deviz.

– V prvem polletju je bil zaradi presežka deviznih odlivov nad prilivi ustvarjen primanjkljaj v višini 13,3 milijona dolarjev, ki ga v pretežni meri pokrivamo v obliki kratkoročnih dolgov do inozemskih dobaviteljev. Pokrivanje teh dolgov bo v naslednjih mesecih ena najtežjih nalog Slovenskih železarn.

– Pri reševanju devizne problematike se ne obnašamo vedno tako, kot zahtevajo sedanje razmere. Verjetno je v tem pogledu še najbolj učinkovita železarna Jesenice. Ta je namreč vložila največje napore v povečanje izvoza, poleg tega pa se je tudi najbolj uspešno lotila aktivnosti pri združevanju deviz s kupci. Zato ima železarna Jesenice tudi najlepše izglede, da bo v naslednjih mesecih pokrila svoje najnujnejše devizne potrebe. Ostali dve železarni sta manj učinkoviti pri izvozu, predvsem pa tudi pri združevanju deviz s kupci. Še posebno problematično je obnašanje nekaterih predelovalcev pri reševanju devizne problematike. Tako je, na primer, težko sprejemljivo, da v zadnjem času Veriga in Plamen s svojimi deviznimi problemi v pomembni meri obremenjujeta Interno banko.

ZAPOSLENI IN OSEBNI DOHODKI

V prvem polletju letošnjega leta je bilo število zaposlenih v Slovenskih železarnah v poprečju za 2% večje kot lani v enakem času. Največ novih delavcev se je zaposlilo v železarni Ravne, nekaj manj pa v železarni Jesenice, v Verigi in Plamenu. Od proizvodnih delovnih organizacij imajo letos manj zaposlenih železarna Štore, Žična in Tovil.

Osebnih dohodkov smo v SZ letos v poprečju, v primerjavi z lanskim prvim polletjem, povečali za 24%. To je nekoliko manj, kot so rasli osebni dohodki v gospodarstvu na sploh (IND 128,3). Razlike med poprečnimi osebnimi dohodki posameznih delovnih organizacij so se letos nekoliko zmanjšale, ker so jih hitreje povečevale delovne organizacije, ki so lani relativno zaostajale (železarna Jesenice, Plamen), relativno počasneje pa, na primer, železarna Ravne in Tovil, ki sta bili sicer v osebnih dohodkih najpogostejše vodilni.

Družbenega dogovora, ki tudi letos usmerja delitev dohodka oziroma izplačevanje osebnih dohodkov, nismo povsod enako upoštevali. Predvsem železarne bi lahko po tem dogovoru za osebne dohodke namenile še nekaj več sredstev, nekateri od predelovalcev pa so izplačali preveč. To velja še predvsem za Plamen.

POSLOVNA SREDSTVA

Malokdaj je v preteklih letih prihajalo v Slovenskih železarnah v poprečju do tako majhnih sprememb na področju sredstev kot ravno v zadnjem času. Nekateri od njih so zal tudi to pot take, da jih ne moremo biti veseli. Pri tem mislimo predvsem na investicije. V celotnem prvem polletju smo namreč porabili za investicije le 1.027.000 dinarjev. To je sicer za 37% več kot lani, po drugi strani pa je bil linearni načrt investiranja dosežen le 54%. Da smo malo investirali, pove tudi podatek, da je bila vrednost osnovnih sredstev SZ (30. junija) letos za 3% manjša kot na začetku leta; z drugimi besedami, to pomeni, da smo manj investirali, kakor pa je znašala obračunana amortizacija.

Od železarn so le v Ravnah investirali nekoliko več od obračunane amortizacije, medtem ko je bila na tem področju izrazito skromna železarna Jesenice. Od vseh delovnih organizacij je relativno še največ investirala Žična.

Skromnost v investiranju lahko štejejo za enega resnih neuspehov letošnjega poslovanja. Neuspeh je toliko bolj boleč, ker ga ponavljamo že nekaj let.

Na področju zalog v poprečju ni prišlo do sprememb. V nekaterih delovnih organizacijah so zaloge celo izrazito nazadovale (železarna Jese-

nice), v drugih pa so zopet nepričakovano hitro porasle (Veriga, železarna Štore). Stagnacija v zalogah (v poprečju seveda) je predvsem odraz slabe oskrbljenosti s surovinami, pa tudi dobre konjunkturo pri prodaji naših proizvodov.

V virih financiranja v SZ v poprečju tudi ni prišlo do večjih sprememb. Še vedno velja, da je naša struktura financiranja zelo ugodna, oziroma se je letos celo še nekoliko popravila. To najbolj prepričljivo potrjuje podatek, da smo v Slovenskih železarnah sredi letošnjega leta z lastnim poslovnim skladom pokrivali celotne svoje materialne naložbe, to je osnovna sredstva in zaloge. Seveda pa ob pogojih visoke inflacije ni potrebe, da bi bili tega ugodnega finančnega položaja posebno veseli; to še predvsem zato, ker je v veliki meri posledica ne-

uresničevanja razvojnih načrtov.

Če je finančni položaj v Slovenskih železarnah v poprečju ugoden, pa to nikakor ne velja tudi za vse delovne organizacije. Pri nekaterih se je namreč v letošnjem letu zopet močno poslabšal, kar velja še posebno za Verigo, v nekoliko manjši meri pa za železarno Štore. V obeh organizacijah se sredi leta pojavljajo tako veliki primanjkljaji v kvalitativnih virih financiranja, da vzbujajo zaskrbljenost in bodo resno prizadeli njuno poslovanje.

CELOTNI PRIHODEK IN NJEGOVA DELITEV

Najprej si oglejmo nekatere najbolj pomembne podatke o celotnem prihodku in njegovi delitvi v prvem polletju, ki veljajo za sestavljeno organizacijo (v 000 din):

	1981	1982	IND	
– Celotni prihodek	18.199.127	22.781.027	125	(128)
– Eksterna prodaja (zarač.)	12.032.519	14.492.195	120	
– Družbeni proizvod	4.592.345	5.815.169	127	(127)
– Amort. po min. stopnji	844.074	1.461.296	173	(178)
– Dohodek	3.748.271	4.353.873	116	(122)
– Amort. nad pred. stopnjo	84.685	59.997	71	(71)
– Davki in prispevki	379.021	444.853	117	
– Čisti dohodek	2.275.370	2.423.784	107	(116)
– Osebnih dohodki	1.644.489	2.099.527	128	(128)
– PS in RS	399.349	143.850	36	(90)
– SSP	231.532	180.407	78	(114)
– Akumulacija	484.034	203.847	42	(88)
– Bruto akumulacija	1.328.108	1.665.143	125	(119)

(Indeksi v oklepaju kažejo dosežke, ki jih je v enakem obdobju doseglo celo slovensko gospodarstvo).

Čeprav je po teh podatkih večina ekonomskih kategorij nominalno v primerjavi z lanskim letom porasla, pa za letnim načrtom vendarle precej zaostajamo. Tako smo v prvi polovici leta linearni načrt eksterne

prodaje dosegli 90%, načrt dohodka 87%, načrt akumulacije iz dohodka pa le 43%.

Zaradi presoje sprememb, do katerih prihaja na področju delitve dohodka oziroma družbenega proizvoda, si je zanimivo ogledati naslednje podatke o strukturi delitve družbenega proizvoda, ki tudi veljajo za prvo polletje:

	1981	1982	gospodarstvo SRS-SZ	gospodarstvo SRS-SZ
1. Družbeni proizvod	100	100	100	100
– dohodek	90,4	81,6	86,5	74,9
– amort. po min. stopnji	9,6	18,4	13,5	25,1
2. Obveznosti iz dohodka	28,6	30,2	30,6	32,3
3. Osebnih dohodki in skup. poraba	43,1	40,8	42,9	39,2
– osebni dohodki	38,4	35,8	38,7	36,1
– skupna poraba	4,7	5,0	4,2	3,1
4. Sredstva za reprodukcijo	28,3	29,0	26,5	28,6
– amortizacija (celotna)	11,7	20,2	14,7	26,2
– poslovni in rezervni sklad	16,6	8,8	11,8	2,4

In nazadnje si oglejmo še podatke o vrednosti neto dohodkovne mere po posameznih delovnih organizacijah, ki v sintetični obliki izražajo uspešnost poslovanja. Pri tem naj spomnimo, da gre pri neto dohod-

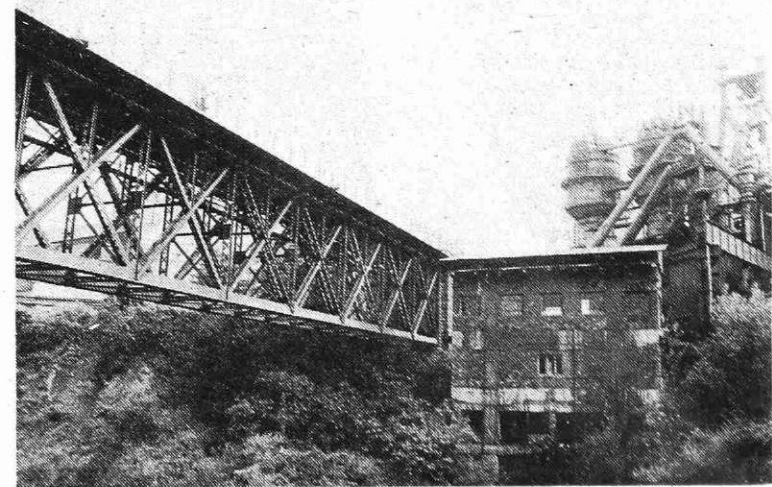
kovni meri za razmerje med dejansko doseženim in normalnim oziroma normativnim čistim dohodkom. Če doseže vrednost neto dohodkovne mere 1, potem pomeni, da gre za normalno uspešnost:

	I – VI	1982	I – III	IV – VI
	1981	1982	I 3:2	
1. Železarna Jesenice	0,83	0,53	64	0,74
2. Železarna Ravne	1,26	1,06	84	1,05
3. Železarna Štore	0,97	0,83	86	0,69
4. Veriga Lesce	1,01	0,77	76	0,84
5. Plamen Kropa	1,04	0,91	88	0,98
6. Tovil Ljubljana	1,51	0,88	58	0,83
7. Žična Celje	1,17	1,32	113	1,58
Predelovalci	1,16	0,98	84	1,03
SZ v povprečju	1,03	0,80	78	0,86

Prikazane finančnoekonomske dosežke bi verjetno smeli oceniti tako: – Tudi v letošnjem letu se v gibanju vseh ekonomskih kategorij močno odraža visoka inflacija, s katero se srečujemo. V tem smislu beležimo razmeroma visok porast celotnega prihodka, družbenega proizvoda in več ali manj vseh delitvenih kategorij, razen akumulacije. Indeksi rasti celotnega prihodka oziroma družbenega proizvoda, ki so v večini primerov vendarle nižji od porasta cen, do katerega je prišlo v obravnavanem obdobju. To pomeni, da smo v SZ letos ustvarili realno

manj dohodka, čistega dohodka in akumulacije kot lani. Le sredstva za osebne dohodke so v masi porasla enako hitro kot nominalni življenjski stroški, računano na delavca pa so se tudi ta znižala;

– Relativne spremembe v celotnem prihodku oziroma izvedenih kategorij so v Slovenskih železarnah nekoliko manj ugodne, kot se jih ugotavlja v slovenskem gospodarstvu v poprečju. Očitno je temu vzrok poslabšanje položaja, v katerem se je letos predvsem zaradi relativnih sprememb v cenah znašla črna metalurgija;

Nad strugo Save (Foto S. Kokalj)

REALIZACIJA INVESTICIJ V PRVEM POLLETJU

Podatki so zajeti na osnovi plana SOZD Slovenske železarnice in v njih niso upoštevane spremembe, ki so jih sprejeli v posameznih delovnih organizacijah po 19. maju, to je po prvi seji delavskega sveta SOZD Slovenske železarnice, na kateri je bil plan sprejet. Tudi zaradi različne metodologije zajemanja podatkov v posameznih delovnih organizacijah je možna v podatkih razlika, ki pa za pregled stanja ni pomembna:

- letni plan investicij znaša 4.238,3 milij. din,
- od tega za obratna sredstva 145,2 milij. din in
- za osnovna sredstva in druga izplačila 4.093,1 milij. din.

Po posameznih delovnih organizacijah je bil plan investicij v prvem polletju realiziran:

- železarna Jesenice od 1.627,7 milij. din 15%,
- železarna Ravne od 1.741,1 milij. din 33%,
- železarna Štore od 429,8 milij. din 21%,
- Veriga Lesce od 97,0 milij. din 13%,
- Plamen Kropa od 56,1 milij. din 4%,
- Tovil Ljubljana od 37,7 milij. din 32%,
- Žična Celje od 97,4 milij. din 6%,
- Metalurški inštitut od 6,3 milij. din 23%.

V prvem polletju ni bila pričeta nobena nova pomembnejša naložba iz rednega programa, razen prve faze sanacije livarne v železarni Štore.

ZDružEVANJE DEVIZNIH SREDSTEV IN PROBLEMATIKA OSKRBE

Slovenske železarnice so sklenile s kupci ustrezne samoupravne sporazume, s katerimi so v skladu z zakonodajo formalno določile zbiranje deviznih sredstev in s tem zagotavljanje nemotene proizvodnje za tiste kupce, ki ta sredstva združujejo. Na podlagi teh sporazumov so bili sprejeti aneksi, ki konkretizirajo letne obveznosti tako dobav, kot tudi obsega, načina in višine združevanja deviznih sredstev.

Ob sprejetju zakona o pogojih in načinu razpolaganja ter uporabi ustvarjenih konvertibilnih deviz v plačilni do tujine ter o zadolževanju v tujini v letu 1982 so se v osnovi spremenili nekateri načini združevanja deviznih sredstev, predvsem pa je onemogočeno obračunavanje združenih deviznih sredstev za dinarsko protivrednost. Zato je bilo potrebno spremeniti nekatera določila v že sprejetih samoupravnih sporazumih oziroma aneksih.

Na podlagi dogovora med Gospodarsko zbornico in Samoupravno interesno skupnostjo za ekonomske odnose s tujino bodo pripravljena posebna navodila in kriteriji za zbiranje deviznih sredstev, oziroma za formalno-pravno ureditev skupne proizvodnje, namenjene izvozu. Ko bodo ta navodila znana, bo opravljena dokončna revizija navedenih samoupravnih sporazumov.

S skupnimi nastopi so prodajne službe in komercialna služba delovne skupnosti skupnih služb SOZD SŽ v letošnjem letu ob zaključevanju letnih količin z vsemi večjimi kupci podpisovale tudi anekse o združevanju deviz. Namen te akcije je bil zagotoviti manjkajoča devizna sredstva za nabavo uvoznih surovin. Za posamezne kvalitete so izdelali kalkulacije potrebne uvozne substance in po tej osnovi izračunali potrebne zneske.

V obdobju januar–julij so kupci podpisali anekse oziroma obvezo za združevanje deviznih sredstev v naslednjih zneskih:

— železarna Jesenice 24.293.627 dol. (po čl. 67 11.791.521 in čl. 68 12.502.106 dol.)

— železarna Ravne 9.003.438 dol. (5.269.289 in 3.734.149 dol.)

— železarna Štore 4.359.255 dol. (samo po členu 68).

Do konca avgusta je železarna Jesenice na osnovi skupnega izvoza po 67. členu prejela izvoznih carinskih deklaracij v znesku 2.036.193 dolarjev.

Obseg združevanja deviznih sredstev je do maja potekal ugodno, v mesecu juliju pa je daleč pod planiranim obsegom. Na to so v glavnem

vplivali novi ukrepi na zvezni in republiški ravni v mesecu maju in juniju, kakor tudi mišljenje kupcev v večini republik, da se morajo devizna sredstva za uvoz surovin za izdelavo jekla iskati v združenih sredstvih in to na zvezni ali republiški ravni.

V razdobju januar–julij so kupci združili naslednja devizna sredstva:

— železarna Jesenice 6.837.977 dol. (28 % dogovorjenih), in sicer po členu 67 2.254.089 in po členu 68 4.583.888 dol.,

— železarna Ravne 4.331.789 dol. (48 %), po členu 67 1.343.821 in 68. členu 2.987.968 dol.,

— železarna Štore 1.368.511 dol. (31 %), po čl. 67 31.810 in čl. 68 1.336.701 dolar.

Združevanje deviznih sredstev poteka bistveno počasneje kot dobave železarn. Upoštevaje vse dobave domačem tržišču, predstavljajo združene devize v posameznih železarnah:

— železarna Jesenice 52,5 dol. na dobavljeno tona,

— železarna Ravne 80,1 dol. na dobavljeno tona in

— železarna Štore 20,0 dol. na dobavljeno tona.

Pri tem naj omenimo, da je železarna Jesenice v prvem polletju izpolnila dobave kupcem v Jugoslaviji 46,8 %, izvozne obveznosti pa 67,6 %, železarna Ravne 45,4 %, izvozne obveznosti pa 67,3 % in železarna Štore 43,4 % obveznosti do kupcev, izvozne obveznosti pa 67,5 %. Skupaj so vse tri železarnice v prvem polletju izpolnile svoje obveze do jugoslovanskih kupcev 45,7 %, izvozne obveznosti pa 67,5 %.

PROBLEM OSKRBE

Ker ni bilo na razpolago sredstev iz združevanja, so za financiranje uvoza najemali terminske pogodbe in se z dobaviteli dogovarjali za odložena plačila. Do konca avgusta je bil fizični uvoz realiziran v okviru znižanega letnega načrta, saj je bilo pri Narodni banki že prijavljenih za 57 milij. dolarjev uvoznih zaključkov (letni načrt je 92 milij. dolarjev). Nastopajo pa problemi pri plačilu tega uvoza, saj znašajo dolgovi dobaviteljem okrog devet milij. dolarjev za že dobavljene in porabljene surovine. Tega problema ni mogoče rešiti v okviru SOZD, zato je nadaljnje naročanje surovin in uvoz

onemogočen. Dokler ne bomo vrnila sprejetih obvez, ne moremo računati na novo zadolževanje.

O problemih pomanjkanja deviznih sredstev so bili obveščeni pristojni organi, vendar do danes še ni rešitve. Problematičen je predvsem izpad združevanja za dobave BiH, Vojvodini in Srbiji, kjer na osnovi podpisanih medrepubliških protokolov ni združevanja.

Ta čas so ukrepi usmerjeni predvsem v naslednje:

— v okviru republike tečejo prizadevanja za izpolnitev deviznih obveznosti za dobave železarn v BiH, Vojvodino in Srbijo,

— pri porabnikih v RS Sloveniji se poskuša doseči realizacija podpisanih samoupravnih sporazumov, za neizpolnjene obveze pa v okviru SISEOT prenosa obveznosti kupcev za vračilo naših dolgov,

— najemanje novih kreditov pri dobaviteljih na račun kupcev naših izdelkov,

— povečanje izvoza po aranžmajih z državami SEV in po maloobsejnejšem prometu v skladu s sprejetimi ukrepi za obremenitev poslovanja v SOZD.

V dogovoru s posameznimi kupci službe SOZD v zadnjem času skušajo devizno združevanje in oskrbo reševati tudi prek inozemskih kreditnih linij. To predvsem v primerih, ko kupci nimajo dovolj lastnih deviznih sredstev. V Sloveniji so se tako dogovorili za koriščenje okrog 12 milij. dolarjev kreditov v Zahodni Nemčiji, ki jih zavaruje Hermes. Po teh kreditih bodo v četrtem tromesečju uvožene grafitne elektrode, ferozlitine in polizdelki. Kredite bodo najeli in pozneje vračali kupci in s tem pokrivali svoje dogovorjene devizne obveze za dobave jekla. V pripravi pri naših bankah in pri tujih dobaviteljih so pogodbe za uvoz:

— 1.161 ton grafitnih elektrod (2.600.000 dol.),

— ferozlitine (2.900.000 dol.),

— valjev (240.000 dolarjev).

Pripravljajo tudi dogovore za uvoz surovin v vrednosti šest milij. dolarjev. S takim načinom financiranja bi radi pokrili vrednost surovin, ki jih uvažamo z evropskega tržišča. Vprašanje financiranja prekomorskih surovin, jeklenih odpadkov in železove rude pa ostaja odprto. V mesecu novembru in decembru potrebujemo po oceni še 20.000 ton železove rude iz Peruja za železarno Jesenice in 15.000 ton železove rude iz Brazilije za železarno Štore, okrog 25.000 ton jeklenih odpadkov za vse tri železarnice in nekaj plemenitih ferozlitin v skupnem znesku sedem milij. dolarjev.

Trenutna oskrbljenost na podlagi zadolžitve pokriva osnovne potrebe, že v drugi polovici septembra pa pričakuje težave, če ne bi prišlo do hitre realizacije Hermes kreditov in vračila terminskih dolgov pri Ljubljanski banki.

POPREČNI OSEBNI DOHODEK V PANOGI V PRVEM POLLETJU 14.056 DIN

Komisija za spremljanje samoupravnega sporazuma o razporejanju dohodka predlaga delegatom poročilo, oziroma analizo o izvajanju samoupravnega sporazuma črne in barvaste metalurgije SR Slovenije o skupnih osnovah in merilih razporejanja čistega dohodka in delitvi sredstev za osebno in skupno porabo.

Iz poročila je razvidno, da je panoga v prvih šestih mesecih dosegla z 2 % večjim številom zaposlenih in 36 % povečanjem organiziranih sredstev, v primerjavi z istim obdobjem lani za 24 % večji družbeni proizvod, za 15 % večji dohodek, za 7 % večji čisti dohodek ter za 36 % manjšo akumulacijo. Kategorijo družbenega proizvoda so v oceni uporabili zato, ker so v letošnjem letu začele veljati nove amortizacijske stopnje in je zato dohodek postal manj primerljiva kategorija. Poslovni dosežki, navajajo v analizi,

so, gledani skozi rast navedenih kategorij, dokaj skromni, kar potrjuje tudi vrednost neto dohodkovne mere, ki je za 7 % nižja od normalne in kar za 21 % nižja, kot je bila v enakem obdobju lani.

Iz razpredelnice, v kateri je zajetih vseh 15 organizacij združenega dela, ki so podpisale obravnavani sporazum, navajamo le kazalce za delovne organizacije SOZD Slovenske železarnice, in sicer povečanje oziroma zmanjšanje v primerjavi s prvim polletjem 1981 (v %):

	družbeni proizvod	dohodek	čisti dohodek
Železarna Jesenice	22	7	-13
Železarna Ravne	28	18	16
Železarna Štore	32	24	14
Veriga Lesce	36	28	29
Plamen Kropa	22	14	6
Tovil Ljubljana	-4	-15	-18
Žična Celje	50	48	45

Pri delitvi družbenega proizvoda je opazen porast obveznosti iz dohodka, in sicer kar za 32 % ter zmanjšanje sredstev akumulacije. Bruto akumulacija je sicer večja kot v enakem obdobju lani za 18 %, in sicer zaradi povečanih amortizacijskih stopenj, vendar pa je njen delež v družbenem proizvodu padel. Opazna sprememba je tudi v njeni strukturi. Delež amortizacije po minimalni stopnji se je bistveno povečal, zmanjšal pa se je tisti del, ki se oblikuje iz dohodka. Enake spremembe so opazne tudi v delitvi in strukturi družbenega proizvoda v gospodarstvu.

V večini proizvodnih temeljnih organizacij, podpisnicah sporazuma, je opazno poslabšanje uspešnosti poslovanja v prvih šestih mesecih letos, oziroma so ekonomski rezultati manj ugodni kot lani. Med podpisnicami so izjema le Žična Celje,

Cinkarna Celje in tovarna dušika Ruše.

Poprečni mesečni osebni dohodek na delavca, računani na 182 ur dela, je bil letos v panogi dosežen v višini 14.056 din, kar je 26 % več kot lani v enakem času. Po uradnih statističnih podatkih so poprečni osebni dohodki v gospodarstvu Slovenije porasli za 28,3 %, v črni metalurgiji za 22,6 % in v predelavi barvnih kovin za 28,5 %. Osebni dohodki panoge so glede na gospodarstvo rasli počasneje in njihova realna vrednost je nižja kot lani, saj so življenjski stroški v enakem obdobju porasli za 28 %.

Porast osebnih dohodkov po posameznih proizvodnih delovnih organizacijah je bil zelo različen. Najvišji indeksi ima Mariborska livarna (140), sledijo pa: Cinkarna Celje (132), tovarna dušika Ruše (132), Plamen Kropa (131), železarna Jese-

nice (127), Veriga Lesce (125), TGA Kidričevo (124), železarna Štore (122), Žična Celje (122), železarna Ravne (120), Tovil Ljubljana (119) in Impol Ilirska Bistrica (118). Pri ostalih organizacijah je znašal indeks povečanja: delovna skupnost skupnih služb SOZD SŽ 134 (poprečni OD 21.302 din), Inženiring Bled 127 (poprečni OD 22.144 din), Metalurški inštitut 125 (poprečni OD 17.305 dinarjev).

Ti različni trendi rasti, poudarja analiza, pa še ne pomenijo, da je prišlo do bistvenih razlik v absolutni ravni poprečnih osebnih dohodkov. Žična Celje, na primer, v svojih nominalnih osebnih dohodkih še vedno največ zaostaja za poprečjem panoge (18 %), in tudi rast osebnih dohodkov v tej delovni organizaciji je pod poprečjem panoge. Sicer pa so poprečni osebni dohodki v prvem polletju v posameznih delovnih organizacijah znašali:

— železarna Jesenice 13.994 din

— železarna Ravne 14.293 din

— železarna Štore 13.564 din

— Veriga Lesce 13.104 din

— Plamen Kropa 13.869 din

— Tovil Ljubljana 13.609 din

— Žična Celje 11.567 din

— TGA Kidričevo 14.223 din

— Impol Sl. Bistrica 13.255 din

— Cinkarna Celje 14.273 din

— tovarna dušika Ruše 14.666 din

— Livarna Maribor 15.274 din.

(računano na 182 ur dela)

Iz analize je razvidno, da je šest delovnih organizacij prekoračilo dovoljeno maso sredstev za osebne dohodke, in sicer: Livarna Maribor za 18,05 %, Plamen Kropa za 11,54 %, delovna skupnost skupne službe SOZD SŽ za 8,44 %, Tovil Ljubljana za 4,0 %, Veriga Lesce za 1,53 % in TGA Kidričevo za 0,40 %.

Analiza tudi navaja, da se izračunana razlika med izplačanimi in dovoljenimi osebnimi dohodki pri nekaterih delovnih organizacijah ne ujema z njihovimi izračuni. Do razlik prihaja predvsem pri železarni Ravne, železarni Štore, TGA Kidričevo in Impol Slovenska Bistrica.

DRUŽBENOPOLITIČNO IZOBRAŽEVANJE

Družbenopolitično izobraževanje in usposabljanje delovnih ljudi in občanov je pomemben sestavni del dejavnosti Delavske univerze Viktor Stražar Jesenice, s katerim izpopolnjuje in usposablja za delo, samoupravljanje in družbenopolitično aktivnost.

Delavska univerza Viktor Stražar je tista izobraževalna organizacija, ki je doslej in bo tudi v prihodnje izvajala različne programe stalnega (permanenega) izpopolnjevanja in usposabljanja delovnih ljudi in občanov za samoupravljanje in družbenopolitično delo. Družbenopolitično izobraževanje, ki čedalje bolj izhaja iz potreb človeka, dela in samoupravljanja, nadaljuje in dopolnjuje sistem vzgoje in izobraževanja, ki ne more sam opravljati naloge in nositi odgovornosti, da družbenopolitično vzgoji delovne ljudi in občane.

To pomeni, da družbenopolitično izobraževanje postaja posebna vzgojnoizobraževalna dejavnost, ki dopolnjuje in izpopolnjuje pridobljeno znanje v izobraževalnih organizacijah — šolah. Vendar pa mora vzgojnoizobraževalni sistem dati s svojimi vsebinami dovolj teoretičnih in metodoloških osnov, na katerih je možno v različnih oblikah družbenopolitičnega izobraževanja usposabljati delovne ljudi in občane za usmerjanje in spreminjanje razmer v naši socialistični samoupravni družbi.

Iz tega izhaja ugotovitev, da je potrebno v prihodnje po posebnost vse bolj upoštevati pri načrtovanju, programiranju in izvajanju družbenopolitičnega izobraževanja in usposabljanja delovnih ljudi in občanov.

Med temeljne naloge družbenopolitičnega izobraževanja in usposabljanja v šolskem letu 1982/83 sodi predvsem:

— družbenopolitično izobraževanje in usposabljanje članov delegacij in delegatov, ki so bili izvoljeni za delovanje skupščine občine in skupščin samoupravno interesnih skupnosti za mandatno obdobje od leta 1982 do leta 1986. Izvoljeni člani delegacij in delegati, ki jih je v naši občini okoli 4200, se bodo izobraževali in usposabljali po splošnem in specifičnih programih za delovanje v zborih skupščine občine in v skupščinah SRS. Za uspešnost družbeno-

političnega izobraževanja članov delegacij in delegatov bodo morali biti bolj odgovorni družbenopolitični, samoupravni in drugi subjekti v TOZD, krajevnih skupnostih in v občini. Le tako bo lahko družbenopolitično izobraževanje in usposabljanje članov delegacij in delegatov vplivalo na uspešnejše delovanje delegatskega sistema v naši občini;

— idejnoizobraževalno usposabljanje in marksistično izobraževanje članov zveze komunistov, ki že predstavlja sestavni del nalog in delovanja zveze komunistov v naši občini. Programi izobraževalnih oblik od temeljnega programa za idejnoizobraževalno usposabljanje v osnovnih organizacijah ZKS pa do občinske partijske politične šole bodo izpopolnjeni in prilagojeni aktualnim nalogam in vlogi zveze komunistov v naši socialistični samoupravni družbi. V šolskem letu 1982/83 bo v organizirane in pedagoško vodene oblike idejnoizobraževalnega usposabljanja zajeto od 10 do 15 % komunistov od skupnega števila članstva zveze komunistov v naši občini. V tem času bo izvedeno okoli 20 izobraževalnih oblik, med katere pa ne uvrščamo tistih, ki so v organizacijski izvedbi organov ZKS in ZKJ.

— družbenopolitično izobraževanje in usposabljanje nosilcev funkcij v samoupravnih organih in v družbenopolitičnih organizacijah ter delavcev na področju vzgoje in izobraževanja. Le-ti se bodo izobraževali in usposabljali po posebnih programih s splošnimi in posebnimi cilji družbenopolitičnega izobraževanja.

Poleg tega bodo organizirane še druge vrste in oblike družbenopolitičnega izobraževanja in usposabljanja delovnih ljudi in občanov. Posebno pozornost bi morali posvetiti ugotovitvi sistema družbenopolitičnega izobraževanja mladih delavcev in občanov, da bi se lažje, hitreje in uspešneje vključevali v vse oblike samoupravnega in družbenopolitičnega življenja.

Srečko Krč

POJAV DOMOBRANSTVA IN NJIHOVE PRVE POSTOJANKE NA GORENJSKEM

Odloček iz knjige Kokrški odred

O vsem tem je konec avgusta 1944 razpravljala tudi OBKOM za Gorenjsko, ki je med drugim sprejel tudi sklep, da v takem primeru vodnosti do zavaznikov morajo biti ... samozavestni in da jim je treba pokazati, da so partizani del redne zavezniške vojske ter pripravljeni braniti pridobitve triletnega boja pred vsakomer ... (podčrtal I.J.)

OKUPATOR IN DOMOBRANSTVO V ČASU OBNAVLJANJA KOKRŠKEGA ODREDA

Okupator utrjuje svoje enote in zlasti komunikacije — Najbolj utrjuje in varuje železniško progo pod Karavankami — Jeseniška kotlina postaja utrdba — Okrepljena domobranska dejavnost — Zgoščevanje sovražnikovih enot na Gorenjskem je na jesen 1944 vse intenzivnejše — Domobranska propaganda skokovito poraste, z njo pa tudi domobranstvo.

V poletnih dneh 1944 so okupatorski in domobranski urhovi, ki so sicer dobro vedeli za amnestijo AVNOJ, zelo razvijali svojo dejavnost. To najbolj potrjuje povelje komandanta 18. vojaškega okrožja SS generallajtnanta Erwina Rösenerja z dne 4. avgusta 1944, ko svoje podrejene poziva k okrepljenemu delovanju proti NOV in s tem tudi proti gorenjskim partizanom. V njem pravi:

»Trenutni položaj na fronti in v domovini zahteva, da vsak oficir in vsak vojak do zadnjega vrši svojo dolžnost. Pričakujem, da bodo vse enote z največjo ostrino pričele boj proti banditstvu in da bodo bandite uničile. Ne poznam odmorov ... Pričakujem, da bodo enote brezobzirno nadaljevale z bojem.

Tako povelje je Rösener razposlal kljub dejstvu, da narodnoosvobodilnega gibanja v Jugoslaviji že zdavnaj ni bilo mogoče zaustaviti, kaj šele uničiti, in da so NOV že zdavnaj priznali tudi zahodni zavezniki. Rösener je borce NOV še vedno zmerjal z »banditi«.

Da bi se boj proti partizanom vsaj na Gorenjskem, Stajerskem in na Koroškem, to je v mejnih pokrajinah proti Avstriji, res čim bolj okreplil, je Rösener v Stični na Dolenskem ustanovil tudi šolo za boj proti partizanom, in sicer s poveljem z dne 30. avgusta 1944. Ta ukrep utemeljuje z ugotovitvijo, da so partizani po zlomu Italije svojo aktivnost okrepili ne le v ljubljanskem prostoru, temveč tudi na Gorenjskem in Stajerskem tako, da tega ni mogoče primerjati z leti 1941, 1942 in 1943. Zato morajo biti na partizanskem območju Gorenjske ustrezno izšolani tudi vsi poveljniki. Vpliv te šole je bilo res kmalu čutiti, kajti v partizanske vrste je okupator poslej v večji meri kot do sedaj skušal vrvati šolane agente, ki pa so jih partizani v glavnem kmalu odkrili. V to šolo so pozneje delno pošiljali tudi domobranske oficirje, kar je Rösener po vojni na sodnem procesu tako pojasnil:

»V domobranstvo sem poslal svoje policijske oficirje in podoficirje, v

okviru domobranstva samega pa je bila osnovana oficirska in podoficirska šola, ki pa ni ustrezala zahtevam. Na mojo prošnjo je Himmler po Rösenerjevemu predlogu odredil, da se določeno število pripadnikov domobranstva uči v podoficirski šoli orožja SS.

Že ta izjava jasno priča, kaj so bili domobranci v resnici. Okupator si je skupaj z domobranci na Gorenjskem hotel zagotoviti vsaj razmeroma nemoteno obratovanje tovarn ter varnost na cestah in na železnicah. Zato gorenjskim partizanom proti koncu vojne bojevanje ni bilo lažje kot doslej, temveč celo težavnejše. Gostota sovražnikovega moštva je tu proti koncu vojne namreč naraščala. Zaradi vse večje dejavnosti partizanskih minirjev so Nemci utrjevali mostove, križišča in železniške proge. V začetku septembra 1944, pa tudi že prej, so naglo in močno utrli tiste odseke železniških prog, ki so tekli blizu gozdov; v našem primeru so bile to predvsem proge od Radovljice do Jesenic, med Jesenicami in Kranjsko goro ter Kranjem in Trzinom.

Iz dokumentov 517. bataljona deželnih strelcev s štabom v Radovljici in v Kranju, ki so varovali železnico med Kranjem in Jesenicami, posnemamo, da je npr. 3. četa tega bataljona, ki je bila nameščena v Mostah pri Žirovnici, torej tik pod Stolom, 1. 9. 1944 dobila izdatno okrepitev. V že nastanjeno enoto je prispelo še 35 vojakov, med njimi 5 podoficirjev.

Iz istega vira tudi zveemo, da je to postojanko in njeno zavarovanje prevzela 2. četa tega bataljona, 3. četa pa je oddel varovala postojanko v Žirovnici, to je prejšnji Sokolski dom, med vojno »Parteiheima« (partijski dom), odgovarjala pa je tudi za varnost železniške proge od Radovljice do Javornika.

Prav tam so minirerji Kokrškega odreda izvršili največ akcij.

Iz dnevnika te čete zveemo, da je enota 9. 9. 1944 dokončala utrjevanje srednje strani, kjer je bilo 6 puškarne. Postavili so dva močna reflektorja in se zavarovali z minkim pojem. Glede na bližnjo gozdov pod Stolom, kjer sta se zadrževala predvsem 1. bataljon KO in minerske čete, so se varnostni ukrepi nemških enot povsem skladali z razmerami.

Čez slab teden so okoli postojanke postavili tudi zapreke iz bodeče žice ter tri ježe. Poleg tega so dokončali izgradnjo dveh bunkerjev, zazidali so okna postojanke in v njih pustili samo odprtine za puške. Naslednji teden so prav tu izkopali tudi strelske rove ter jih obložili s trdim materialom.

Utrjevali so tudi druge točke ob železnici. Tako so pri Vrbi začeli graditi močan bunker z ustreznimi dodatki, kar so dokončali 30. septembra.

Utrdbe na progi so dopolnjevali tudi v poznejših mesecih, tako tudi postojanko Golf blizu Vrbe, kjer je bilo vedno najmanj 50 do 150 policistov in kjer so urili vojake za fronto.

Iz teh utrdb, kjer po poročilih partizanske obveščevalne službe sicer niso živeli kdove kako zagrizeni nacisti, so vojaki odhajali na obvezne obhode, vendar proge v glavnem niso zapuščali.

Nemci so okrepili tudi enote na Jesenicah in na Javorniku, ki niso varovale le prometnih sredstev, temveč predvsem tovarno. V ta namen so 14. 9. poslali na Jesenice tudi 40 dodatnih »flakovcev« (vojakov protiletalske zaščite). Sredi septembra je bilo samo na Jesenicah 660 mož, okrog postojank pa so naglo gradili bunkerje in postavljali žične ovire z minkimi polji. V začetku septembra 1944 so imeli Nemci na Jesenicah postavljenih tudi 8 žarometov, ki so vse noči razsvetljevali okolico.

Tudi v Trzinu je prišlo več policistov, na naselitev pa so se pripravljal tudi domobranci, ki so pogosto patrolirali okoli Udinega boršta, po vaseh pod Storžicem in v severni okolici Kranja.

Nemci so prav tako močno utrjevali dolino Kokre. V postojanki v Kokri je bilo tedaj 60 policistov (predvsem Hrvatov in Ukrajincev s slabo moraljo). Na Jezerskem vrhu pa so mladeniči, prisilno pritegnjeni v »Arbeitsdienst«, gradili železobetonske bunkerje. Vse to je varovala posadka, ki je štela 120 do 130 mož. Ta je na teren pošiljala močne patrulje in izvajala krajevne hajke.

Tudi v okolici Begunj in Radovljice je bilo čutiti okrepljeno sovražnikovo dejavnost. Predvsem so bili agilni domobranci iz Lesc. Ti so 12. septembra po vaseh Zapuže, Zgoša, Dvorska vas in Lesce pobrali kolesa in jih uporabljali sami. Kolesa so jemali zlasti družinam, ki so imele svoje pri partizanih.

K zgoščevanju sovražnikovih enot in k zoostrenim razmeram na Gorenjskem so veliko pripomogle nove domobranske postojanke.

Domobranci so se posmehovali tudi amnestiji AVNOJ in Titu. Natančno 15. septembra 1944, ko je rok te amnestije potekel in se je že začela bitka za osvoboditev Beograda, so domobranci v Kranju pripravili propagandno parado. V tem času je bilo na Gorenjskem že 15 domobranskih postojank oziroma posadk, ki so štele nad tisoč mož. Te so bile v Kranju, v Predosljah, v Lescah, v Domžalah, v Kamniku, v Vodicah, v Lahovčah, v Cerkljah, če naštejemo samo tiste na operativnem območju Kokrškega odreda. Zato ni bilo težko izbrati 250 domobrancev, ki so korakali skozi Kranj. Poveljeval jim je Erich Dichtl, član gestapovske izpostave v Kranju, prisoten pa je bil tudi Kreisleiter dr. Walter Hochsteiner. Dichtl je tedaj nekaterim domobrancem podelil nemška odlikovanja »hrabrega borca«. V poročilih pa so domobranci potem navedli, da je njihov pohod »skozi gošarsko mesto Kranj napravil na mesečane najboljše vtise«.

V tem času se je na Gorenjsko, in sicer z Dunaja v Kranj, vrnil tudi nekdanji senator Janez Brodar, poglavni organizator gorenjskega belogardizma in domobranstva.

V smislu boja proti NOG so domobranci zdaj še močnejše razvijali propagando vseh vrst, ki ni ostala brez odmeva. Poglavni vzrok za uspeh domobranske propagande po eni strani tiči v nasilju nad družinami partizanov, po drugi pa v opuščanju nemškega nasilja zoper ujete partizane ali dezertarje iz nemške vojske, če so potem stopili v domobranske vrste.

(Se nadaljuje)

O kranjske sanje o pravilčno mikavnem sosednjem domu ... in sosednjem dolini detinstva ... vse se pomešava ... in v mlademu človeku so nove prelomnice na obzorju ...

V dijakovi notranjosti je bruhalo kot vulkan vso čarobnost, vso razočaranost, vso spremenljivost, vso novost, vse preraščanje in vse razvrednotenje in vrednotenje v plehko besedenje, v težke sanje — v zgubljenost, ki se zaje v zavest: Nikjer nisem več prav doma!

Edino smiselno je v tej zagati bilo učenje. Dolgo je motril zemljevidno skico v knjigi »Gehil, Deutsche Geschichte in Stichworten« stran 4. Sredi skice o Evropi se nahaja med rekami Oder, Elbe, Weser, spodnjem delu Rena in Jutlandije ter južne Švedske črna lisa. Ta je označevana kot pradomovina indogermanskih ljudstev:

Keltov, Slovanov, Grkov, Rimljanov, Perzijcev in Indijcev. Za Kelte sta dve puščici, ena proti jugu v Francijo, ena proti zapadu na Britanski otok; za Rimljane drži puščica direktno dol na Apeninski skorenj; za Grke pa čez Balkanski polotok; za Perzijce jugovzhodno prek Rusije ob Kavkazu proti jugu Kaspijskega jezera; za Slované pa je puščica proti vzhodu prek Visle do Dona.

Nekaj stavkov, ki jih najde pod indogermanskim zemljevidom, spraševaje prebere:

»— Perzijci in Indijci se imenujejo Ariji, gospodje. Nordijska rasa je stvarnik vseh evropskih kultur. Premagana ljudstva prevzamejo jezik nordijskih zavojevalcev ... Poznejše mešanje ras s podvrženimi ljudstvi je privedlo do propada skoraj vseh indogermanskih ljudstev ...

Četudi se je posebej zanimal za zgodovino, se je večkrat spraševal: Kdo pa sestavi zgodovinske knjige? Kako pride zgodovinar do svojih trditev?

Ali Francozi tudi tako po svoje poučujejo zgodovino?

In Angleži?

Ali Rusi?

VALENTIN POLANŠEK

40

ROMAN

KRIŽ S KRIŽI

Po tej miselni nitki se primota do: Kakšna pa je slovenska zgodovina? Ali imamo Slovenci tudi zgodovino? Zakaj pa o tem še nisem kaj tul?

Tokrat se je dijaku pripetilo, da tudi po prebiranju v zgodovinski knjigi in s ponavljanjem učne snovi v zvezku za zgodovino ni bilo v njem jasnosti. Nemir je ostal. Nemir, ker doma ni ničesar prejšnjega več! Nemir, ker se zdi samemu sebi drugačen. Ko niti ne ve, ali imamo Slovenci zgodovino ali ne. In, če je ta zapisana kje ali ne? Nemir, ker lahko tako domneval, da je pradomovina Slovanov ista kot Germanov ...? Vprašanja, vozili, nejasnosti in nemir, ki gloda globoko v duši. Germani in Slovani istega izvora?

Bedarija?

Kaj?

Kaj je zgodovinska resnica?

Zdaj, julija 1943, iz zornega kota prvih počitniških dni, se dijaku seveda vse drugače zdi. Omalovačuje svoje prvošolsko početje! Sebe in domotožje po nekem domu, ki je last drugih. Po svojih, ki imajo druge vsakdanje skrbi, kako bi prišli do prehranskih zalog, kako tvegati črna prašička, da bo zaloga presegla enoletno vojno gospodinstvo, kako nažgati črna žganja, s katerim se da v Celovcu pa tudi v Velikovicu kaj pod roko brez kart in denarja kupiti. Vse se tira in suva, da posameznik preživi ... preživi tudi to vojno leto. Zakaj o koncu itak govorijo iz leta v leto, a vojna se vleče in vleče in vedno huje je za vse. Pa še gobec moraš tiščati!

Eno je dozorelo tekom prvega leta in v preizkušeni dijakovi duši: Ne zanašaj se na druge!

Sam si pomagaj v vsaki novi zadevi!

Spoznaj, kar je potrebno — in ostani bolj v svojem svetu!

Glasba, knjiga in narava nudijo največ sreče ... Ljudje so sredi vojne spremenjeni! V prvi svetovni vojni je bilo tudi tako, trdijo stari. Le v veliki samoti so pisali pisatelji knjige — samota in narava se izpolnjujeta.

Knjige so bile v tržanski knjižnici na posodo. Seveda v glavnem take o vojni in zmagah in junakih in samih velikih zgodovinskih dogodkih, ki naj bi slepili vsakega, ki mu rastejo možgani v mladi glavi! Izbrskal je nekaj, pa doma ni vsega prebral. Ljubezenske in življenjepisne knjige so ga najbolj priklepale.

Zdaj pa pohodi v naravo?

Ko je vse sušljalo, kaj je po gozdovih.

Zato je bila kočljiva zadeva, če si hodil zunaj okoli. Ali so te hiterljanci osumljali, da se dobivaš z gošarji ali so gošarji ugibali, če ne stikaš z njimi.

To nevzdržno stanje se je še slabšalo, ker je bil dijak tudi v trgu s svojimi nekdanjimi hajot-petelinici navzkriž. Neki zabasaneec se je celo upal vsakati.

— Studira za nemške marke, v počitnicah pa se brezskrbno sprehaja gori po gozdovih in hribih pri komunističnih banditih ...!

Dijakov oče, ki je živel s svojo družino v sosedni grapi, je vedel za rešitev: Tako kot nekaj let poprej pridi na počitnice k meni! Vse bom javil na občini, pa bo vsem gober zavezan.

(se nadaljuje)

TANGENTE OB BOROVEM ROMANU »ODLOŽENI«

(IZPISI IZ DNEVNKA)

To je delo za slaviste ... Jaz, žal, nisem slavist, ker sem moral nekoliko po svoji, nekoliko pa tudi po krivdi razmer, v katerih sem živel, študij slavistike »odložiti«. Nanjo sem sicer vpisal leta 1952, ko me je usoda »odložila« pri kranjskem Glasu. Novi ljudje so prišli iz novinarskih visokih sol, pa sem nenaodoma začutil, da je prišel zdaj čas, ko družbi nisem več »nenadomestljivo potreben«.

»Neophodno potreben«, »nenadomestljiv«, »neodložljiv« — sami prototipi za kasnejše »odložene« ali »neodložljivo neodložene« Gregorje, Madonce, Gabre, Večnike, Sivce, Marke, Marinške, Junteze, Borute, Murije (ne naštevam jih po vrstnem redu dogajanja v romanu) in druge, s kakršnimi se srečujem v Borovih Odloženih ... Mislim na tovariše in prijatelje iz leta 1945 — na tiste, ki so bili takrat zares neobhodno potrebni za utrjevanje revolucionarne oblasti, pa tudi na take, ki so se sami imeli za »neophodno potrebne« in se nagnetli po pisarnah pri ljudskih odborih, sindikatih in drugih družbenopolitičnih organizacijah. Prvi so bili humus za rast revolucionarnega razvoja, drugi humus za rast birokratskega plevela. Oba sta sestavljala tla revolucije, le da je drugi oviral rast prvega. Prvi je svoje po-

slanstvo prepustil živemu drevesu življenja — vejam, ki so ga nadrasle, drugi pa se je kakor srobot silil kvišku in oviral razbohoteno rast in se s teh višin imel celo sam za živo rast revolucije. Veje, ki so se spopadle z njim, je enostavno ovil, marsikdaj pa tudi zadušil, tako da jih drevo ni več videlo. Morda sem bil ena takih vej tudi jaz — ovita ali celo zadušena? Če sem bil samo ovita, me drevo še čuti in me prepaja. Če sem bil zadušena, sem suha veja, ki se bo odlomila hkrati s srobotom, kadar se ga bo drevo revolucije osvobodilo.

Sam se nisem imel nikoli za »neophodno potrebnega« in »nenadomestljivega«. Bil sem samo eden od množice borcev na ozemlju, kjer nas svoboda ni mogla do kraja »opijaniti«, saj se ji je že maja 1945 zajedla v srce bolečina, ko smo se morali na zahtevo medvojnih zahodnih »zaveznikov« umakniti ne samo iz Vidma, ki ga je še pred zavezniški osvobodil Beneški bataljon, marveč tudi iz Režije, Benečije in Brd na levi breg Soče. Sprva smo mislili, da bomo šli v boj na Koroško, kjer vojne še ni bilo konec, pa so Beneški bataljon premestili v Avče blizu Kanala.

Kakšno razočaranje! Kakšna žalost v enoti, ki so jo skoro devetdesetdesetodstotno sestavljali borci — Primorci, med njimi pa več kakor devetdeset odstotkov borci iz Benečije in Gorških Brd. Spominjam se borcev — marsikdo se ob krivici, ki so nam jo prizadejali Angleži in Američani, ni mogel vzdržati solz. Bile so solze resnične žalosti, a tudi besa, ki se nas je polasčal in se v nas je dneva v dan siloviteje razraščal.

»Takihi krivici ne moremo, ne smemo prenašati!« Toda krivice še ni bilo konec. Anglo-Američani so izsilili devinski sporazum. Odpeljali smo se v Trst. V Stivanu se je pred nami odprlo morje. S komandirjem čete Slavkom Blatnikom (bil je tudi igralec v skečih na mitingih) sva se zazrla vanj. Četni komisar Zmagov (odlični tenorist, doma s Krvavega potoka) naju je zbudil, češ to je morje in ne trava. Baj je neki Kranjec, ki je prvič videl morje, mislil, da je travnik. Šala pa ni vžgala. Tudi Zmagovo razpoloženje ni bilo drugačno kakor nas vseh. Bes nas je glodal. Bes, s katerim bi se najraje pogladi v

juriš na »zavezniške«, ki so se razkošatili na naši, v dolgoletnem boju z našimi žrtvami osvobodjeni primorski zemlji, kot gospodarji. Ze od Stivana mimo Devina in Seljana proti Barkovljam in Trstu sem silil v sebi protest, ki se je spreminjal v verz:

V morju sebe sem uzrl, ves sem zrl se z divjo vodo, se z valovi v skalah trl, besno glodal sem obalo, kjer je v burji zakričalo: Slast je borba za svobodo.

»Udarili se bomo! Udariti se bo treba.« sem kakor odpev svojemu občutju slišal borci. »Rusi bodo z nami. Ne bodo nas pustili same!«

O tem smo bili vsi prepričani.

»Slast je borba za svobodo,« je pel moj verz.

Le kaj smo vedeli o diplomaciji in politiki.

»Primorska, Koroška, morata biti naši!«

Mene je bolela tudi Koroška. Marsikdaj sem tudi na Primorskem govoril o njej, tako da so me mnogi imeli ne za Gorenjca, marveč za Korošca vsaj po mojih koroških pesmih, ki sem jih recital na primorskih mitingih.

Le kako bi se mi tistega dne, ko sem se z Beneškim bataljonom vozil v Trst, sanjalo kaj o zavezniških sprazumih v Moskvi, Teheranu, na Jalti. Tudi devinski sporazum, zaradi katerega smo se vozili v Trst, je bil za nas španska vas.

Trst je bil naš. To smo čutili po prebivalstvu, ki ga je še vedno napolnjevalo vzdušje osvoboditve. Fašisti so pobegnili. Nasprotniki naše vojske in tržaškega proletariata so se potuhili. Raztrgane žične ovire na Piazza Oberdan so se spominjale na ulične boje. Naše žrtve za Trst so bile ogrožene. Govorilo se je, da je za osvoboditev Trsta padlo osem tisoč borcev. Te številke nisem preverjal. V zadnji nemški ofenzivi konec marca 1945 je bil IX. korpus več kakor nekajkrat zdesekan. Morda so v te številke padli za Trst učeli tudi te žrtve in jim dodali še žrtve enot IV. armade od krvave Klane v Istri prek Ilirske Bistrice do Trsta. Ne vem! Takrat so med nami krožile novice, da so te žrtve terjali boji samo za Občine nad Trstom in poulični boji v samem Trstu.

(se nadaljuje)

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Na osnovi operativnega programa aktivnosti v pripravi na 10. kongres Zveze sindikatov Slovenije je predsedstvo občinskega sveta ZSS Radovljica organiziralo v vseh osnovnih organizacijah sindikata razprave o kongresnih dokumentih. Dogovorili so se, da bodo napisane pripombe s teh razprav in morebitne predloge predsedniki osnovnih organizacij poslali občinskemu svet ZSS do 5. septembra.

V dvorani radovljjskega društva upokojencev je bila 24. avgusta druga seja občinskega odbora ZB NOV Radovljica. Najprej je predsednik izvršnega sveta SO Radovljica Janez Smole obširno seznanil člane občinskega odbora z ocenami gospodarjenja v prvem polletju 1982, nakar se je razvila zelo živahna in tehtna razprava, v kateri so vsi udeleženci dali podporo prizadevanjem in ukrepom izvršnega sveta. Na seji so sprejeli dogovor o izvajanju svečanosti ob pomembnih obletnicah in dogodkih iz NOB, ki se bodo izvršile do konca 1982. leta.

Predsedstvo občinske konference ZSMS Radovljica je na peti seji konec avgusta obravnavalo potek priprav na 11. kongres ZSMS po osnovnih organizacijah ZSMS v občini. Izrekli so soglasje s kadrovskimi predlogi medobčinskega sveta ZSMS za Gorenjsko za delegate v republiško konferenco ZSMS. Dogovorili so se tudi o postopkih evidentiranja možnih kandidatov za vodstvo in organe občinske konference ZSMS za volitve. Potrdili so program nalog občinske konference ZSMS Radovljica, ki so ga pripravili skupaj z OK ZSMS Jesenice za izvedbo spominske proslave 40-letnice bitke na Lipniški planini, ki bo 11. septembra na Jelovici.

Po novem predlogu aneksa k dogovoru o temeljnih družbenega plana občine Radovljica za obdobje 1981-1985, ki ga je sprejel na zadnji avgustovski seji izvršni svet skupščine občine Radovljica, je v okviru globalnega razvoja predvidena poprečna letna stopnja rasti družbenega proizvoda 2,4 % zaposlenosti v združenem delu 1,2 %, izvozu 8 %, uvozu 2 %, delež bruto investicij v osnovna sredstva gospodarstva 15 do 20 % ter skupne in splošne porabe 2,1 %.

V letošnjem prvem polletju so industrijske delovne organizacije v radovljjski občini izdelale za 4 milijarde 205 milijonov din izdelkov in blaga. To je za 44,4 % večja vrednost, kot so jo dosegli lani v tem času. Letni plan proizvodnje so izpolnili v industriji 51,1 %. Najvišji odstotek izpolnitve plana je bil dosežen s 55,4 % v strojni in s 55 % v kovinsko predelovalni industriji.

Po podatkih komiteja za družbeno planiranje in gospodarstvo pri OS Radovljica so v občini OZD izvozile na tuje tržišče za 21.573.000 dolarjev blaga. To je za 8,7 % več kot lani v prvem polletju. Na konvertibilno območje so izvozili 66,2 %. Količnik pokrivanja uvoza z izvozom je bil 1,87, od tega na konvertibilno območje 1,46, kar je še vedno; kljub zaostrenim pogojem v mednarodni trgovini, dokaj spodbuden izid.

24. avgusta 1941 leta so nacisti zaradi sodelovanja v oboroženem odporu ustrelili v Ljubnem prvih pet talcev. To so bile prve žrtve okupatorja na Gorenjskem, zato so si ta dan krajinj KS Ljubno izbrali za svoj praznik. Sočasno se spominjajo tudi 12 padlih predvojnih revolucionarjev, organizatorjev tekstilne

stavke 20. avgusta 1936, ki so ustanovili v Otočah tekstilno zadrugo. Prireditve ob prazniku so se začele 21. avgusta s kole-sarsko dirko, 22. avgusta so pripravili strelsko tekmovalje in gasilsko vajo, 23. avgusta je bila v domu Partizan osrednja proslava s kulturnim programom in podelitvijo krajevnih priznanj. Ob tej priložnosti so v domu odprli razstavo o tekstilni zadrugi v Otočah, kjer je zdaj tovarna Iskra.

Prebivalci krajevnih skupnosti Gorje slavijo 28. avgusta krajevni praznik v spomin na ta tragični dan leta 1941, ko so nacisti pod Rovarico ustrelili prvih pet talcev. Osrednja slovesnost je bila v petek, 27. avgusta, ko je bila v domu TVD Partizan slavnostna seja skupščine KS Gorje in krajevnih organizacij ZRVS, na kateri je o pomenu praznika govoril predsednik KO SZDL Janez Varl. Ob tej priložnosti so razvili prapor KO ZRVS Gorje. V kulturnem programu so nastopili domači godbeniki. V počastitev praznika so odkrili spominske plošče na mestih, kjer so padli borci na Trati, v Radovni, na Zatniku in na Poljšici.

Po sklepnih podatkih statistične službe komiteja za družbeno planiranje in gospodarstvo občine Radovljica je bilo od januarja do konca junija letos v občini 37.189 tujih turistov. Največ, 34,5 %, jih je bilo iz ZR Nemčije, 20,3 % iz Velike Britanije in le 7,7 % iz Nizozemske. Največ, 49.295 prenočitev ali 34,6 % so ustvarili gostje iz Velike Britanije, Nemci so imeli 41.743 ali 29,3 % prenočitev, Nizozemci pa le 14.471 ali komaj 10,2 % prenočitev in so tako z drugega zdrknili na tretje mesto, Nemci pa so po prenočitvah presegli Britanci.

V radovljjski občini so v prvih šestih mesecih 1982 uvozili blaga in opreme v vrednosti 11.545.000 dolarjev. Repromateriala so uvozili v vrednosti 9.982.000 dolarjev, drugega blaga pa za 1.653.000 dolarjev. Največ uvoza, in to za kar 82 %, je bilo s konvertibilnega območja in je letos večji od lanskega za okoli 15 %. Letni plan uvoza so v občini izpolnili 40,9 %.

Poprečna doba bivanja domačega gosta v turističnih krajih radovljjske občine v prvem polletju 1982 je znašala 3,6 dni, medtem ko je v istem obdobju znašala poprečna doba bivanja tujega gosta 3,8 dni.

Pri razčlenjevanju gospodarjenja v delovni organizaciji LIP Bled v prvem polletju 1982 so ugotovili, da so dosegli 98,36 % planirane proizvodnje in nekaj manjši obseg prodaje, kar je vplivalo na povečanje zalog zlasti pri opažnih ploščah, vhodnih vratih in sobnih vratih. Dosegli so nižje prodajne cene od načrtovanih, razen tega pa tudi produktivnost ni naraščala. Izvoz so ustvarili 94 % od načrtovanega, kar je še vedno za 21 % več kot lani. Uvoz je bil višji od načrtovanega za 17 %. Dohodek na zaposlenega je znašal 237.175 din in je bil v polletju za 1 % nižji od lanskega.

V blejskih hotelih in pri zasebnikih so po razmeroma uspešni predsezoni v juliju zabeležili manj prenočitev, kot so pričakovali. Prenočevalo je namreč 86.000 gostov, od teh 65.000 tujih, kar je za dobrih 12.000 manj kot lani v juliju. Tudi na Bledu je bil posebno opazen manjši obisk Nizozemcev.

Po sklepu izvršnega sveta OS Radovljica so v prostorih Krajevnih skupnosti Podnart, v avli skupščine občine in v prostorih Stanovanjske skupnosti Radovljica v avgustu javno razgrnili osnutek zazidalnega načrta Zaloše. Osnutek je bil razgrnjen do 30. avgusta, ko so imeli občani, družbenopolitične organizacije in drugi možnost dati svoje predloge in pripombe.

bodo vezisti NOB gostje delavcev PTT Gorenjske. Dogovorili so se za celoten potek skupščine, pa tudi o predlogu za nov pododbor, ki naj bi imel v prihodnje 13 članov in tričlanski odbor za kontrolo finančnega in materialnega poslovanja. Kot doslej bodo na sejo vabili predstavnike JLA, pododbora kurirjev NOB za Gorenjsko, predstavnike radioklubov, PTT, Iskre in druge.

Predstavniki pododbora kurirjev NOB za Gorenjsko je poročal o njihovem letošnjem delovanju. Za vse kurirske postaje so že izdelali spominske plošče, ki so jih na slovesen način postavili že skoraj v vseh občinah. Letos bodo na vrsti še štiri odkritja v jeseniški občini. Veziste je povabil na te svečanosti.

B. B.

SPOMIN NA PRVO PARTIZANSKO BITKO

Celovec, 23. avg. (SINDOK) - Na Robezah pod Obirjem so se v nedeljo, 22. avgusta, popoldne koroški Slovenci spomnili prve uspešne oborožene bitke, ki so jo slovenski partizani bili 25. avgusta 1942 proti nacistični vojski. Kranjčev bataljon se je tedaj na tem mestu spopadel z esesovsko enoto in ji prizadejal težke izgube.

»Zmaga Kranjčevega bataljona je pomenila za koroške Slovence, ki so bili potrjeni zaradi izselitev, dokaz partizanske navzočnosti in uspešnosti«, je v svojem orisu tedanjih dogodkov dejal dr. Marjan Sturm. »Prvič se je zgodilo, da je v bojih prekaljena enota na koroških tleh premagala nemško enoto in ob pohodu na Štajersko navezala podnevi stike z domačini, ki so jo prisrčno sprejeli in jo podprli z informacijami in hrano.« Eden izmed učinkov te zmage je bil razmah osvobodilnega gibanja v teh krajih, saj je bilo že do zime istega leta v odborih OF organiziranih nad 200 ljudi.

Na spominski slovesnosti je spregovoril tudi tedanji komandant Kranjčevega bataljona, generalpolkovnik Franc Poglajen-Kranjc, ki je poudaril prisrčen sprejem bataljona na vsem njegovem pohodu skozi koroške kraje.

Predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dipl. inž. Feliks Wieser se je v svojem vstopnem govoru spomnil na prvo partizansko bitko, ki jo je vodil njegov oče, ki je bil tudi eden izmed vodilnih partizanskih vodij.

dotaknil aktualnih političnih vprašanj in pozdravil prizadevanje avstrijskega zveznega predsednika Kirchschlaggerja za trajen dialog med pristojno vlado in prizadeto manjšino. Ugotovil pa je, da pozitivne izjave predsednika ne morejo biti alibi za nereševanje odprtih vprašanj. Obenem je obsodil tristranski sporazum in zakon o narodnih skupinah, ki ga je v zadnjih letih uspelo razkrinkati kot orodje, ki omogoča oblastem, da koroškim Slovcem kratijo pravice, ki jim gredo po sedmem členu avstrijske državne pogodbe. Posvaril je tudi pred tem, da bi v volilnem boju začeli razpihovati nacionalistično mržnjo, kar bi prineslo samo zastrupljanje ozračja.

Spominske slovesnosti, na kateri je nastopil tudi Koroški partizanski pevski zbor, so se udeležili tudi predstavniki jugoslovanskega generalnega konzulata v Celovcu in številni gostje iz občin, ki so bile v prvi liniji boja z oboroženo nemško vojsko.

Po programu stanovanjske skupnosti občine Radovljica bodo v občini zgradili do konca 1982. leta 173 družbenih stanovanj: 70 jih bodo zgradili na blejskih Jaršah, 66 v Radovljici v Cankarjevem naselju, 24 na Posavcu in 13 v Stari Fužini.

V prostorih tovarne Elan Begunje so 25. avgusta podpisovali štipendijske pogodbe za 11 štipendistov prvih letnikov srednjih šol usmerjenega izobraževanja. Nedodeljene so ostale še tri štipendije za poklic lesar in poklic mizar, po dve štipendiji za poklic rezkalec in strugar ter po ena štipendija za poklic pleskar in sedlar. Kandidate za te štipendije še zmeraj pričakujejo.

Z aneksom k samoupravnemu sporazumu o temeljnih plana za obdobje 1981-1985 Telesnokulturna skupnost občine Radovljica načrtuje, da bo letno zagotovila sodelovanje v redni vadbi in v organiziranih športno rekreacijskih tekmovanjih od osem do deset tisoč udeležencev. V smučarske in pavalne tečaje bo letno vključila od 1500 do 1700 udeležencev, ki jih bo vodilo 130 do 150 vadiateljev. Do konca srednjeročnega obdobja bodo izšolali okoli 200 amaterskih športnih vadiateljev in organizatorjev.

Kljub slabemu vremenu je bohinjskim turističnim in kulturnim delavcem uspelo v začetku avgusta prirediti letos že 14. kresno noč. V slikovitem kulturnem programu, ki si ga je ogledalo nad tri tisoč domačinov in tujcev, so nastopili člani folklornih skupin KUD Triglav Srednja vas in DPD Svoboda Tomaž Godce Bohinjska Bistrica, godba na pihala Gorje in narodno zabavni orkester Trgovci.

Muzej na blejskem gradu si je v prvih šestih mesecih 1982 ogledalo 75.843 obiskovalcev, kar je za dobrih 4 % več kot lani v tem času. Še večji porast obiska - za 19 %, so imeli v muzeju cerkvene umetnosti na otoku, kjer so našli 31.818 obiskovalcev. Za 10 % večji obisk so v polletju zabeležili tudi v vseh muzejih radovljjske občine, močno pa je upadel obisk soteske Vintgar in slapa Savice. Lani je Vintgar obiskalo nad 13.000, letos pa le 8.885 domačin in tujih gostov. Slap Savice je lani obiskalo 30.915, letos pa 21.453 domačin in tujih gostov.

Hotelsko turistično podjetje Bled - TOZD Turizem in rekreacija je založilo pred kratkim zanimivo knjigo »Potomono-grafija Bleda« s strnjanim opisom in 48 posnetki Bleda in okolice. Besedilo je napisano v slovensčini, srbohrvaščini, nemščini in angleščini. Založnik jo prodaja po 250 din in jo priporoča zlasti za darila prijateljem in poslovnim partnerjem, pa tudi raznim delegacijam, ki obiskujejo Bled.

V okviru rednega programa sodelovanja med RKUD Svoboda - VIS Varaždin in Zvezo kulturnih organizacij Radovljica je bila v soboto, 21. in v nedeljo, 22. avgusta, po 12 letih spet v gosteh pri Varaždinčih godba na pihala iz Gorj. Gorjanski godbeniki so prvi dan nastopili pred mestno hišo v Varaždinu, drugi dan pa v okviru letnih kulturnih prireditev v Varaždinskih toplicah, kjer jih je številno občinstvo navdušeno pozdravilo.

V mesecu avgustu je v Blejski koči na Lipanci, ki jo upravlja Planinsko društvo Bled, razstavljal akvarelne upodobitve gorskega cvetja član jeseniškega Dolika amaterski slikar Rudolf Arh. Njegove slike kot tudi pobudo za takšno razstavo so številni planinci zelo pohvalno ocenili.

Planinsko društvo Bohinjska Bistrica je kot vsako leto tudi letos priredilo dan planincev radovljjske občine. Tokrat so se zbrali v nedeljo, 15. avgusta, na prireditvenem prostoru pri vasi Ravne nad Bohinjsko Bistrico.

PROSLAVA DNEVA VEZISTOV IN LETNA SKUPŠČINA PODODBORA ZA GORENJSKO

Na seji pododbora vezistov NOB za Gorenjsko, ki je bila 26. avgusta v Radovljici, so se dogovorili o udeležbi na proslavah dneva vezistov, o pripravah na letno skupščino in drugih tekočih zadevah.

Osrednje republiške proslave, ki bo kot vsako leto v kasarni Ljuba Šercerja v Ljubljani, se bosta udeležila član pododbora iz Ljubljane in član aktivna iz Škofje Loke. Vse veziste NOB Gorenjske pa bodo povabili na proslavo, ki bo v petek, 24. septembra, ob 7.30 v garniziji Kranj. Zastavnik Stane Kolar je povedal, da bodo ta dan imeli zbor s krajšim nagovorom komandanta. Po nagovoru bodo enote odšle na delo, vezisti JLA, ki praznujejo, pa v svoje kabine za zvezo, kjer bodo nekdanjim vezistom NOB razkazali naprave za zvezo. Borci pa bodo vojakom pripovedovali, kako so v

partizanih z raznimi sredstvi vzpostavljali zveze. Po ogledu in razgovorih bo komanda garnizije povabila veziste NOB na kosilo, kjer se bodo dogovorili o nadaljnjem sodelovanju.

Na seji so določili, da bo letna skupščina pododbora 22. oktobra, in sicer kot vsako leto v prostorih PTT na Primskovem v Kranju. Ta dan

SEDMO PARTIZANSKO SREČANJE V PODNARTU

V soboto, 18. septembra, se bodo ob 16. uri v domu kulture v Podnartu že sedmič srečali partizani in aktivisti, ki so med vojno in pred vojno živeli na območju krajevnih skupnosti Podnart, z borci in aktivisti, ki še sedaj živijo v Podnartu in okolici.

Krajevni odbor ZB NOV Podnart bo za uvod srečanja pripravil kulturni program, v katerem bodo sodelovali pionirski pionskega odreda Alojz Rakovec in moški pevski zbor KUD Svoboda iz Podnarta. Slavnostni govornik bo predsednik skupščine krajevnih skupnosti Podnart Ciril Rozman. Po kulturnem programu bo tovarniško srečanje. Ker KO ZB NOV Podnart nima lastne hiše, se bo srečanje odvijalo na prostoru pri vasi Ravne nad Bohinjsko Bistrico.

Na Mežakli (Foto I. Kučina)

KRAVJI BAL V BOHINJU

Turistično društvo Bohinj-jezero pripravlja tudi letos tradicionalno prireditev KRAVJI BAL, ki bo v nedeljo, 12. septembra, na prireditvenem prostoru v Ukancu, od hotela Zlatorog prek Savice pod stenami Komarče in Pršivca. Prireditve se bo pričela ob 10. uri s koncertom GODBE NA PIHALA IZ GORIJ.

Na tej prireditvi boste lahko videli, kako se planšarji s svojimi čredami in »basengo« vračajo v dolino in kako jih bomo domačini in vi, kot obiskovalci te priljubljene slovenske prireditve, slavnostno sprejeli.

V programu bodo sodelovali: folklorni skupini iz Bohinja z gorenjskimi narodnimi plesi in mladi bohinjski pevci z domačimi pesmimi. Starosta planšarjev se bo v svojem nagovoru zahvalil planšaricam in planšarjem, ki so se s tropi srečno vrnili v dolino, obiskovalcem pa bo povedal kaj več o usodi tistih, ki že leta opravljajo planšarski poklic in o kmetih, ki skrbijo za to, da imamo še kapljico dobrega mleka in pristnega sira.

Po programu bo narodno-zabavni ansambel TRGOVCI poskrbel za ples in dobro razpoloženje. Planšarice bodo postregle v kmečki kuhinji z žganci, kislim mlekom, klobasami in kislim zeljem, domačo zaseko in podobnim. Poskrbljeno bo tudi za ostalo hrano in pijačo, obeta pa se tudi prašček na raznju.

Tisti, ki bodo prišli v Bohinj v soboto, ne bodo imeli težav s prenočitvami, lahko pa si bodo

TURISTIČNO DRUŠTVO BOHINJ-JEZERO

Dopisujte v Železaru

KAKO SE OBVARUJEMO PRED ČREVESNIM NALEZLJIVIM OBOLNEM – GRIŽO

V avgustu je na Gorenjskem poraslo število oseb, ki so zbolele za črevesnimi nalezljivimi obolenji. Ugotovljeni povzročitelji teh bolezní so bile najpogostejše šigele, to so črevesne bakterije, ki povzročajo grižo ali šigelozo.

Ker je človek edini vir okužbe, je preprečevanje širjenja bolezni uspešno, če poznamo poti širjenja okužbe in osnovne protiepidemijske ukrepe in jih tudi upoštevamo.

Bakterije, ki povzročajo grižo, žive in se razmnožujejo v bolnikovem ali bacilonosčevem črevesu in se izločajo z blatom. Zdrav človek – bodoči bolnik se okuži tako, da pridejo te bakterije v njegova usta in od tod naprej v prebavni trakt. Ta prenos bakterij iz bolnikovega blata v usta zdravega človeka je lahko ali direktno prek okuženih rok ali indirektno, če z okuženimi rokami vnesemo bakterije v hrano, vodo ali na razne predmete, kot so, na primer, dude, jedilni pribor ipd.

Iz neurejenih greznic ali kanalizacij lahko pronicata stranišnica skupaj s črevesnimi bakterijami v vodna zajetja ali v cevi za pitno vodo. Če se to zgodi, zbolijo naenkrat veliko število oseb, ki tako vodo uporabljajo.

Pri širjenju okužb so pomembne tudi muhe in drugi mrčes. Te lahko prenašajo na svojem telesu črevesne bakterije, če pridejo v stik z iztrebki bolnika ali bacilonosca. To se dogaja predvsem tam, kjer ni higiensko urejenih stranišč, ali pa če so umazano perilo in plenice bolnika ali bacilonosca nezavarovani pred njimi.

Da človek zbolí, mora zaužiti zadostno število bakterij. Za bakterije, ki povzročajo grižo, je značilno, da zadostuje za okužbo že majhno število vnešenih bakterij, zaradi tega se okužba lahko zelo hitro širi.

Čas od okužbe do pojave prvih znakov bolezni je različen dolg in traja od enega do sedmih dni. Najpogostejši znaki bolezni so: vročina, slabo počutje, bolečine v trebuhu in driska. Nekateri bolniki so močno prizadeti in oslabei, drugi manj. Ko znaki bolezni zginijo in se bolnik počuti zdravega, običajno še nekaj časa izloča z blatom povzročitelje bolezni. To izločanje lahko traja od enega do dva meseca. Osebe, ki po preboleli bolezni še izločajo bakterije, ki so bolezni povzročile, imenujemo bacilonosce. Ti so še posebej nevarni za svojo okolico, ker se počutijo zdrave, lahko pa širijo okužbo, če ne upoštevajo higienskih navodil.

Ker bakterijo, povzročiteljico griže, izloča bolnik ali bacilonosca z blatom, preprečimo širjenje bolezni le s takimi ukrepi, ki onemogočajo vnos te bakterije v usta zdravega človeka.

Osnovni in najpomembnejši zaščitni ukrep je umivanje rok po uporabi stranišča, pred pričetkom pripravljanja hrane in pred jedjo. Pri majhnih otrocih moramo umivanje rok nadzorovati. Roke si moramo temeljito umiti z milom pod toplo tekočo vodo zato, da speremo z njih čimveč bakterij. Ne glede na to, ali je v družini bolnik ali ne, mora imeti vsak član svojo brisačo, te pogosto menjamo. V kolektivih se smejo uporabljati le brisače za enkratno uporabo, papirnate ali iz blaga, ali pa sušilniki za roke. Vsaka oseba mora imeti svojo brisačo zato, ker si marsikdo roke bolj splakne kot umije in tako lahko okuži skupno brisačo.

Pozorni moramo biti tudi na higieno stranišč. Stranišče, ki ga uporablja bolnik ali bacilonosca, moramo imeti za okuženo. Ob brisanju po opravljeni potrebi se, če ne uporabimo dovolj papirja, okužijo roke. S prijemanjem lahko prenesemo bakterije na potezno vrstico, škaflo s toaletnim papirjem, kljuko in pipe umivalnikov. Nevarna je tudi navada, ki jo zasledimo v nekaterih vrtcih, kjer si morajo otroci brisati ritko z enim od dvema lističema toaletnega papirja.

Zaradi možnosti okužbe rok v stranišču je pomembno temeljito umivanje rok po opravljeni potrebi in razkuževanje stranišča, če ga uporablja bolnik ali bacilonosca. Tako stranišče moramo enkrat na dan pomiti s toplo vodo in detergentom ter razkužiti. Pomiti in razkužiti moramo predvsem sedno desko, potezno vrstico z ročajem, škaflo za toaletni papir, kljuko in pipe umivalnika, torej vse, kar ob uporabi stranišča prijemamo z rokami. Razkužila, ki ubijajo črevesne bakterije, so: halamid, hazocid, hibitana in omnisan. Vedra in krp, ki jih uporabljamo za pomivanje stranišča, ne smemo uporabljati za čiščenje drugih prostorov ali celo kuhinje.

Krpe, predpasniki ali halje, ki jih uporabljamo za čiščenje ali pri delu v kuhinji, moramo po uporabi prekuhati, ker le visoka temperatura ubije povzročitelje nalezljivih črevesnih obolenj.

Okužba z bakterijo, ki povzroča grižo, se lahko širi tudi s hrano, če

vnesemo v že pripravljeno jed povzročitelje bolezni. Hrano lahko okužimo z okuženimi rokami ali predmeti, ali pa jo okužijo muhe in drugi mrčes. Z vretjem oziroma kuhanjem bakterije ubijemo.

Hrano sme pripravljati in deliti le zdrava oseba po predhodnem temeljitom umivanju rok. Z umivanjem spiramo z rok poleg umazanih tudi bakterije, zato se ne smemo umivati v umivalnih koritih, ki jih uporabljamo za pranje posode, zelenjave ali sadja, ker sicer prenašamo okužbo nanje.

Tudi muhe lahko na svojem telesu prenašajo povzročitelje griže in drugih črevesnih nalezljivih bolezni. Zato moramo živila zavarovati pred njimi. Sadje in zelenjavo, ki jo uživamo surovo, moramo pred jedjo temeljito oprati pod tekočo vodo. Pokušanje neopranega sadja ob nakupu je lahko nevarno.

Naše zdravje ogrožajo tudi prodajalci, ki ne skrbijo za osebno higieno in nam v umazanih haljah prodajajo živila, ki jih pred jedjo ne prekuhamo. Enako nevarni so tudi tisti, ki živilo zavijejo v papir, ki so ga pred tem prišli z olinjenimi prsti.

Da zavarujemo prebivalce pred okužbo s črevesnimi nalezljivimi obolenji, ne smejo bolniki in bacilonosci delati v proizvodnji, prometu in prodaji živil. Tudi otroci ne smejo v šolo ali vrtce, dokler izločajo z blatom bakterije, ki povzročajo grižo.

ZAVOD ZA SOCIALNO MEDICINO IN HIGIENO
GORENJSKE KRANJE
dr. Alma Vadjal

SAMOSTOJNA RAZSTAVA FOTOGRAFIJ FRANCIIA SLUGA NA JAVORNIKU

V okviru prireditev v počastitev letošnjega krajevnega praznika krajevnih skupnosti Javornik-Koroška Bela bodo jutri, v petek, ob 17. uri v prostorih delavskega doma Julke in Albin Pibernik na Javorniku s krajšim kulturnim programom odprli samostojno razstavo fotografij člana foto kluba Andrej Prešern FRANCIIA SLUGA.

Franci Sluga, sicer talilec v elektrojeklarni naše železarne, foto amater prve stopnje, se tokrat že tretjič predstavlja s samostojno razstavo (Junaki Planice, Planica 1974 za Steinerja) pod naslovom PROSTI ČAS V OBJEKTIVU. Po mnenju tovarišev v klubu sodi med najbolj aktivne razstavilce, saj poleg redne udeležbe na klubskih razstavah s svojimi umetniškimi fotografijami sodeluje tudi na razstavah širom Jugoslavije, pa tudi izven naših meja.

Njegova razstava na Javorniku bo odprta do 12. septembra.

S SEJE TURISTIČNEGA DRUŠTVA JESENICE

Na seji upravnega odbora in komisije za varstvo okolja pri Turističnem društvu Jesenice so ocenjevali urejenost okolja, pregledali ugotovitve komisije občinske turistične zveze, naloge, ki so pred komisijo za turistični podmladek in precej tekočih zadev.

Za akcijo »lepe rože« so člani komisije že pregledali in pripravili predloge za značke, priznanja in pohvale za Koroško Belo, za Blejsko Dobravo, Poljane in Plavž. Za druga področja bodo to opravili te dni. Sklenili so, da bodo pričeli s podobno akcijo za varstvo okolja kot na Reki. Zato bodo oktobra sklicali razširjen sestanek komisije.

Z oceno občinske komisije o izvršitvi dogovorjenih akcij niso soglašali. Več pripomb so imeli tudi na neurejenost mesta. Predlagali so ureditev razsvetljave v podvozu proti Podmežakli, odstranitev starih dreves ob parkirišču nasproti hotela Korotan in ob poti k cerkvi, da se popravi ograja ob stavbi, v kateri so službe SIS, da se bolj čisti in po meta, vsaj glavno cesto in pločnike skozi Jesenice in drugo. Član upravnega odbora, ki sicer dela pri Kovinarju, je pojasnil, da komunalna skupnost za pometanje nima dovolj denarja, tako da niti prometni stroj ne more delati vse dni v mesecu. Vsaj za čiščenje pločnikov bi morali še bolj angažirati lastnike zgradb ob njih.

V zvezi z delovanjem turističnih podmladkov je bilo poleg poročila o delu v minulem šolskem letu povedano, da so v teku priprave za delovanje v šolskem letu 1982/83. Podmladki bodo v kratkem prejeli gradivo za tekmovanje na kvizu, ki bo 16. oktobra na srečanju turističnih delavcev Gorenjske in Kranjske gori. Za pripravo gradiva so bila poleg drugih angažirana vsa turistična društva v občini. Sklenili so, da bodo podmladki osrednji nosilci nove akcije za varstvo okolja. Zaradi

okrepitev komisije za turistični podmladek in sploh prihodnjega delovanja, bosta člana upravnega odbora obiskala vse osnovne in srednje šole.

Obravnali so še finančno poročilo in ugotovili, da je sredstev za delo društva samo še za en mesec, saj turistična taksa že več let ni bila povečana in še vedno znaša samo 4 din. Zato so sklenili, da se sredstva, ki so bila zbrana za reklame ob otvoritvi trim steze, namenijo za delovanje društva, prihodnje leto, ko bo turistična taksa povečana, pa vrnejo.

Sklenili so, da bodo eno od vitrin na vremenski hišici namenili za reklame in objave društva, ker na dano ponudbo nobena od delovnih organizacij ni pokazala interesa za reklame.

Srečanja turističnih delavcev se bodo udeležili trije člani, eden pa se bo udeležil otvoritve obnovljenih poti v Pokljuški soteski.

Zaradi velikega interesa za vrtičkarstvo, saj je bilo do sedaj razdeljenih vseh 92 razpoložljivih parcel po 40 kv. m, si bo komisija za vrtičkarstvo prizadevala pridobiti še nove površine in da se na sedanje ob Savi pripelje zemlja, ko se bo pričelo z izkopi. O tem bodo obvestili in za pomoč zaprosili kmetijsko zemljiško in komunalno skupnost.

B. B.

Dopisujte v Železarnja

Okoli stanovanjskih blokov na Plavžu je potrebno še precej površin ustrezno urediti. Letos so na vrsti površine ob blokkih na Cesti revolucije števil. 5 do 9. Delavci komunalnega podjetja Kovinar so južno od blokov asfaltirali pot za vozila in uredili zelenico kot predvidena ureditveni načrt. (Tekst in foto B. Blenkuš)

GOSTOVANJE FOLKLORNE SKUPINE V TOLMEZZU (ITALIJA)

Nastopi v domačem in drugih domovih društev upokojencev, sodelovanja na raznih srečanjih, kulturnih in zabavnih prireditvah križem Slovenije so priznanje za uspešno delo folklorne skupine Društva upokojencev Javornik-Koroška Bela, ki sloni na rednih, napornih in večurnih tedenskih vajah.

Njihova vna in ljubezen za domače ljudske plesne ne poznata ovir, vzbujata jim veselje do plemenitega ohranjanja kulturne folklorne dediščine. Ni čudno, da se prvotnim plesalcem pridružujejo še novi. Težko pa je vsakemu članu, ki mora iz zdravstvenih razlogov opustiti do dejavnosti. Še vedno se radi srečavajo, ker je njihova medsebojna povezava trdna.

Na povabilo pripravljalnega odbora občine Tolmezzo v Italiji ter sindikatov upokojencev naprednih gibanj Italije CGIL-CISL-UIL so se v nedeljo, 22. avgusta, udeležili prvega praznika starejših prebivalcev Karnije, to je karnijskega okrožja v videmski pokrajini.

Z Javornika smo se ob 6. uri zjutraj odpeljali z avtobusom do mejnega prehoda Rateče, mimo Fužin, Trbiža in naprej ob reki Beli. Za nami sta bila Pontebba (Pon- tebba), na desni Mužuč. V mesto Tolmezzo smo prispeli po treh urah vožnje. Vso pot smo videvali sicer redke gradnje stanovanjskih hiš, več pa velikih gradenj cest in javnih objektov.

Mesto Tolmezzo leži v dolini pod okriljem Karnijskih Alp, ob robu Rezije, na precej nerodovitnem svetu (zato se tam razvija sedaj industrija). V ozadiju se vidi vrh Amariana, gore, ki jo je potres pred nekaj leti močno spremenil. Vidna je tudi globoka poč, po kateri se je valilo kamenje v dolino. Bilo je strahotno, saj je sam pogled kaže na silno uničujočo moč narave. Tudi mesto Tolmezzo je bilo zelo poškodovano v potresu. Iz njegove minule zgodovine je posebno zanimivo, da je bilo mesto po kapitulaciji Italije – 9. septembra 1943, nekaj časa »svobodna republika«. Prebivalci Tolmezza so Italijani, prijazni in gostoljubni ljudje.

Avtobus z našo folklorno skupino osmih plesnih parov in tremi godbeniki pa nekaj sopotniki se je ustavil na mestnem parkirišču, kjer nam je nudil prvo prevajalsko pomoč prijazen Jože Ferfolja iz Doberdoba. Prepeljati smo se namreč morali do študijskega centra Alda Mora, prostorno in prelepo novozgrajeno stavbo za športne dejavnosti z manjšim stadionom, poleg pa je tudi nova glasbena šola. Pred zgradbo študijskega centra, ki je na robu mesta, stoji iz bron vlit spomenik kmetice v naravni velikosti s podnapisom: »Karnijski ženi, ki je izbojevala mir«.

Tu smo se sestali z zelo uslužnim Mariom Kontom iz St. Petra Slovenov, ki je tudi priporočil tamkajšnjim organizatorjem prvega praznika upokojencev in starejših našo folklorno skupino.

Program tega shoda oziroma prvega praznika upokojencev Karnijskega okrožja je bil zelo pestro sestavljen:

Ob 9.30, po našem času ob 8.30, je bila povorka članov sindikata upokojencev in ostalih starejših iz te pokrajine s trga 20. septembra do študijskega centra Alda Mora. Spremljala jo je godba na pihala iz Sutria. Tudi naši »muzikantje« v narodnih nošah so čakajočim na uradni del dopoldanskega programa zaigrali nekaj »viž«.

Sledil je pozdrav predstavnika gostujočega mesta in govori predstavnikov enotnih sindikatov naprednih delavcev in upokojencev CGIL-CISL-UIL, ki so govorili o problematiki upokojencev in ostalih. Njihovi govori so bili kratki, vendar krepki in jedrnat, pa jih je množica, sedem do osem tisoč poslušalcev, prekinjala z navdušenim ploskanjem in pritrjevanjem.

Za tem je bilo brezplačno kosilo za vse »udeležence« shoda. Obilno in

zelo okusno kosilo so pripravili vojaški bataljona alpinistov. Našo skupino pa je Mario Konti odpeljal v mestno restavracijo. Po zelo kaloričnem in dobrem kosilu so naši folkloristi lahko zaplesali.

Popoldan se je v študijskem centru nadaljevalo praznovanje s kulturnozabavnim programom. Najprej so nastopili z več kot enournim programom kotalkarji pokrajine Karnije, 30 po številu, skupinsko in posamično in to predvsem deklice v starosti od 6 do 16 let in dva kotalkarja – solista.

Za njimi je nastopil tričlanski glasbeni ansambel »Alpen Echo« iz sosednje vasi Paularo z dvema pevkama, ki sta ob spremljavi ansambla poleg italijanskih pesmi brezhibno zapeli tudi Avsenikovo »Tam, kjer murke cveto« in še nekaj drugih. Predvidena je bila tudi godba iz Avstrije, ki pa zaradi tamkajšnjega krajevnega praznika ni mogla priti.

Ob živahnem ploskanju je nato nastopila naša folklorna skupina pod vodstvom Gabrijela Peterleja. Nastopila je trikrat z gorenjskimi in bohinjskimi plesi. Za zaključek je zaplesala še kolo na znano pesem »Jugoslavija«, ki je vse gledalce, bilo jih je šest do sedem tisoč, izredno navdušilo. Tudi med nastopom so jim navdušeno ploskali. Za sodelovanje so prejeli od organizatorja prireditve zelo lepo spominsko darilo, vlitu kovinsko vazo z napisom: »1. praznik starejših v Tolmezzu 22. avgusta 1982« s šopkom rdečih rož, ki jim bo trajen spomin na nepozabno in prisrčno gostovanje v Tolmezzu.

Ko se je zahvalil za tople sprejem in vneto spremljanje našega nastopa, je član naše kulturne skupine, ob prevajanju Maria Konta, zaželel vsem upokojencem in starejšim dobro zdravje in uspešno prizadevanje za izboljšanje socialnega stanja upokojencev in starejših. Nato so naši muzikantje zaigrali še nekaj plesnih melodij, da so se tudi najstarejši zavrteli, za nadaljnje veselo razpoloženje pa je skrbel ansambel iz Paulara.

V večernem hladu smo se razšli s prijetno zavestjo, da smo naše kulturno poslanstvo opravili dostojno, v zadovoljstvo gostiteljev in gledalcev. Občutili smo toplino medsebojnih stikov in vezi, čeprav ne govorimo istega jezika in je med nami državna meja. Upokojenci smo le upokojenci, čeprav smo na tej ali oni strani meje.

J.

V Ratečah je pred ovinkom postavljen prometni znak, ki označuje obvezno smer naravnost, čeprav bi moral označevati ovinek na desno, saj le nekaj metrov od tega prometnega znaka stoji znak, ki označuje smer v desno. In prav zaradi prvega znaka prihaja do nesporazumov med vozniki motornih vozil, zlasti med tujimi, ki cestišča ne poznajo. (Tekst in foto A. Kerštan)

V tromesečju maj-junij-julij je knjižnica prejela precej novih leposlovnih knjig v slovensčini, tako, da nam tega pregleda ne bo treba dopolnjevati s seznamom novih knjig v srbohrvaščini. Mimogrede se to: tisti obiskovalci knjižnice, ki tudi sami kupujejo knjige, vedo, kako so se knjige v zadnjem času podražile. Tudi knjižnica bo v drugem polletju prisiljena kupovati manj kot doslej. To se bo poznalo najbolj pri poučnih novitetah: kupovali bomo samo tisto, za kar vemo, da bo šlo v promet.

Kot navadno sem naslove tudi tokrat razdelil v več skupin. Večino bralcev kajpak najbolj zanimajo uspešnice: lahko berljive ljubezenske in akcijske zgodbe. Tudi knjigarnarji prav dobro vedo, katere knjige so »bralne« — ta novi izraz (ki je bil doslej v rabi pri bralnih značkah) sem slišal od njih in se sprašujem, ali se bo prijel.

Torej — takih »bralnih« knjig ni izšlo pretirano veliko. Tri od znanih avtorjev lažjega žanra: Vzemi vsaj Ljubezen (Michael Burk), Nemir v malem mestu (Hans Helmut-Kirst), Hita v močvirju (Victoria Holt). Četrto knjigo iz te skupine — Ljubezenski opoj — pa je napisala pri nas doslej neznana pisateljica Diana Gaines.

Med akcijskimi romani bom tokrat lahko navedel samo tri nove naslove. O Davidsonovih Umoreh v Chelseaju sem v tej rubriki že posebej poročal, prav tako o Dickovem Ubiku. Sem zraven bi verjetno sodil še Kaskader ameriškega pisatelja P. Brodeurja, čeprav ni ne kriminalka ne znanstvena fantastika.

Skoraj tako priljubljeni so tudi vojni romani, zlasti tisti, ki slonijo na bolj ali manj dokumentiranih dogodkih iz zadnje vojne. Najprej bom navedel novitete iz zbirke Ljudje in vojna: J. Clavell: Podganji kralj, L. Kennedy: Potopte Bismarcka, K. Follett: Igla, J. Jones: Zvižg. Generaciji nasilja R. Kovica je bil posvečen poseben članek. Na koncu pa bom navedel še domače memoarsko delo: Spomine črnoglednega humorista, ki opisujejo partizanska doživetja I. Križanovskega.

Zdaj so na vrsti starejši priznani avtorji. Najprej nov šopek iz zbirke NOBELOVCI: Murphy (roman znanega avantgardnega dramatika S. Becketta); ponatis Laxnessovega Islandskega zvona; Jean Barois francoskega realista R. Martina du Garda; Poročnik Konrad švicarskega nobelovca C. Spittelerja. V zbirki KONDOR je izšla fantastična povest Henryja Jamesa Obrat vijaka.

Se vedno se najdejo bralci, ki se ne ustrašijo tudi zahtevnejših romanov — celo takih, ki so jih napisali novejši in manj znani pisatelji. Iz doslej neznane argentinske književnosti smo dobili prvi prevod: Grobove in junake E. Sabata. Tudi J. Blot — Francoz židovskega rodu — čigar roman Svetovljani so pred kratkim izšli — je pri nas neznano ime. Še nekaj novega iz latinsko-ameriških književnosti: Bobni za Rancas (M. Scorza).

Med novejšimi prevodi bi moral naštet še nekaj del znanih avtorjev. Pri Pomurski založbi je izšel Beli pav D. H. Lawrencea — angleškega pisatelja, čigar trajne priljubljenosti si ne moremo razložiti

samo z uspeha Ljubimca lady Chatterleyeve. V zbirki LJUDSKA KNJIGA je spet izšlo nekaj krajših romanov: Maupassantova Yvette, Carpentierova Kraljestvo tega sveta pa še delo naprednega italijanskega pisatelja I. Siloneja Lisica in kamelije. Še nekaj knjig, ki jih nisem uvrstil v nobeno izmed skupin: iz francoske književnosti Ana in njen orkester (J. Joffo) ter Gostišče Hibiscus (Boileau-Narcejac); zgodovinski roman Madžara L. Passutha Teodorik Veliki.

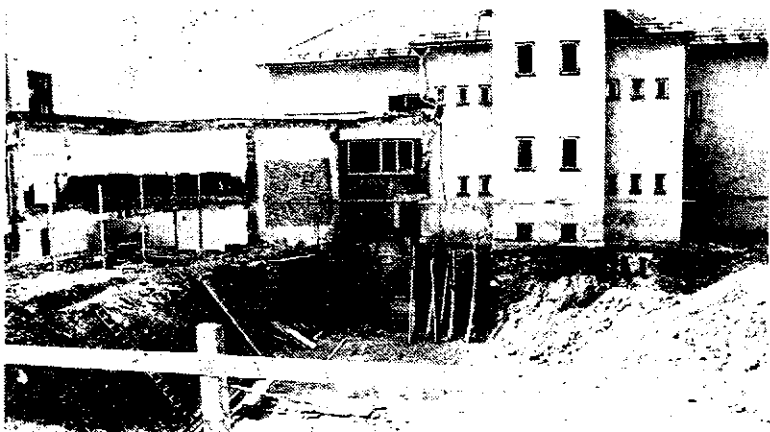
Z izvirnimi slovenskimi deli bom moral tokrat opraviti bolj na kratko. Izšel je Levitan V. Zupan — knjiga, ki je že dolgo pred izidom vzdignila nekaj prahu (z zgražanjem jo omenja J. Javoršek). Izšlo pa je dvoje sodobnih ljudskih povesti: Teden dni vrnitve (Janez Zupan) in Tedaj so cvetele češnje (I. Sivec). Pravzaprav je Ingoličev Obračun tudi nekakšna sodobna ljudska povest, češar pa ne bi mogli

trdit za Zidarjevo Solveigino pesem.

Trije novi avtorji se predstavljajo vsak s svojim prvencem. Novinar Bogdan Novak je napisal roman Na drugi strani Ljubljane, T. Perčič Pot v nestalnost. Šele pred nekaj dnevi smo prejeli Okonfuo Anotič, roman iz ganske zgodovine — avgorica tega nedvomno izjemno zanimivega dela se imenuje Zdenka Zebre.

V tem času je izšlo tudi nekaj kratke proze: Burja pred tišino (novele Danila Lokarja) in Ljubezenske zgodbe iz Tisoč in ene noči; nekaj prevodnih poezij (Katalonska lirika) in začudo samo dve novi slovenski pesniški zbirki: Salamunova Analogija svetlobe pa še Cehovski soneti satirično navdahnjenega Dušana Mevlje; od sodobne domače dramatike pa Seligova svatba ter Zmavčeva Holandska kraljica.

Marko Hudnik

Izkop za prizidek osnovne šole Karavanskih kurirjev NOB na Koroški Beli (Foto S. Kokalj)

PRIPRAVE NA PRVO PROBLEMSKO KONFERENCO O GLASBENI DEJAVNOSTI V OBČINI

Izvršni odbor Zveze kulturnih organizacij Jesenice je v novem mandatu, ki se je začel aprila letos, na osnovi zaključkov programsko-volilne konference oblikoval zelo konkreten program svoje dejavnosti in dejavnosti komisij, ki morajo delovati kot programsko-strokovna telesa izvršnega odbora.

Na omenjeni konferenci in v programskih opredelitvah so namreč poudarili, da je pri delovanju konference in njenih organov potrebno preseči doslej večkrat prisotna mnenja, da je Zveza kulturnih organizacij izključno organizacija, ki povezuje ljubiteljske kulturne organizacije in društva ter izvaja program. Zveza kulturnih organizacij mora imeti prek svojih delegatov tudi pomemben vpliv in vlogo pri oblikovanju kratkoročne in dolgoročne kulturne politike in programske usmeritve v občini v okviru Kulturne skupnosti.

Taka opredelitev seveda zahteva od izvršnega odbora in komisij bolj načrtno in strokovno poglobljeno delovanje, še toliko bolj, ker v občini nimamo dolgoročne usmeritve kulturne politike, niti programov, da srednjeročne in letne programske zasnove nastajajo bolj ali manj formalistično, brez upoštevanja dejanskega kulturnega nivoja prebivalstva in njihovih interesov in potreb, da programi nastajajo mimo delavcev v materialni proizvodnji, ki na osnovi svobodne menjave dela združujejo sredstva za kulturo in ne nazadnje mimo ali ob robu dejanskih razmer v naši socialistični samoupravni družbi.

Izvršni odbor konference Zveze kulturnih organizacij je na dosedanjih štirih sejah konkretiziral programske osnove za svoje delo, kakor tudi za delo komisij po predhodnem sestanku s predsedniki komisij. Oblikoval pa je tudi pripombe in dopolnitve osnutka Kulturne skupnosti Jesenice ter pripombe in dopolnitve na osnutku dopolnitve programa dela skupščine Kulturne skupnosti Jesenice za leto 1982. Seveda je bilo ob tem potrebno reševati tudi množico tekočih vprašanj in nalog.

Na četrti seji izvršnega odbora, ki je bila v četrtek, 26. avgusta, je bila osrednja pozornost namenjena pripravi prve problemske konference o glasbeni dejavnosti v občini, ki bo predvidoma v zadnjem tednu septembra. Za konferenco imajo zbrana že precej gradiva, ki ga bo obravnavala in dopolnila še komisija za glasbeno dejavnost, ki jo vodi Marjan Jerbec. Osnovni moto referata, ki ga bo pripravila komisija oziroma njen predsednik, naj bi bil »pesem narod plemeniti in ga ohranja«. V njem naj bi po mnenju izvršnega odbora poudarili pomen glasbene dejavnosti — vokalne in instrumentalne — v pogledu estetske vzgoje, ki je integralno povezana z intelektualno vzgojo in izobraževanjem, predstavili dejansko sta-

nje v občini, izpostavili kadrovske problematiko in opredelili naloge nadaljnjega razvoja glasbene dejavnosti v občini. O tem bodo spregovorili še na razširjeni seji glasbene komisije, da bi bila prva problemska konferenca kar najbolje pripravljena.

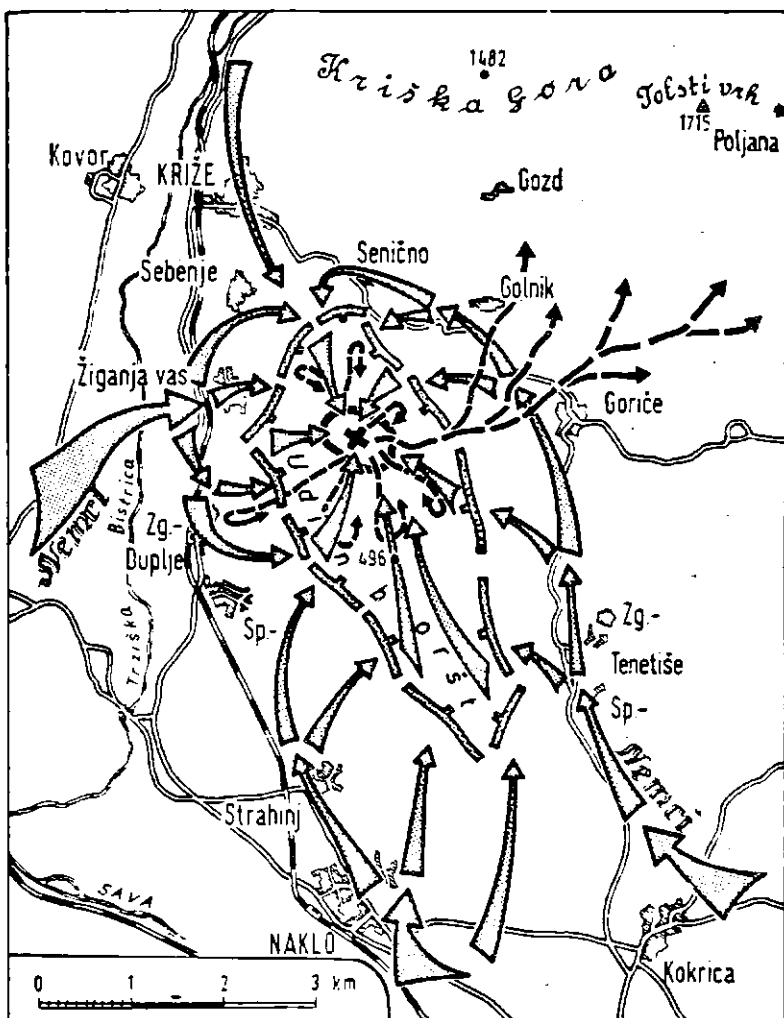
Z zadovoljstvom so na seji ugotovili, da se je doslej oblik izobraževanja in izpopolnjevanja, ki jih v poletnih mesecih organizira republiška Zveza kulturnih organizacij udeležilo šest kulturnih delavcev iz občine, in sicer: plesne šole v Ljubljani — izrazni ples Biljana Perišič in Sandi Jakopič, seminarja za gledališke delavce Darinka Cuznar, Olga Rakovec, Franci Tušar in Božo Janežič, v tem mesecu pa se bo udeležil likovne šole v Novem mestu še Branko Kreutzer. Z njimi se bodo še ta mesec sestali in se dogovorili za nadaljnje sodelovanje.

Na seji je bila tudi sprejeta pobuda, da bi pevsko društvo Jesenice z ženskim zborom, ženskim oktetom in mešanim zborom Blaž Amič združili v DPD Svoboda Tone Cufar, kjer se je ta dejavnost desetletja tudi združevala. Pri tem gre predvsem za bolj usklajeno in enotno programsko politiko in dejavnost, koristnejšo razporeditev kadrov in enotno finančno-blagajniško in administrativno poslovanje.

Srečanje s kulturnimi delavci radovljiške občine, o čemer so govorili že na predhodni seji, naj bi bilo v soboto, 18. septembra, v Vrbi. Najprej naj bi koncert Prešernovih pesmi ob 16. uri v cerkvi sv. Marka izvajala moški zbor Stane Zagar iz Kroke in moški zbor DPD Svoboda Podnart, ki ju vodi zborovodja Egi Gašperšič, nekaj recitacij Prešernovih pesmi pa naj bi dodali člani amaterskega gledališča Tone Cufar. Temu naj bi za Prešernovo hišo sledilo tovariško srečanje.

Na seji so obravnavali tudi kandidatke, oziroma predloge za letošnje prejemnice Cufarjevih plaket, ki jih bodo posredovali žiriji Kulturne skupnosti Jesenice. Predlagali so, da bi letošnji podelitev morali še obogatiti, saj je letos minilo 40 let, odkar je pod okupatorjevimi streli omahnil Tone Cufar, po katerem nagrada nosi svoje ime.

Komisiji za glasbeno dejavnost so tudi predlagali, da bi bilo letošnje srečanje z našimi zbori (odraslimi) zadnji teden v oktobru in da bi zadržali že ustaljene razpisne kriterije, in sicer da vsak zbor zapoje po eno revolucionarno, eno narodno in eno umetno pesem. Komisija bo do prihodnje seje pripravila konkreten predlog.

V Udinem borštu je 13. in 14. septembra 1942 padlo 24 borcev, 33 so jih Nemci ujeli, le 6 se jih je rešilo.

svoje prejšnje in nove pripadnike. Njej se je pridružila tudi petčlanska skupina Janeza Perka. Četa je bila vse močnejša in zato tudi vse bolj udarna. Moralno razpoloženje je bilo vse boljše. Prihajala je tudi pomlad.

Toda že čez dva dni, 24. marca, so jo dupljski zaupniki obvestili, da se Udinemu borštu približujejo Nemci. To je bila enota iz 171. rezervnega policijskega bataljona. Kokrska četa je policiste pričakala nad Kapnikom, jih presenetila in poglaval v beg. Zaradi tega spopada je četa še ta dan odšla iz Kapnika in se utaborila na vzhodni strani Udinega boršta blizu Letenc.

Od tod je spet odhajala v akcije, tako tudi 14. aprila na Zgornji Brnik. Tam je izvršila kazensko prehranjevalno akcijo, razbila osebni avto in ubila tri Nemce in še dva, z njimi sodelujoča civilista, ki so se pripeljali z avtom.

Ze čez dva dni, 16. aprila, so Nemci pripravili veliko hajko. Udine boršt je prečesalo okoli 3.000 policistov in drugih ter napadlo Kokrsko četo. Tedaj je v neenakem boju padlo pet borcev, ranjena pa sta bila dva: Stane Zagar ml. hudo v nogo. Kokrska četa je bila tedaj razbita na več skupin in ena izmed njih se je prikrila v Okrogelski jami, kjer je v junaskotragičnem boju (zaradi izdajstva) 21. in 22. aprila 1942 doživela svoj konec.

Udine boršt se je že tedaj pokazal kot neustrezen kraj za daljše zadrž-

vanje večje enote. (Glej brošuro Okrogelska jama 1982, str. 6 do 10).

SEPTEMBRSKI UDIN BORŠT

Čez pet mesecev — septembra istega leta, je Udine boršt in partizane v njem spet obklopilo čez 3.000 policistov. V njem sta bili tedaj dve četi 2. bataljona Kokrskega odreda, ki sta se zaustavili na oskrbovalno-bojni poti.

Drugi bataljon Kokrskega odreda je poleti 1942 narasel na tri čete. Prva in tretja sta se večinoma zadrževali skupaj na območju Storžiča, druga je taborila predvsem na območju Krvavca, zato tudi imenovana Krvavška.

Drugo četo so sovražniki na izjemno način uničili in razbili najprej, in sicer s pomočjo prvih belogardističnih organizatorjev (Vitko in Alojz Mejač, Rado Hribar in drugi), tesnih okupatorjevih sodelavcev, že v avgustu 1942. To je bilo v času največje okupatorske ofenzive proti gorenjskim partizanom in borem druge grupe odredov, ki je v začetku julija prišla v pomoč prvi grupi odre-

dov na Gorenjskem. (Glej Kronika Kokrskega odreda, 1980, knjiga I., str. 349 do 366.)

Nemci so za protipartizansko ofenzivo na Gorenjskem pripravili (po najnovejših podatkih) okoli 20.000 mož, predvsem policistov, izurjenih za bojevanje v hribovju. S to ofenzivo, imenovano »Enzian«, so nameravali partizane na Gorenjskem uničiti. Tega sicer niso dosegli, toda posledice so bile grozovite. Nemcem so pomagali različni izdajci, od plačanih posameznikov do zagrizenih belogardističnih organizatorjev.

Drugi bataljon Kokrskega odreda — Kokrški in štab odreda sta se tedaj zadrževala na območju Storžiča. Od tod so posamezne patrulje odhajale v tvegane akcije po dolini. Tako so prve dni septembra usmrtili tudi nekaj belogardističnih organizatorjev, ki so se udinjali Nemcem. Kljub popolni nemški zasedbi in veliki premoči iz njihovih dokumentov vzemo o prvem septembrskem tednu naslednje:

»Niti v tem tednu partizanska dejavnost ni popustila...«
Nemci so se spet poglani za partizane. 9. septembra 1942 je na Jelovici padel tudi komandant prve grupe odredov, narodni heroj Jože Gregorčič-Gorenjci, ob njem pa še 24 borcev Seiške čete, nekaj pa je bilo ujetih. To je bil hud udarec.

Nadaljevanje

ČLANICAM ŽENSKEGA PEVSKEGA ZBORA

Ženski pevski zbor Milko Škoberne Jesenice obvešča vse svoje članice, da se začne redne pevske vaje v ponedeljek, 6. septembra, ob 17.30 v pevski sobi gledališča Tone Cufar. Vaja je obvezna, ker je v soboto, 11. septembra, že prvi nastop.

K sodelovanju vabimo tudi nove pevke.

TEKMOVANJE HARMONIKARJEV 5. SEPTEMBRA

Opravičujemo se občinstvu in nastopajočim, ker zaradi slabega vremena ni bilo mogoče izvesti tekmovanja harmonikarjev. Tekmovanje bo 5. septembra ob istem času. Turistično društvo Pokljuka

REKREACIJA: PREHRANA IN ZDRAVJE — 2 PREHRANA IN ŠPORT

Pomen maščob ni le v energiji, ki jo vsebujejo, z njimi vnašamo bistvene maščobne kisline, ki omogočajo tudi absorpcijo snovi topnih v maščobah, kot so vitamini A, D, E in K, prek vitamina D pa se absorpcija kalcija. Podkožna tolsča omogoča toplotno izolacijo.

OGLJIKOVI HIDRATI

Ogljikove hidrate dobimo v telo z rastlinsko hrano, mlekom in mesom. Z mišicami in drugimi živalskimi organi (npr. z jetri) vnašamo glikogen (glikogen je več posameznih vrst sladkorjev in pentoz (pentoz so oblika sladkorjev, manj pomembnih za energijo); slednje iz nukleotidov in nukleinskih kislin (nukleotidi in nukleinske kisline so sestavine celicega jedra). V rastlinski hrani so polisaharidi (več osnovnih enot sladkorja, vezanih skupaj, npr. glikogen), na primer škrob; različi oligosaharidi (malo vrst sladkorjev); v sadju in mesu pa tudi monosaharidi (to je ena sladkorna enota, ali vrsta sladkorja). Poleg tega uživamo še kupljeni sladkor (saharoz). Glukoza (krvni sladkor) ni bistvena sestavina hrane, saj lahko nastaja v telesu iz vseh nebijskih in iz večine bijskih aminokislin, vendar je bistveno gorivo za živčevje in za celice z anarobno presnovo, kot so, na primer, rdeče krvničke. Možgani morajo dobivati nekaj glukoze celo med stradanjem, ko se prilagodijo na pomanjkanje hraniv s porabljanjem ketonskih teles (produkti presnove maščob) za kritje večjega dela svojih potreb.

RASTLINSKA HRANA

Z rastlinsko hrano vnašamo tudi balast v obliki vlakn. Rastlinska vlakna so ostanki celic rastlinskih celic, ki jih prebavni encimi pri človeku ne razgrajujejo. To so strukturni polisaharidi, na primer celuloza, lignin in še nekatere snovi, kot so fitinska kislina (v rastlinah) in voski. (Celuloza je veliko v zelenjavi, je opora celici, da ohranja svojo obliko; lignin-polisaharid). Najbolj očiten učinek takšnih vlakn je skrajšanje zadrževanja himusa v črevesju in zvečanje fekalne mase.

Z zmanjšanjem intestinalnega prehoda časa bi se dalo razložiti, zakaj se pri vašem prebivalstvu v Afriki praktično ne pojavljajo nekatere bolezni, ki so kar pogostne v razvitih deželah na zahodu (npr.: divertikuloze — izbohnjena stena votlih organov, npr. črevesja in hemeroidi), zvečanje gmote blata pa je najbrž v zvezi z veliko sposobnostjo vlakn, da vežejo vodo. Slaba stran uživanja velikih količin rastlinskih vlakn je v tem, da lahko zmanjšajo absorpcijo kalcija, železa in cinka. Pri cinku, kadar preskrba komaj zadostna, lahko povzročijo negativno bilanco.

ANORGANSKE SNOVI

S hrano naj bi prešli tudi anorganske snovi. Od okoli 50 bistvenih sestavin hrane je dvajset anorganskih. Poleg makroelementov (to so elementi, ki so potrebni v večji meri), ki jih s hrano prejmemo na dan v gramskih količinah (npr.: Na, K, Cl, P) in mikroelementov (to so elementi, ki so potrebni le v majhnih količinah), ki jih prejmemo s hrano le v miligramskih količinah (npr. Mg, Fe, Cu, Zn), so še elementi v sledovih (npr. J, Mo, Si, Sm, V, Ni, Cr, Co, Sr, Mn, F). Pri nekaterih od elementov v sledovih sta funkcija in vnos znani (npr. J, Co), pri nekaterih pa ne. Za slednje vemo le, da so bistveni za živali, da so razširjeni v hrani in da so v človeškem telesu. Zato domnevamo, da imajo pomen tudi pri človeku. Še pred nekaj desetletji so menili, da je krom samo škodljiva težka kovina in celo karcinogen (rakotvorna). V zadnjih dveh desetletjih pa so našli spoznanja o pomenu kroma za rast in razvoj človeka. Zato menimo, da je krom za človeka bistven element. Fiziološki pomen kroma je predvsem v tem, da okrepi v navzočnosti insulina reakcije, ki so od insulina odvisne. Pri popolnem pomanjkanju insulina je brez učinka.

Pod vplivom kroma se zboljša toleranca za glukozo in se zmanjšata koncentraciji holesterola (maščobna komponenta, ki se veže na notranji del žilne stene, če je stena žile poškodovana) in trigliceridov v plazmi.

Pri človeku so minimalne potrebe po kromu, ki omogočajo popolno zdravje (po ameriških priporočilih), od 50 do 200 ug (ameriška mera) na dan. Preskrba s kromom je odvisna od kemične sestave tal in pitne vode, od načina priprave hrane (ali živil) in od sestavin hrane. Vsebnost kroma v moki je odvisna, na primer, od tega, ali je moka z otrobi, ali brez njih: črni kruh ima 1,75 ug kroma na gram, beli pa samo 0,14 ug na gram. Saharoz (sladkor) spodbuja izločanje kroma prek ledvic; zato se zmanjšujejo zaloge kroma v telesu pri hrani bogati s saharozo. Apenčasta tla so revna s kromom, zato ga imajo rastline, ki rastejo na takšnih tleh, malo. Biološko aktiven krom je v obliki organskega kompleksa. Vsebujejo ga kvas, gobe, pršice, meso, raki. Poleg organskega kompleksnega kroma prispeva k vnosu še anorganski krom. Vendar mora biti absorpcija anorganskega kroma prebavil popolnoma normalna. Absorpcijska funkcija prebavil s staranjem peša. Domnevno vodita suboptimalna preskrba (preskrba v premerih meri) s kromom in njegova pomanjkljiva absorpcija k zmanjšanju vsebnosti kroma v človeškem telesu. To pa lahko vodi k zmanjšanju tolerance za glukozo (to je sposobnost, koliko sladkorja se lahko še izloča iz krvi) pri starih ljudeh.

VITAMINI

Pomembna plat prehrane so vitamini. Podatki o koncentraciji vitaminov v hrani so v večini nanašajo na sveža živila. Vitaminska vsebnost hraniv pa se lahko spremeni med skladiščenjem živil, ali med pripravljanjem jedi. Zato ne poznamo natančne vsebnosti vitaminov v hrani, ki jo uživamo. Preskrba s vitamini je v naših razvitih občinah zadovoljiva. Vprašanje je, kakšna je v nerazvitih predelih, ali v družinah delavcev iz drugih krajev.

Pri starih ljudeh, zlasti če živijo sami ali v domovih za ostarele, se lahko razvije subklinično pomanjkanje več vitaminov (subklinično pomanjkanje je tisto, ki se ne kaže vidnih znakov). Nasprotno pa je možno pri zdravljenju senilne osteoporoze (krhkost kosti v starosti) predoziranje z vitamini D. Razvade, kot sta kronično uživanje alkohola in kajenje, tudi lahko vodijo v subklinično pomanjkanje vitaminov (ali vitaminov). Pri kroničnih alkoholikih gre pogosto za subklinično pomanjkanje več vitaminov (B1, B2, B6, B12), folijske kisline, pantotenske kisline in vitaminov topnih v maščobah (folijska kislina je predstojnik vitamina B12; pantotenska kislina je vitamin B6). Pri strastnih kadil-

cih se lahko pojavi subklinično pomanjkanje vitamina C. Nekateri medicinski znanstveniki predlagajo takšnim kadilcem dozo vitamina C, ki so za okrog 50% večje od dnevnega vnosa pri nekadilcih.

ENERGETSKO RAVNOTEŽJE

Prehrana mora biti pravilna tako glede vnosa sestavin kot glede vnosa energije. Če vnašamo več energije, kot jo porabljamo, se zredimo. Pri hujši debelosti je večja pogostnost hipertenzije (zvečan krvni pritisk), bolezni srca in ožilja, sladkorne bolezni in morda nekaterih malignomov (raka). Pri nezadostni prehranjenosti vnašamo manj energije, kot jo porabljamo, zato hujšamo. Pri hujševalnih kurah je to namen, vendar pri tem lahko pride do subkliničnega pomanjkanja bistvenih sestavin. To je zlasti škodljivo v dobi odrasčanja. Tako lahko blaga hipofemija (pomanjkanje železa), ki bi lahko omogočala pri moških še normalne koncentracije hemoglobina (krvno barvilo, mioglobin — mišično barvilo), premaknjene le

proti spodnji meji normalnega območja, vodi pri dekletih v anemijo (slabokrvnost). Lahko pride tudi do subkliničnega pomanjkanja joda, bakra, cinka in drugih anorganskih snovi, kot so kovine v sledovih. Hujšanje, zlasti z namenom doseči večjo vitkost, lahko povzroči motnje pri glukostazi (uravnavanje presnove sladkorjev). Če hujša človek z normalno telesno težo, se mu bo toleranca za glukozo poslabšala, v nasprotju z debelim človekom, ki se mu pri hujšanju toleranca za glukozo popravi. Pri nezadostni prehranjenosti se lahko tudi zmanjša odpornost proti infekcijam. Zaradi vsega tega mora biti dieta mladih ljudi (in tudi starejših) pri hujševalnih kurah načrtna. Smotno je zmanjševanje vnosa energije, vsebovane v mesani hrani, ob zadostni preskrbi z vitamini in minerali ter ob telesni aktivnosti. Neredko pa zadošča pri mladih ljudeh za hujšanje velika telesna aktivnost ob precejšnjem vnosu energije v obliki mešane hrane.

Poglavitne navade v zvezi s hrano oblikujemo v glavnem v otroštvu. Če se življenje otroka odvija pretežno v družinskem krogu, ima pri tem največji vpliv mati. V sodobni družbi, ko so mnogi otroci večji del dneva v vrtcu ali v varstvu, pa postaja pomemben vpliv vzgojiteljice. Zato je treba omogočiti, da se vzgojiteljice seznanijo z načeli zdrave prehrane.

Ciril PRAČEK

ALPINISTIČNI TEČAJ NA VRŠIČU

Komisija za alpinizem pri Planinski zvezi Slovenije je od 15. do 21. avgusta organizirala poletni začetni alpinistični tečaj v Poštarski koči na Vršču. Tečaja se je udeležilo 22 tečajnikov iz vse Slovenije, med njimi smo bili tudi štiri iz alpinističnega oddelka pri PD Jesenice.

V nedeljo smo se s težkimi nahrbtniki odpravili na Vršču. Do večerje smo se skoraj vsi zbrali in tečaj se je lahko začel. Vodja tečaja je bil Viki Grošelj, ki nam je kar hitro povedal, kaj smemo in česa vse ne smemo delati. Potem smo se formirali v naveze. V vsaki navezi sta bila po dva tečajnika in en alpinistični instruktor. Vsi smo postali boljše volje, ko so nam povedali, da bomo naslednji dan šli plezat. Brskali smo po vodnjikih, si ogledovali skice, prebirali opise smeri, skratka čim bolj smo si hoteli zapomniti ključna mesta smeri.

Jutri je prišlo mnogo pregledov, saj je bilo v postelji tako prijetno tople, vendar smo vsi radi vstali. Takoj po zajtrku smo se že vzpenjali proti Prisojniku, na Sleme in naprej. Tudi popoldne nismo lenarili. Pridno smo vadili vzpenje, učili smo se tudi tehnike samoreševanja, spust ponesrečnega in podobno.

Zvečer nam je predaval Uroš Župančič, ki nam je povedal marsikaj zanimivega. Ogledali smo si še film o vzponu na Aconcagua, ki ga je pokazal Pavel Podgornik. Tudi naslednji dan so »trojke« žele

zgodaj odhiteli vsaka v svojo stran, saj se je obetal dež. Popoldne smo malce polenarili, potem pa smo poslušali Uroša Župančiča, ki nam je pripovedoval o gorskih nesrečah. Analizirali smo prva dva dneva in se pomenili, kaj bomo delali naprej. Našo lakoto po diapozitivih o odpravi v Himalajo je malce pomiril Viki. Čudovito je bilo gledati in poslušati Vikija, pa tudi ostale instruktore, ki so bili že bolj ali manj »stari himalajci«, skratka smetana jugoslovanskega alpinizma. Malce smo bili že zaspani, pa smo se kaj kmalu pobrali v postelje.

Tudi v sredo je bila na dnevnem redu »plezarija« — pa ni nihče imel ničesar proti. Ko smo plezali vsak v svoji smeri, nas je sicer malo motil ropot helikopterja, toda to ni skalo naše prešerne volje. Takrat še nismo vedeli, da Marka ni več med nami, saj se je ponesrečil pri sestopu po Hanzovi poti z Mojstrovke. Težko je najti besede, ki bi znale opisati vso bolečino in občutke tistega trenutka.

Tečaj smo predčasno zaključili.

Preplezane smeri tečajnikov: AO Jesenice: Varja: Držajeva, radovljiska in SZ raz M. Mojstrovke; Evgen: kamini, kaminska v M. Mojstrovki in Hudičev steber v Prisojniku; Benjamin: steber Rečev, raz Travnika, smer treh macesnov; Barbara: desna v škofovi glavi — Prisojnik, SZ raz v M. Mojstrovki in SV raz nad Šitom glave. Barbara

PRVENSTVO ŽELEZARNE V BALINANJU ZA LETO 1982

Komisija za športno rekreacijo pri izvršnem odboru konference osnovnih organizacij sindikata Železarne razpisuje prvenstvo Železarne v balinanju za leto 1982, ki bo od 6. septembra dalje na balinišču v Bazi — vsak dan od 15.30.

Tekmovanje je ekipno. Ekipa šteje štiri člane in rezervnega igralca, ki ga lahko menjajo tudi med igro. Ekipa igrajo do devet osvojenih točk. Igra se po enkratnem liga sistemu.

Izvajalec tekmovalja je balinarski klub Jesenice, vodja pa Stane Pulec. Pisne prijave sprejema sindikat Železarne (tel. 3266) do danes, 2. septembra, do 13. ure, nakar bo zbiranje v sejni sobi.

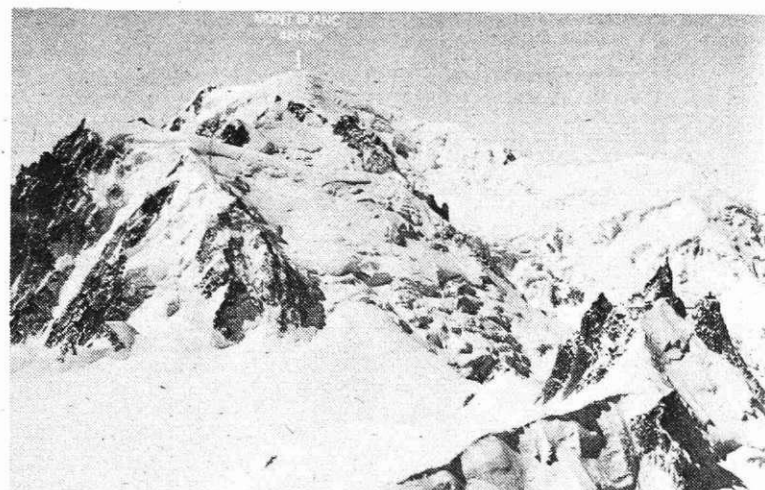
TRETJI SPOMINSKI POHOD JANEZA JENKA DELAVCEV DO SOZD SŽ NA MEŽAKLO

Tretji spominski pohod Janeza Jenka bo 11. septembra, smer pohoda pa Mežakla. Zbirališče za vse delavce delovnih organizacij SOZD SŽ bo ob 7. uri pred železarno Jesenice (parkirni prostor pri restavraciji Kazina).

Na Mežaklo bodo šli pohodniki v dveh smereh, in sicer: Jesenice — Obranca — Ravne na Mežakli in Radovna — obronki Mežakle — Ravne. Po pohodu bo na Mežakli piknik za vse udeležence.

Pohod bo ob vsakem vremenu. Avtobusni prevoz bo organiziran tudi za Jesenice.

Prijave pošljite pisno ali sporočite po telefonu na konferenco osnovnih organizacij sindikata Železarne (telefon 3266) do 8. septembra. Več o pohodu bomo sporočili v naslednji številki.

Jeseniški reševalci so se 23. avgusta letos povzpeli na najvišji vrh Evrope Mont Blanc (4807 m) in s tem prispevali k praznovanju 70-letnice gorske reševalne službe Slovenije.

VPIS V ŽIC ZA ŠOLSKO LETO 1982-83

ŽELEZARSKI IZOBRAŽEVALNI CENTER JESENICE
RAZPISUJE VPIS V ŠOLSKO LETO 1982/83 ZA IZOBRAŽEVANJE OB DELU
ZA NASLEDNJE USMERITVE IN SMERI:

Usmeritve in smeri: I. METALURŠKA

Vzgojno izobr. program — naziv in zahtevnost programa	Naziv smeri izobraževanja in stopnja zahtevnosti dela	Poklici, dela oz. naloge za katere se omogoča izobraž. po programu oz. smeri izobraž.
Pridobivanje in predelava kovin SKRAJŠANI PROGRAM (SKR)	A — pridobivalec kovin (II.)	— pražilec rude — pripravljalec vložka — zakladalec met. peči — talilec pri plavžu — talilec pri SM peči — talilec pri el. peči
	B — Izdel. metalurških polizdelkov	— valjavec profilov — valjavec pločevine — žičar — žarilec — hladno valjavec — strojni kovač — adjuster metal. izdelkov
	C — predelovalec kovin (II.)	— valjavec metal. polizd.
	Č — strojni livar in jedrar (II.)	— strojni livar — livar polizdelkov — strojni kalupar — jedrar
metalurgija SREDNJI PROGRAM (SR)	A — talilec-livar (IV.)	— dela in naloge pri pripravi vložka, pri obrat. plavža in druga dela v metalurgiji
	B — kalupar-livar (IV.)	— izdelava kalupov (ročna, strojna), izdelava jeder, vliivanje v pečene kalupe, tlačno litje, čiščenje ulitkov
	C — livarski modelar (IV.)	— izdelava različnih modelov iz lesa, izdelava različnih modelov iz umetnih snovi, izdelava modelov iz umetnih snovi, izdelava modelov za jedra, izdelava skeletov in šablon, obdelava lesa na različnih strojih
	Č — gradb. ind. peči (IV.)	— gradbenec industrijskih peči
	D — preoblikovalec (IV.)	— valjavec jekla — stiskalec in iztiskalec žice in profilov — žarilec — kovač — adjuster

metalurgija NADALJEVALNI PROGRAM (NAD)

A — obrat. metalurški tehnik (V)	— priprava in strokovno vodenje dela v obr. črne in barvne met. kontrola v neposr. proizvod. in metal. laboratorijih, tehnološka in operativna priprava dela, vodenje in izvaj. zahtev. del v metal. procesnih napravah
----------------------------------	---

II. KOVINSKO PREDELOVALNA

Obdelava kovin in upravljanje strojev SKR	A — vzdrževalec in upravljalca stroja (II.)	— vzdrževanje obdelovalnih in delovnih strojev, vzdrževanje naprav za delo, pomoč pri remontih, popravilo strojev in naprav, pomočnik upravljalca energetskih strojev in naprav, pomočnik strojnika
	B — obdelovalec kovin (II.)	— ročna obdel. kovin, manj zahtevna serijska obdel. kovin na strojničah, frezalnih, pehalnih, vrtilnih in brusilnih strojih, na stiskalnicah in drugih obdelovalnih strojih, priprava materiala, lansiranje mater., polizdel. ali izdelkov, manj zahtevne montaže kovinskih elementov, montaža napeljav, strožba polistomatiskim in avtomatskim strojem

C — spajalec in rezalec kovin (II.)	— plamensko varjenje, ročno obločno varjenje, varjenje v zaščitnem plinu in prašku, uporsko varjenje, spajkanje, metaliziranje, talilno rezanje kovin
A — oblikovalec kovin (IV)	— strugar — frezalec — vrtnalec — ostrivec — brusilec — orodjar — mehanik obdelovalnih strojev — konstrukcijski ključavničar — varilec
B — preoblikovalec in spajalec kovin (IV)	
C — monter in upravljalca energetskih naprav	
Č — finomehanik	
D — vzdrževalec vozil in strojev (IV)	— strojni mehanik
Kovinarstvo in strojništvo SR	
A — obratni strojni tehnik tehnolog (V)	— priprava in strokovno vodenje dela v neposred. proizvod. org. dela v neposredni proizvod. načrtovanje tehnologije dela v kovin. obdelavi, kontrola v neposred. proizvod. in v mehan. laboratorijih, tehnološka in operativna pripr. dela, dela na zahtevnih strojih in procesnih napravah, vodenje montažnih in vzdrževalnih del
B — energetik (V)	— vodenje in izvedba zahtev. montažnih in vzdrževal. del. na energ. strojih in napravah in na omrežju, načrtov. tehnologije dela montaže in vzdrževanja, kontrola in prevzem energetskih strojev in naprav, vodenje obratovanja termoelektričnih, hidroenergetskih in nuklearnih naprav, vodenje obratov za distribucijo energije

Pogoji za vpis:

- starost 18 let,
- skrajšani program (SKR) šolanje traja od 18 mesecev do dve leti
 - izpolnjena osnovnošolska obveznost (najmanj 6 raz. OS)
 - ustrezno zdravstveno stanje
 - ustrezna zaposlitev v stroki (metalurška ali kovinsko-predelovalna stroka)
- srednji program (SR) šolanje traja največ tri leta
 - zaključen 8. razred osnovne šole
 - ustrezno zdravstveno stanje
 - ustrezna zaposlitev v stroki
- nadaljevalni program (NAD) šolanje traja dve leti
 - uspešno končana kovinarska, metalurška ali avtomehanična šola
 - najmanj eno leto delovnih izkušenj v ustrezni smeri
 - če kandidat ni končal ene od zgoraj navedenih šol (ima pa drugo usmeritev) mora imeti 5 let delovnih izkušenj v kovinarski in metalurški stroki mora opraviti še sprejemni izpit iz ustreznega programa (teorija in praksa).

Oddelki bodo odprti, če bo prijavielo zadosti kandidatov v smeri.

Prijave pošljite do 10. septembra.

Za sprejem je potrebno predložiti na upravo ŽIC:

- vlogo na obrazcu 1,20 (dobite ga v knjigarni),
- zaključno spričevalo OS
- za nadaljevalni program tudi spričevalo poklicne šole
- potrdilo o zaposlitvi, ki naj vsebuje leta zaposlitve in kratek opis nalog, ki jih delavec opravlja,
- izjavo del. organizacije o plačevanju šolnine,
- zdravniško potrdilo.

VPIS V TEČAJE TUJIH JEZIKOV

- Razpisujemo tudi vpis v tečaje tujih jezikov:
 - nemščina I., II. in III. stopnje
 - angleščina I., II. in III. stopnje.
- Prijavitelje se lahko v oddelku za izobraževanje ob delu, telefon 3567.

IZOBRAŽEVANJE IN IZPOPOLNJEVANJE

VIZ - TOZD Delavska univerza Viktor Stražisar Jesenice v šolskem letu 1982/83 organizira in vpisuje v oblike izobraževanja in izpopolnjevanja:

1. osnovno šolo do 8. razreda. Pouk in organizacija izobraževanja sta prilagojena odraslim.
2. Opravljanje izpitov za udeležence izobraževanja, ki so se do uveljavitve zakona o usmerjenem izobraževanju vpisali v oddelke ekonomske srednje šole in administrativne šole za odrasle, ker lahko nadaljujejo in končajo izobraževanje po dosežanih predpisih, vendar najpozneje do 31. avgusta 1986.
3. Pripravljalne tečaje za opravljanje izpitov za občane, ki nimajo dokončane ustrezne izobrazbe in želijo nadaljevati izobraževanje na višjih in visokih šolah v šolskem letu 1983/84.
4. Jezikovni tečaji: slovenski jezik, nemški jezik, angleški jezik, italijanski jezik, tečaj nemškega in angleškega jezika za učence osnovnih šol. Jezikovne tečaje organiziramo tudi po naročilu OZD in drugih.
5. Izpopolnjevanje za delo in delovne funkcije:
 - tečaj o varstvu pri delu,
 - tečaj za skladiščnike,
 - strojeopisni tečaj,
 - tečaj za pridobitev osnovnega znanja o higieni živil in osebni higieni,
 - tečaj za snalžike,
 - tečaj tehničnega risanja,
 - računovodsko-knjigovodski tečaj,
 - tečaj za sobarice,
 - tečaj o pisarniškem poslovanju in korespondenci.
6. Izpopolnjevanje za osebne potrebe:
 - tečaj krojenja in šivanja,
 - tečaj kuhanja,
 - šola za starše,
 - šola za življenje,
 - tečaj o vzdrževanju in opremi stanovanja.
7. Poleg tega opravljamo tudi tiskarske usluge.

VIZ - TOZD Delavska univerza Viktor Stražisar Jesenice organizira tudi druge oblike izpopolnjevanja (družbenopolitično in ideološko, SLO in družbena samozagata).

Informacije o programih, oblikah in načinu izpopolnjevanja dobite na VIZ - TOZD Delavska univerza Jesenice vsak dan dopoldne in popoldne od 16. do 18. ure, razen sobote, ali po telefonu 81-072.

DEŽURNI TRGOVINI

V soboto, 4. septembra, bosta na Jesenicah od 7. do 19. ure odprti trgovini: Rožca - samopostrežna trgovina na Plavžu, Titova 79 in Delikatesa - Kašta 3 na Koroški Beli, V. Svetina 8/a.

DEŽURNA LEKARNA

V mesecu septembru bo za občini Jesenice in Radovljica dežurna lekarna na Jesenicah.

DEŽURSTVO V AVTOMEHANIČNIH DELAVNICAH NA JESENICAH

V soboto, 4. septembra: INTEGRAL, TOZD MPPD Jesenice, Titova 67.

REŠITEV KRIŽANKE IZ 33. ŠTEVILKE ZELEZARJA:

Aisopos, vžigalnik, telo, tema, kovar, žar, šolski center, pomik, nemir, Azi, alkohol, IC, sadika, Ken, orka, Evterpa, les, Ane, Raa, ZI, Aldo, Lar, NT, Dare, lej, Er, dar, aga, Ula, Domžale, Aaron, osornica, Žužemberk, dantolog, Eban, Asa.

ZAMENJAM STANOVANJE

Zamenjam trisobno novejšo stanovanje s centralno kurjavo in telefonom v Kranju - Planina za malo hišico ali vikend v okolici Radovljice. Bleda ali Kranjske gore. Informacije po telefonu 82-400 samo popoldan po 17. uri.

UGANKARSKI SLOVARČEK

ALMERIA - špansko pristanišče ob Sredozemskem morju
CANARIS - nemški nacistični admiral (Wilhelm, 1887 obesen 1945)
ROMADUR - mehki mastni sir iz ovčjega ali kravjega mleka
TANATOS - v starogrški mitologiji bog smrti, prenešen poosebljena smrt
TATARMAN - strašilo v prosu

Kaj bomo gledali v kinu

KINO RADIO

4. in 5. septembra amer. barvni vojni film VONJ VOJNE; režija Richard T. Heffron, v gl. vlogi Brad Davis, ob 17. in 19. uri.
6. in 7. septembra zah. nem. barvni krim. film SPIM S SVOJIM MORILCEM; režija Wolfgang Becker, v gl. vlogi Harald Leipnitz, ob 17. in 19. uri.
8. septembra angl. barvni krim. film MC VIKAR; režija Tom Clegg, v gl. vlogi Boger Daltray, ob 17. in 19. uri.
10. septembra dom. barvni krim. film NEKA DRUGA ŽENA; režija Miodir Stamenković, v gl. vlogi Dragan Nikolić, ob 17. in 19. uri.
11. in 12. septembra angl. barvni krim. film PREVARANT HITREJŠI OD POLICIJE; režija Claude Whatham, v glavni vlogi John Hargreaves, ob 17. in 19. uri.

KINO PLAVŽ

4. in 5. septembra zah. nem. barvni krim. film SPIM S SVOJIM MORILCEM ob 18. in 20. uri.
6. in 7. septembra amer. barvni vojni film VONJ VOJNE ob 18. in 20. uri.
9. septembra angl. barvni krim. MC VIKAR ob 18. in 20. uri.

10. septembra švedski barvni ljub. film MORAM VPRAŠATI MAMO ob 18. in 20. uri.
11. in 12. septembra amer. barvni ljub. film SLADKE PUSTOLOVŠČINE ob 18. in 20. uri.

KINO KRANJSKA GORA

4. septembra angl. barvni zgod. film PRISEGA MASCEVALCA ob 20. uri.
8. septembra zah. nem. krim. barvni film SPIM S SVOJIM MORILCEM ob 20. uri.
11. septembra amer. barvni vojni film VONJ VOJNE ob 20. uri.
15. septembra amer. barvni ljub. film SLADKE PUSTOLOVŠČINE ob 20. uri.

KINO DOVJE

4. septembra italij.-franc.-nem. barv. erot. film LULU ob 19.30.
5. septembra angl. barvni zgod. film PRISEGA MASCEVALCA ob 19.30.
11. septembra zah. nem. barvni krim. film SPIM S SVOJIM MORILCEM ob 19.30.
12. septembra amer. barvni vojni film VONJ VOJNE ob 19.30.

OBVESTILO ČLANOM AMD JESENICE

AMD Jesenice namerava poživiti družabno in rekreativno dejavnost. Zato bo 18. in 19. septembra organiziralo ocenjevalno vožnjo v Crikvenico. Okvirni program bo potekal:

Sobota, 18. septembra: zbor udeležencev pred domom AMD Jesenice na Javorniku, start prvih avtomobilov ob 7. uri zjutraj. Vožnja proti domu železarjev v Crikvenico mimo Ljubljane, skozi Kočevje, Brod na Kolpi, Delnice do Crikvenice. Med potjo bi bilo nekaj kontrolnih postaj, kjer naj bi udeleženci opravili določene naloge v zvezi s tehniko vožnje in odgovorili na nekaj vprašanj iz cestno-prometnih predpisov. Razdaljo bo potrebno prevoziti v določenem času po vseh prometnih predpisih. Po prihodu v Crikvenico, nastanitev in kosilo. V popoldanskem času bi organizirali družabna tekmovanja (balinanje, namizni tenis...), zvečer pa družabno srečanje z razglasitvijo rezultatov in podelitvijo nagrad.

Nedelja, 19. septembra: zajtrk, kosilo; povratek je predviden v večernih urah. AMD bo krilo del stroškov svojim članom, pripravilo pa bo tudi praktične nagrade zmagovalcem ocenjevalne vožnje in družabnih tekmovanj. Prijave sprejemajo do 5. septembra vsak dan razen sobote in nedelje v domu AMD Jesenice na Javorniku, od 15.30 do 18. ure. Pri prijavi plačate tudi 100 din kaveja.

V primeru premajhnega števila prijavljenцев vožnje ne bodo pripravili.

AMD Jesenice

DO TEHNIČNI BIRO JESENICE, Jesenice, Kidričeva 41 razpisuje

po določbah zakona o prometu z nepremičninami (Uradni list SRS, št. 19/76) in po sklepu 3. redne seje delavskega sveta z dne 11. junija 1982

JAVNO DRAŽBO

garaž št. 9 in št. 27 v zgornji etaži skupinske garaže pod tržnico na parcelni št. 371/11 k. o. Jesenice, vložek št. 1200, vsake v izmeri 12,70 kv. metra. Izklicna cena vsake garaže je 130.000 din. Javna dražba bo dne 1. oktobra 1982 ob 16. uri v prostorih Tehničnega biroja Jesenice, Kidričeva 41. Pred pričetkom javne dražbe morajo kupci položiti varščino v višini 10 % izklicane cene, to je 13.000 din. Kupnina se plača v gotovini v dveh zneskih - prvi znesek (50 %) v roku 15 dni in drugi znesek v roku enega leta po podpisu pogodbe. Stroške v zvezi s prenosom lastninske pravice do garaže in pravice uporabe pripadajočega zemljišča nosijo kupci.

HIŠNI SVET, Titova 45, Jesenice OBJAVLJA

prosto - pogodbeno delovno mesto čistilke za čiščenje skupnih prostorov stanovanjske stolpnice na Titovi 45. Delo se opravlja po pogodbi. Pogoj: trimesečno poskusno delo. Prednost pri izbiri imajo stanovalke(-ci) s Titove 45. Pisne prijave pošljite na naslov: Hišni svet, Titova 45, Jesenice, do 8. septembra 1982.

ZAHVALA

Ob prerani izgubi našega dobrega moža, očeta, sina, strica in svaka

ANTONA GLUHARJA

smo dolžni izkazati veliko hvaležnost dr. Tomažu Ažmanu za ves trud pri operaciji, da bi ga ohranil pri življenju in za nadvse človeški odnos do njega samega in do njegovih najbližjih. Tudi delavci abdominalnega oddelka kirurgije Milan, Matjaž in Joža, ki so večkrat priskočili na pomoč, zlasti ob odhodu domov, so bili nadvse požrtvovalni in smo jim iz srca hvaležni za vse storjeno. Dolžni smo zahvalo stalnim zdravnikom in strežnemu osebju, ki mu je kakorkoli pomagalo in lajšalo dneve trpljenja.

Vestransko pomoč smo prejeli od dr. Marije Može ter ambulantne sestre Marije, za kar beseda hvala pomeni veliko premalo. Zahvaljujemo se Valodiju Stojanu za tako lepe poslovilne besede v imenu PD Jesenice in predsedniku PZS in načelnici za varstvo narave za brzojavne izraze sožalja, kakor tudi PD Dovje-Mojstrana za udeležbo. Jožetu Ravniku iz TOZD Strojne delavnice za besede zadnjega slovesa v imenu njegovih sodelavcev, za venec ter za denarno pomoč, kar je dokaz, da ste ga spoštovali, iskrena hvala. Jožu Markežu lepa zahvala za kratke, a globoke besede v slovo. Najbližjemu sosedu Vinku Kozjeku ne moremo s pisano besedo zahvale poplačati vsega, kar je storil zanj.

Vsem sosedom, bližnjim in daljnim, se zahvaljujemo za sočustvanje, za venec in denarno pomoč.

Delavcem ŽIC in Universal za venca in izraze sožalja prisrčna hvala, kakor tudi razredničarki in kolektivu Zdravstvene šole Jesenice za lepo cvetje in veliko sočutje ob nesreči, ki nas je hudo prizadela.

Fotoamaterjem, prijateljem in znancem, ki ste ga zasuli z lepim cvetjem in ga v tako velikem številu spremili na njegovi zadnji - veliko prežgodnji poti - iskrena hvala. Vsem, ki ste ga obiskovali v bolnici in na domu, smo hvaležni, saj ste dokazali, da je imel veliko dobrih in iskrenih prijateljev.

Za pisne in ustne izraze sožalja vsem iskrena hvala.

Zaljujoča žena Irena, sinova Janez in Boštjan, mama ter ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob boleči in nenadomestljivi izgubi naše dobre in skrbne mame

ANTONIJE PODLIPNIK

se zahvaljujemo vsem, ki ste nam v teh težkih trenutkih pomagali. Zahvaljujemo se osebju internega oddelka Bolnice Jesenice, posebno še dr. Markežu za dolgoletno zdravljenje. Najlepša hvala dobrim sosedom za vso pomoč, ki ste nam jo nudili. Hvala delavcem Iskre, TTG in Kovidnoservisa za venec in denarno pomoč.

Posebno se zahvaljujemo vsem, ki ste jo v tako velikem številu pospremili k njenemu zadnjemu počitku. Vsi njeni

ZAHVALA

Društvu upokojencev Javornik-Koroška Bela se iskreno zahvaljujem za prejeto čestitko ob moji 75-letnici. Ivanka Svetelj

ZAHVALA

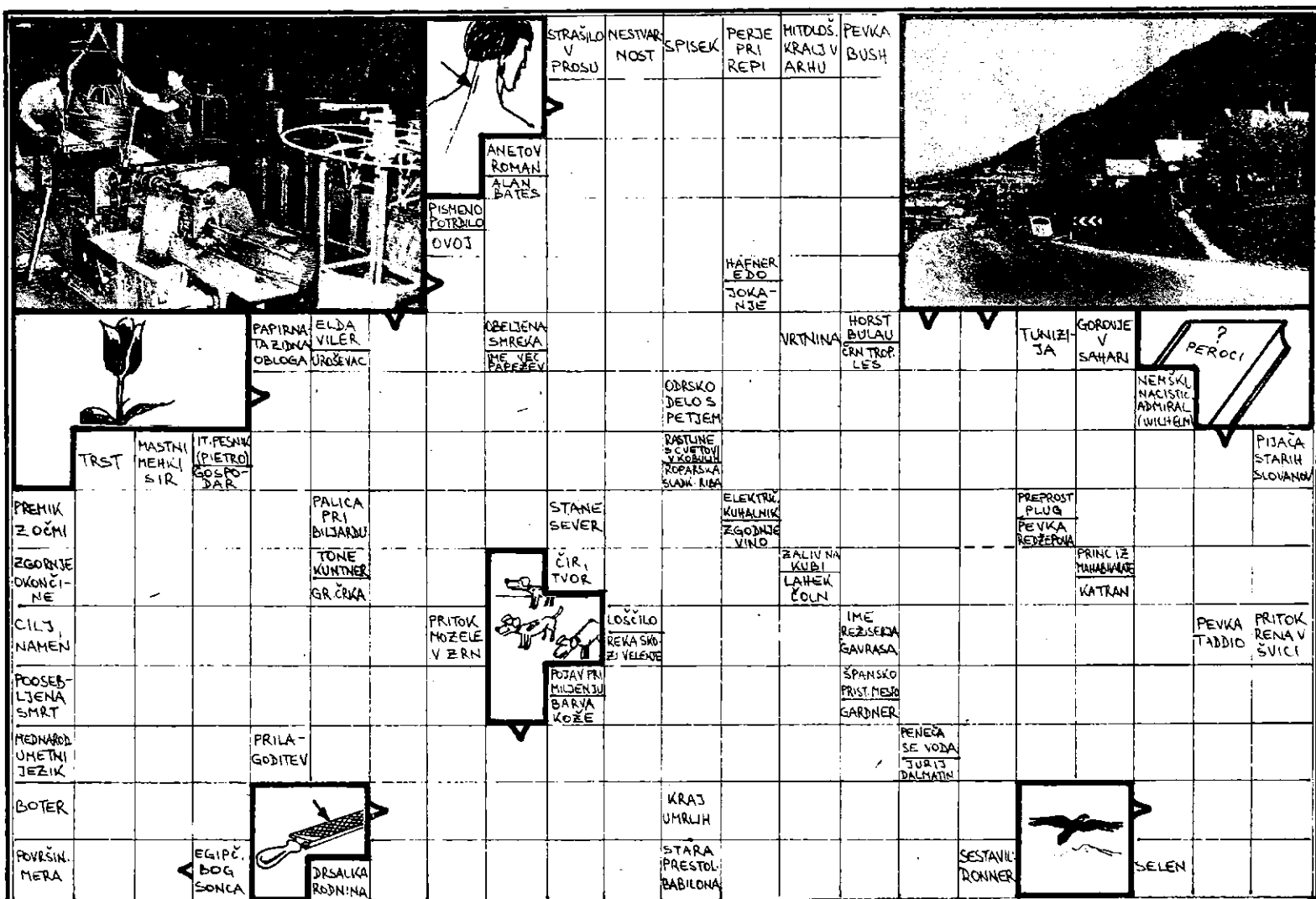
Izvršnemu odboru osnovne organizacije sindikata TOZD Valjarna žice in profilov se zahvaljujem za denarno pomoč v času moje bolezni. Anton Štancar

ZAHVALA

Izvršnemu odboru osnovne organizacije sindikata TOZD Transport se najlepše zahvaljujem za denarno pomoč. Janez Posušen

ZAHVALA

Sodelavcem strugarne valjev Javornik-Bela se iskreno zahvaljujem za darilo in pozornost ob moji upokojitvi. Vodju Bogomirju Svetina in sodelavcem hvala za obisk na domu in tople poslovilne besede. Jože Pikon

PRVAK ŽELEZARNE V PLAVANJU ZA LETO 1982 DELOVNA SKUPNOST E-TKR-NG

V petek, 27. avgusta, je bilo v kopališču Ukova prvenstvo železarne v plavanju. Nastopile so štiri ženske! in 81 moških. Udeležba je bila zadovoljiva, čeprav nekoliko slabša kot prejšnja leta. Žal v ženski konkurenci še vedno ni zanimanja.

REZULTATI:
Ženske 50 m prsno (do 35 let): 1. Marjeta Bitcok, KO-FI 49,1; 2. Andreja Pavlič, Transport, 1.00,9; 3. Nasa Bundalo, KO-FI, 1.02,0; 4. Nevenka Robič, RD, 1.34,8.

MOSKI 50 m PRSNO:
Do 25 let: 1. Boris Renko, HVB, 36,0; 2. Fetan Čorić, Transport, 39,5; 3. Franci Koren, KO-FI, 40,4; 4. Borut Koprivc, E-TKR-N, 41,0; 5. Slavko Legat, Vzdrževanje, 0,44,0, itd.

Od 25 do 35 let: 1. Rado Tolar, E-TKR-N, 40,2; 2. Božidar Černe, Vzdrževanje, 42,2; 3. Florjan Velikavnik, KO-FI, 43,0; 4. Janez Praprotnik, Energetika, 44,5; 5. Zvone Kalan, E-TKR-N, 45,0.

Od 35 do 45 let: 1. Božo Kero, VBS, 42,0; 2. Božo Černe, Vzdrževanje, 44,3; 3. Franc Ravnik, E-TKR-N, 44,6; 4. Jože Dolžan, RD, 44,9; 5. Anton Mlakar, Jeklarina, 47,0.

Nad 45 let: 1. Janko Fon, Vzdrževanje, 43,4; 2. Janez Žnidar, E-TKR-N, 46,0; 3. Vaso Deretič, KO-FI, 46,5; 4. Janez Smolej, VBS, 48,1; 5. Milan Lavtizar, Livarna, 50,7 in tako dalje.

MOSKI 50 m PROSTO:
Do 25 let: 1. Borut Koprivc, E-TKR-N, 29,8; 2. Boris Renko, HVB, 30,0; 3. Janez Kristan, RD, 30,1; 4. Brane Oslaj, HVZ, 30,4; 5. Fetan Čorić, Transport, 30,5 itd.

Od 25 do 35 let: 1. Božidar Černe, Vzdrževanje, 31,0; 2. Marjan Milatović, RD, 31,8; 3. Rado Tolar, E-TKR-N, 33,0; 4. Tone Urbas, VBS, 33,2; 5. Franci Mlakar, E-TKR-N, 34,2 itd.

Od 35 do 45 let: 1. Božo Kero, VBS, 35,0; 2. Janez Mlakar, RD, 36,0; 3. Franci Fon, KS1, 36,9; 4. Franc Ravnik, E-TKR-N, 38,7; 5. Božo Černe, Vzdrževanje, 39,1 itd.

Nad 45 let: 1. Anton Muhar, SD, 34,3; 2. Jože Potocnik, RD, 41,5; 3. Jože Novak, Livarna, 42,2; 4. Vaso Deretič, KO-FI, 42,9; 5. Zoran Šporn, Vzdrževanje, 43,8 itd.

Stafeta 4x50 m prostor moški: 1. TOZD Remontne delavnice (Marjan Milatović, Jože Potocnik, Janez Mlakar, Janez Kristan) 2.29,9; 2. E-TKR-N (Janez Žnidar, Franc Ravnik, Rado Tolar, Borut Koprivc) 2.31,2; 3. TOZD Vzdrževanje (Drago Bohinc, Janko Fon, Božo Černe, Božidar Černe) 2.32,8; 4. TOZD VBS 2.38,8; 5. TOZD Energetika 3.01,3; 6. TOZD Transport 3.14,4 itd.

EKIPNO: 1. E-TKR-N 6.18,5; 2. TOZD Vzdrževanje 6.26,3; 3. TOZD Remontne delavnice 6.34,8; 4. Energetika 7.38,3; 5. VBS, 6. Transport itd.

EKIPNA UVRSTITEV (po osmih pannonah): 1. E-TKR-N 182 točk; 2. TOZD Remontne delavnice 164; 3. TOZD Vzdrževanje 164; 4. TOZD Transport 146; 5. TOZD Jeklarina 140; 6. TOZD HVB 121; 7. TOZD VBS 119; 8. TOZD Žitarna 116; 9. TOZD SD 114; 10. TOZD Energetika 106 točk itd.

baj

POHOD NA POREZEN 5. SEPTEMBRA

Občinski odbor ZZZB NOV Jesenice in Planinsko društvo Jesenice obveščata, da bo letošnji pohod na vrh Porezna v nedeljo, 5. septembra.

Ob 11. uri bo pri spomeniku krajša slovesnost s kulturnim programom, posvečena 135 padlim borcem NOV.

Redni vlak odpelje ob 6,20 z Jesenice do Podbrda.

DVE ZMAGI JESENICE

JESENICE: KELAG (A) 3:1

V finalu turnirja »TRI MEJE« sta se v četrtak, 26. avgusta, pomerili ekipi Jesenice in Kelaga (Avstrija). Po boljši igri so zasluženo zmagali domači nogometaši, čeprav so se borbeni in na trenutke preostri gostje dobro upirali. Tekma je bila na visoki kakovostni ravni, saj smo videli precej lepih akcij, strelav na vrata in lepih obramb vratarjev.

Zadetek za Jesenice so dosegli: N. Omanović, Karahozdič, Ignjatović.

Vrstni red: 1. Jesenice, 2. Kelag, 3. Trbiž, 4. Bela peč.

Rezultati Jesenice: Trbiž, Trbiž: Bela peč 9:8 (3:3); Kelag: Bela peč 6:2, Jesenice: Kelag 3:1.

Za najboljšega igralca je bil proglašen N. Omanović (Jesenice), najboljši strelac je bil iz ekipe Kelaga (Avstrija) in najboljši vratar Tokić (Jesenice).

JESENICE: JADRAN-LAMA 3:1 (1:0)

V prvem kolu slovenske nogometne lige – zahod so jeseniški nogometaši v nedeljo, 29. avgusta, gostili novince v ligi Jadran-Lama iz Dekanov.

Po težkem blatnem igrišču so bili Jeseničani vso tekmo boljši nasprotnik in so zasluženo osvojili obe točki in dali slutiti, da se bodo letos potegovali za vrh. Domačini so že od vsega začetka začeli silovito in si ustvarili priložnosti, ki pa jih deloma zaradi težkega igrišča, deloma pa zaradi nespretnosti napadalcev niso izkoristili.

Zadetek so dosegli: N. Omanović, Karahozdič, Lamberger.

Nastopili so: Tokić, Zubanović (Osmičević), Mlakar, Novak, Ignjatović, M. Omanović, Kovačič, Troha, N. Omanović (Lamberger), Džamastagić (Bešić), Karahozdič.

V naslednjem kolu Jeseničani gostujejo v Piranu.

DESETI TURNIR V TENISU

Deseti, zadnji turnir v tenisu, ki ga organizirata košarkarski klub Jesenice in ZTKO Jesenice, bi moral biti preteklo nedeljo, vendar je zaradi slabega vremena odpadel. Prestavljen je na nedeljo, 5. septembra, s pričetkom ob sedmi uri. Pokrovitelj turnirja je TKS Jesenice. O zaključnem turnirju, na katerem bodo igrali samo najbolje uvrščeni na odigranih turnirjih, vas bomo pravočasno obvestili.

MB

PRVE TRENING TEKME

Clanski moštvi košarkarskega kluba Jesenice sta 2. avgusta pričeli redno vaditi. Dekleta bo v letošnji sezoni, ki se bo pričela v začetku novembra, vodil trener Miran Cilensek, fante pa Marko Božič. Obe moštvi bosta nastopili okrepilni, za dekleta bo ponovno zaigrala Bojana Azman, ki se je vrnila iz Kranjske Save, za fante pa povratnik iz JLA Sandi Azman in Dušan Pirih, ki se vrača iz begunskega Elana. Obe moštvi bosta tako okrepilni, da se bosta potegovali za vrh prvenstvenih lestvic, dekleta v 1. SKL, fante pa v 2. SKL.

Odigrane so bile tudi prve trening tekme dekleta so se pomerila s članom tretje francoske lige AS Bengalis Marseille, fante pa z našimi zveznimi ligasi (2. ZKL) in avstrijskim prvotlačem, ki je nastopil okrepjen z Macuro in 212 cm visokim atraktivnim temnopoltim košarkarjem iz Združenih držav Amerike, ki ga bomo lahko videli tudi na Jesenicah, ko se bodo Avstrijci pomerili z domačimi košarkarji.

Rezultati trening tekem:
– mladinke Jesenice: AS Bengalis Marseille 35:48 (21:25); Jesenice: AS Bengalis Marseille 24:35 (12:15)
– članice Jesenice: AS Bengalis Marseille 60:66 (30:33); Jesenice: AS Bengalis Marseille 46:43 (25:22)
– člani: Rgenerin Celovec: Jesenice 79:69 (36:33); Jesenice: Zaprudd Zagreb 54:74 (27:28); Jesenice: Tima Mtt Maribor 61:83 (32:34).

PRICENJA DRUGI DEL GORENJSKIH LIG

V soboto se bo pričel drugi del gorenjskih lig, v katerih Jeseničani nastopajo s kadetstvi in mladinkami pri dekletih in s pionirji, kadeti in mladinci pri fantih.

Odigrano je bilo že srečanje kadetov Jesenice: Triglav Kranj, ki so ga dobili Jeseničani z rezultatom 49:34 (19:12).

Za Jesenice so igrali: Šušur 2, Catak 2, Pogačnik 2, Kapus, Jakelj 15, Seršen 10, Alibegović 18, Tomakić.

Sporod tekem ob koncu tega tedna:
– mladinke Jesenice: Sava Kranj, sobota, 4. septembra, ob 19. uri;
– kadetnice Jesenice: Kladiivar Žiri, nedelja, 5. septembra, ob 10,30;
– pionirji Jesenice: Lokainvest Škofja Loka, nedelja, 5. septembra, ob 8,30;
– kadeti: Radovljica: Jesenice, nedelja, 5. septembra, ob 9. uri.

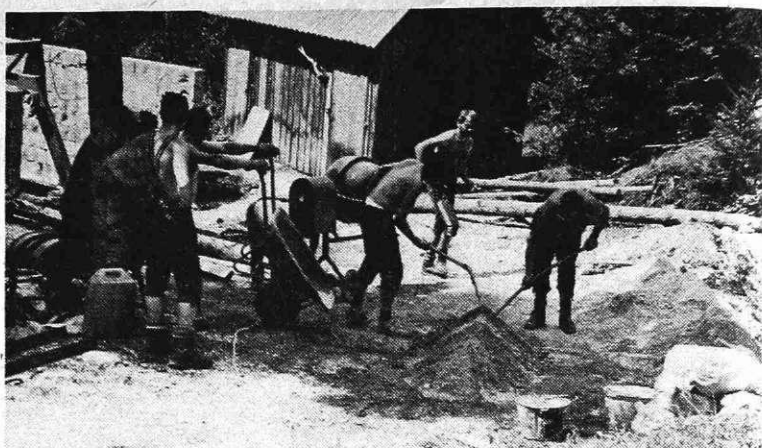
MB

OBVESTILO ŠAHISTOM

Šahovsko društvo Jesenice obvešča svoje člane in druge šahiste, da bo šahovski dom ponovno odprt od 7. septembra dalje.

Cas igranja je vsak dan od 18. do 22. ure, razen nedelje in ponedeljke, ko je dom zaprt.

Odbor ŠD

Člani Planinskega društva Radovljica v letošnjem letu nadaljujejo z izgradnjo tovarne žičnice iz Trente do Pogačnikovega doma na Kriških podih. Ž žičnico bodo rešili pereč problem oskrbovanja te planinske postojanke v triglavskem pogorju. V lanskem letu so že postavili nosilne stebre in zgornjo postajo žičnice, letos pa nadaljujejo z nadaljnjo gradnjo. Dela izvaja Gozdno gospodarstvo Tolmin – TOZD Mehanizacija, v letošnjem letu pa so še posebno prizadevni planinci sami, ki z udarniški akcijami nadaljujejo z izgradnjo. V avgustu so začeli z gradnjo spodnje postaje žičnice, z velikimi napori pa so tudi kar z rokami vlekli vlečno vrv iz Trente do Pogačnikovega doma in nazaj. Sedaj morajo napeljati še nosilno vrv in dokončati ohišje strojne na spodnji postaji in kot predvidevajo, bo žičnica še letos začela obratovati. Na sliki: udarniška akcija pri gradnji strojne v Trenti. (Tekst in foto J. Rabič)

KOŠARKARSKA PRAVILA

7

PIVOTIRANJE

Pivotiranje nastane, ko stopi igralec, ki drži žogo, enkrat ali večkrat z isto nogo v katerokoli smer, pri tem pa je druga, tako imenovana stojna noga, v neprestanem stiku z isto točko na tleh.

VODENJE ŽOGE

Vodenje nastane, kadar igralec potem, ko dobi žogo v posest, le-to vrže, odbije, udari ali zakotali in se je spet dotakne, preden se žoga dotakne drugega igralca. Pri vodenju mora žoga prihajati v stik s tlemi, razen če ni izvedeno zračno vodenje, ko začne igralec voditi tako, da vrže žogo v zrak in se je spet dotakne, preden ta pade na tla.

Potem ko je začel voditi žogo, konča igralec svoje vodenje v trenutku, ko se dotakne žoge z obema rokama hkrati ali ko mu žoga zastane v eni ali obeh rokah.

Število korakov, ki jih lahko naredi igralec, dokler se žoga ne dotika njegove roke, ni omejeno. Med posameznimi odkoki žoge lahko naredi poljubno število korakov.

Izjeme – ni vodenje: zaporedni poskusi za doseg koša, poskusi, da bi si igralec z

odbojanjem pridobil žogo, ki je v bližini drugih igralcev, ki se tudi trudijo, da bi prišli do nje, zbijanje žoge drugemu igralcu, prekinjena podaja in ponovna posest žoge. Igralec ne sme znova, drugič voditi žoge, potem ko je končal prvo vodenje, razen če se žoga zunaj njegove kontrole dotakne katerega drugega igralca, nasprotnikovega koša ali tabele ali če mu jo nasprotnik izbije iz njegove kontrole. Dvojno vodenje je prekršek. Žoga mora zapustiti igralceve roke, preden ta dvigne stojno nogo. Tolmačenje, da se mora žoga dotakniti tal, preden igralec dvigne nogo, je neupravičeno in napačno.

Dobro je treba razlikovati prestrzanje žoge oz. poskuse prestrzanja od vodenja. Prestrzanje in poskusi prestrzanja niso vodenje. Npr.: igralec A je prekinil podajo med igralcema moštva B in udari žogo ob tla z eno ali z obema rokama, stekel za njo in pričel voditi. Akcija je pravilna. Prekinitev podaje in udarjanje žoge ob tla je prestrzanje in šele ko je igralec žogo ujel, ali po izbijanju nadaljeval vodenje, je žogo osvojil. Če igralec po zračnem vodenju žogo ujame, nima pravice nadaljevati vodenja.

(se nadaljuje)

ALI RESNIČNO NISMO DOVOLJ MOČNI ZA REŠEVANJE PROBLEMOV V JESENŠKI TELESNI KULTURI?

Potitnice so mimo. Večina športnih kolektivov v naši občini se že pospešeno pripravljala na tekmo anja v prihodnjem obdobju. Žal pa tu je v jeseniški telesni kulturi že vrsto let tagirna.

Da se stanje ne izboljšuje, kažejo tudi zadnje seje skupščin TTKS Jesenice. Samoupravna interesna skupnost za telesno kulturo je še ed na skupnost v tretjem delegatskem obdobju, ki še ni dokončno formirana. Prav gredo je eden izmed vzrokov za to izvedeno zaupanje ljudi v samoupravne odnose v telesni kulturi v naši občini. Pišem sicer povsem brez uvodnih analiz, vendar pa z gotovostjo lahko trdim, da v zadnjih dveh letih prejšnjega mandata niti na eni skupščini telesnokulturne skupnosti ni bilo prisotnih več kot 55% delegatov. Vendar se o vzrokih za takšno stanje ni niti pozanimal! Logično je, da se je slika tudi v novem mandatnem obdobju ponovila še v hujši obliki. Kdo je za takšno stanje odgovoren, je vprašanje, ki se poraja vsem, ki delamo v telesni kulturi. Ali je strokovna služba skupnosti sploh poskušala ukrepati in kako je svoje delo opravila kot profesionalni organ. Zakaj ni bil sekretar skup-

nosti ponovno imenovan za novo mandatno obdobje ali pa v nasprotnem primeru uradno razrešen. Res da se ustanavljajo skupne službe SIS na ravni občine in da bo prišlo do reorganizacije, vendar bi moral biti status strokovnega delavca že zdavnaj rešen.

Menim tudi, da je že dolgo časa tudi preteklo od ustanavljanja nove delovne skupnosti, ki bi združevala vse delavce zaposlene v telesni kulturi v naši občini, neglede na področje dela (vzdrževanje, strokovni delavci, finančno poslovanje). Rezultata se ni nobenega! Nastalo je le kup nejasnosti, ki v vsakdanjem delu netitjo iskre, ki krhajo že tako slabe medsebojne odnose in jemljejo voljo do dela še peščici amaterskih delavcev, ki še vztrajajo v različnih športnih kolektivih.

Mislim, da je čas, da o vseh problemih na področju jeseniške telesne kulture spregovori širša družbenopolitična skupnost! Kajti ne poznam področja v naši občini, kjer bi tako zastopali pri razvoju samoupravnih odnosov, kot smo prav v telesni kulturi naše občine!

B. r.

POHOD NA TROMEJO

V nedeljo, 12. septembra, prireajo
– obsejno telovadno društvo Podkloster (Arnoldstein, Avstrija)
– Turistično društvo Trbiž (Tarvisio, Italija) in
– Turistični društvi Rateče in Kranjska gora (Jugoslavija)

III. TURISTIČNO-PLANINSKI POHOD NA TROMEJO

Tromeja je stikališče treh državnih meja, treh jezikovnih pripadnosti, dveh družbenopolitičnih sistemov ter treh državnih uredb (neuvrščene socialistične Jugoslavije, po državni pogodbi nevtralne Avstrije in v obrambni pakt NATO vključene Italije) in so zato to področje že pred časom propagandisti v jamejstvu poimenovali za »popek Evrope«.

Obiskovalci Tromeje bodo 12. septembra krenili proti vrhu iz treh smeri:
– izpred gostilne Šurec v Ratečah
– iz Bele peči (Križišče za Belopeška jezera) in
– iz Selč pri Podklostru.

Udeleženci pohoda, ki bodo šli na pot v Ratečah, morajo imeti s seboj veljavni potni list ali maloobsejno izkaznico. Kontrola potnih listin bo v Ratečah. Tu se bodo pohodniki zbrali v kolone, ki jih bodo vodili proti Tromeji vodniki iz Rateč, Podkorena in Kranjske gore. Prva skupina bo krenila proti vrhu ob 7. uri, zadnja pa bodo vodniki popeljali na vrh med 9. in 10. uro.

Na Tromeji se bodo udeleženci pohoda lahko neomejeno gibali na celotnem prireditvenem prostoru, ne glede na državno mejo.

Promet na cesti od Rateč do karavle Edvard Kardelj bo na dan pohoda zaprt za ves promet, razen za službena vozila.

Vsi trije prireditelji bodo vsak na svoji strani meje poskrbeli za preskrbo z značilnimi jedmi svojih dežel.

Kulturni program bodo med 11. in 13. uro izvajali ansambli iz vseh treh dežel (pevske zbori, godba na pihala, folklor in zabavni ansambli).

Tromeja ima že svoje stalne obiskovalce, ki se jim vsako leto pridruži množica novih. Leta 1980, ko je bil pohod organiziran prvič, se ga je udeležilo 4.000 pohodnikov, lani blizu 7.000 in zato organizatorji upravičeno pričakujejo letos (če bo lepo vreme) blizu 10.000 pohodnikov. V primeru slabega vremena bo pohod naslednjo nedeljo, 19. septembra.

Udeleženci pohoda lahko pridejo do Rateč s svojimi vozili, rednimi avtobusnimi zvezami, med 7. in 8. uro pa bo okrepjen avtobusni promet med Jesenicami in Ratečami. Dodatni avtobusi bodo stali na železniški postaji na Jesenicah in bodo krenili proti Ratečam, ko jih bodo potniki napolnili.

Pohod na Tromejo je postal velika manifestacija dobre volje in sodelovanja obmejnega prebivalstva. Pomeni močno hotenje ljudi, ki žive ob mejah, po sodelovanju, sožitju in miru. Tako pomeni tudi močno izraženo voljo naše politične usmeritve sožitja in prijateljstva.

Kako prijetno vzdušje je vsako leto na Tromeji, kaže ugotovitev, da je vsako leto obiskovalcev več, da se vsi tisti, ki so se pohoda že udeležili, ponovno vračajo in da se na Peči spleta prijateljstva in poznanstva.

In ko za konec naš orkester zaigra še »Jugoslavijo«, se spontano razvije kolo, v katerem se prepletajo roke množice ljudi, ki govore različne jezike, pa se razumejo, kot da bi bili iz iste vasi. Orkester mora dodajati kar naprej nove pesmi, saj ljudje nočejo iz kola in prepletene roke se nikakor nečje razplesti.

France Žvan

JADRANJE NA DESKI

3

Materiali, iz katerih jih izdelujejo, so zelo različni. Proizvajalci stremijo k vedno lažjim, odpornejšim in cenejšim materialom. Na začetku so bile skoraj vse deske izdelane iz poliestrske smole, ojačane s steklenimi vlakni, kasneje pa tudi iz odpornejše polietilene. Deske iz poliestrske smole so bile lahke, z zelo gladko drsno površino, občutljive pa so bile za mehanske poškodbe, vendar jih je lahko vsak jadralc z malo spretnosti sam popravil. Deske iz polietilena so zelo odporne proti udarcem in vsem zunanjim vplivom, vendar so nekoliko težje in imajo slabše drsne lastnosti, popravila pa jih lahko le strokovnjak za varjenje termoplastičnih mas.

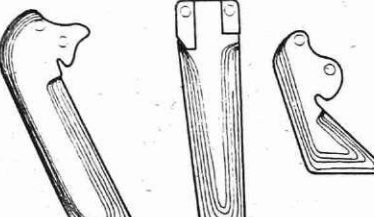
Pred nekaj leti je francoska firma Dufour začela uporabljati termoplast ABS, ki je dokaj odporen proti poškodbam, deske so lahke, pa tudi drsna plošev je zelo gladka. Podobne lastnosti ima tudi termoplast ASA, iz katerega izdeluje deske firma Sailboard.

Za zelo lahke deske se uporablja epoksi smola, ojačana s steklenimi ali grafitnimi vlakni, kevalar in različni plastični sendviči, to je različni plastični materiali.

Teža deske je odvisna tudi od polnilne pene. Navadno uporabljajo poliuretansko peno z zaprtimi mehurčki, ki se pri poškodbah deske ne prepoji z vodo. Deske, ki imajo kot polnilno stiropor, so zelo lahke, neprijetno pa je, da se ob poškodbah stiropor prepoji z vodo, ki jo zelo težko odstranimo.

GREDELJ

Velikost in oblika gredlja je odvisna od namena uporabe. Regatne deske imajo dolg gredelj s precejšnje površino, ker morajo s temi deskami dobro jadrati proti vetru. Z večanjem jakosti vetra moramo zmanjšati površino gredlja in ga obenem premakniti proti zadnjemu delu deske.

Gredlji: poklopljiv gredelj za osnovno (allround) desko, regatni gredelj in viharni gredelj.

Tako imajo deske za močan veter, imenovane fun deske, zelo majhen gredelj na zadnji polovici deske ali pa so povsem brez njega.

Gredlji so lahko izdelani iz lesa, vendar jih večina izdelovalcev oblikuje iz polipropilena.

SMERNIK

Tudi velikost smernika je odvisna od namena deske, vendar se njegova velikost veča, ko se velikost gredlja manjša. Tako imajo deske za močan veter velike smernike, ki jih lahko poljubno premikamo po posebnih kanalih in s tem uravnavamo

Različne oblike smernikov – najbolj zakrivljen smernik je kuanga cook – kengurujev rep.

Vrste in oblike jader od leve na desno:

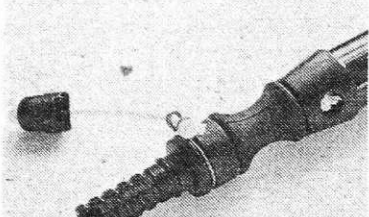
1. jadro za veter 1–3 bf, povr. 7–9 kv. m
2. regatno jadro, povr. 6–6,8 kv. m
3. viharno jadro za veter nad 5 bf, povr. 4,5–5,4 kv. m,
4. skrajšano viharno jadro, povr. 3,5–4,7 kv. m, za veter nad 6 bf.
5. osnovno jadro (allround) brez letvic – za začetnike, povr. 5,2–5,9 kv. m,

desko za določene pogoje vožnje. Nekatere deske imajo tudi po tri različno oblikovane smernike.

Oblika smernikov je pomembna predvsem zato, ker pri večjih hitrostih pride do tako znanega SPIN OUT efekta – to je pojava, ko deska drsne v stran, ker nima smernik v vodi nobene opore več. Okrog smernika se namreč zaradi velike hitrosti pojavi vodna para. Da ne bi prišlo do tega nezaželenega pojava, vedno bolj uporabljajo smernike posebne oblike, imenovane kuanga cook – kengurujev rep, ki so jih razvili v Avstraliji.

ZGLOB

Jambor je na desko pritrjen tako, da je gibljiv v vse smeri. To gibljivost omogoča poseben zglob. Največkrat je narejen iz

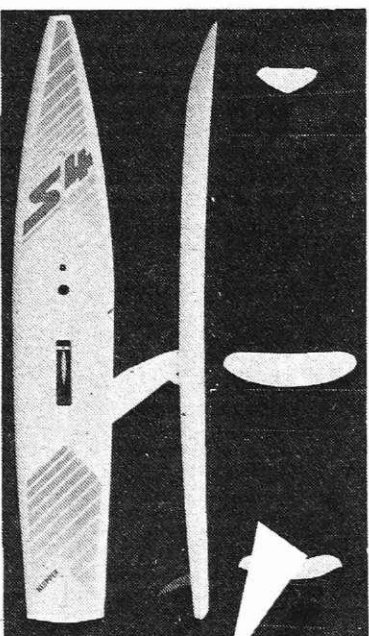

Zglob z gumijastim členkom in z vrvico ter čepom za dodatno povezavo jambora in deske

dveh valjev, ki sta povezana z močnim gumijastim členkom. Namesto gume je lahko tudi kardanski zglob.

JAMBOR

Jamborje izdelujejo iz poliestrske smole ali epoksi smole, ojačane s steklenimi vlakni. Ti jambori so navadno dokaj prožni. Bolj togi so jambori iz teh smol, če so ojačani s karbonskimi vlakni ali pa konične aluminijaste cevi. Jambori so dolgi približno 4,5 m, težki pa od enega do treh kg.

Značilna oblika regatne deske – prerezi nazorno kažejo obliko trupa na premcu, v sredini in na krmi.

(Se nadaljuje)